

# Internationellt bistånd

7





## Förslag till statsbudget för år 1998

## Internationellt bistånd

**Innehållsförteckning**

1	Förslag till riksdagsbeslut	5
2	Verksamhet under utgiftsområdet	7
3	A Internationellt utvecklingssamarbete	9
	Regeringens prioriteringar	9
	Resurser	13
4	A 1 Biståndsverksamhet	17
	4.1. Multilateralt utvecklingssamarbete	17
	4.1.1 Sverige i det multilaterala systemet	19
	4.1.2 FN:s ekonomiska och sociala verksamhet	21
	4.1.3 Multilaterala utvecklingsbanker	23
	4.1.4 Övrigt multilateralt samarbete	25
	4.2. EU:s gemensamma utvecklingssamarbete	28
	4.3. Bilateralt utvecklingssamarbete	30
	4.3.1 Afrika	34
	4.3.2 Asien	40
	4.3.3 Latinamerika	43
	4.3.4 Europa	45
	4.3.5 Verksamhetsområden	46
	4.4 Övrigt	57
5	A 2 Biståndsförvaltning	59
	Styrelsen för internationellt utvecklingssamarbete (Sida)	59
	Nordiska Afrikainstitutet	60
6	B Samarbete med Central- och Östeuropa	63
	Samarbetets huvudområden	64
	Samarbetsländerna	67
	Det EU-relaterade samarbetet	70
	Europeiska unionens samarbete med Central- och Östeuropa	70
	Regionalt samarbete	71
	Multilateralt samarbete	73
7	B 1. Samarbete med Central- och Östeuropa	75
8	B 2. Avsättning för förlustrisker vad avser garantier för finansiellt stöd och exportkreditgarantier	79
	Förkortningslista	81



# 1 Förslag till riksdagsbeslut

## Regeringen föreslår att riksdagen

1. fastställer biståndsramen för internationellt utvecklingssamarbete till 0,70 % av vid budgeteringstillfället beräknad BNI för 1998,
2. bemyndigar regeringen att göra de utfästelser och åtaganden som förordas under verksamhetsområde A Internationellt utvecklingssamarbete, avsnittet Utfästelser och åtaganden,
3. bemyndigar regeringen att ikläda staten betalningsansvar i form av statliga garantier till ett belopp av högst 12 000 000 000 kr för garantigivning inom det internationella utvecklingssamarbetet i enlighet med vad som förordas under avsnittet Bilateralt utvecklingssamarbete, underavsnittet Krediter och garantier,
4. godkänner inrättande av en säkerhetsreserv för garantiverksamhet som inte är kopplad till kreditgivning i enlighet med vad som förordas under avsnittet Bilateralt utvecklingssamarbete, underavsnittet Krediter och garantier,
5. godkänner att subventioner av premier för biståndsgarantier får belasta anslaget A 1 Biståndsverksamhet i enlighet med vad som förordas under avsnittet Bilateralt utvecklingssamarbete, underavsnittet Krediter och garantier,
6. godkänner att avräkning av gåvoelement i ukrediter skall ske i enlighet med vad som förordas under avsnittet Bilateralt utvecklingssamarbete, underavsnittet Krediter och garantier,
7. bemyndigar regeringen att ikläda staten betalningsansvar i form av statliga garantier för finansiellt stöd till länder i Central- och Östeuropa till ett belopp om högst 150 000 000 kronor,
8. bemyndigar regeringen att under budgetåret åta sig ekonomiska förpliktelser för insatser i Central- och Östeuropa innebärande åtaganden om högst 810 000 000 kronor som medför utgifter efter år 1998,
9. för budgetåret 1998 anvisar anslagen under utgiftsområde 7 Internationellt bistånd enligt följande uppställning:

ANSLAG	ANSLAGSTYP	ANSLAGSBELOPP (TUSENTAL KRONOR)
A 1. Biståndsverksamhet	reservationsanslag	10 214 267
A 2. Biståndsförvaltning	ramanslag	409 333
B 1. Samarbete med Central- och Östeuropa	reservationsanslag	789 800
B 2. Avsättning för förlustrisker vad avser garantier för finansiellt stöd och exportkreditgarantier	reservationsanslag	21 000
<b>Summa</b>		<b>11 434 400</b>



## 2 Verksamhet under utgiftsområdet

Utgiftsområdet Internationellt bistånd omfattar verksamhetsområdena A. Internationellt utvecklings-samarbete respektive B. Samarbete med Central- och Östeuropa.

### *Internationellt utvecklingssamarbete*

Det överordnade målet för Sveriges internationella utvecklingssamarbete är att höja de fattiga folkens levnadsnivå. De sex av riksdagen fastlagda biståndspolitiska målen – att bidra till resurstillväxt, ekonomisk och politisk självständighet, ekonomisk och social utjämning, demokratisk samhällsutveckling, en framsynt hushållning med naturresurser och omsorg om miljön samt jämställdhet mellan kvinnor och män – samverkar för att bidra till det övergripande målet.

### *Samarbete med Central- och Östeuropa*

De av riksdagen fastslagna målen för samarbetet med Central- och Östeuropa är att främja en säkerhetsgemenskap, fördjupa demokratins kultur, stödja en socialt hållbar ekonomisk omvandling samt stödja en miljömässigt hållbar utveckling. Härtill har riksdagen beslutat att allt samarbete skall genomsyras av ett jämställdhetsperspektiv.

### *Ramen för utgiftsområdet*

Den totala biståndsramen, motsvarande 0,70 % av prognosticerad BNI år 1998 beräknas till 12 418 miljoner kronor. I förhållande till regeringens ekonomiska vårproposition 1996/97:150 är ramen för utgiftsområdet nedjusterad med 65 miljoner kronor för år 1998, vilket beror på att biståndsramen, som beräknas till 0,70 % av BNI, omräknats som följd av förändring av BNI-prognosen för år 1998.

### UTGIFTSUTVECKLINGEN INOM UTGIFTSOMRÅDE 7

	UTGIFT 1995/96	ANVISAT 1997	UTGIFTS PROGNOS 1997	FÖRSLAG 1998	BERÄKNAT 1999	BERÄKNAT 2000
A. Internationellt utvecklingssamarbete	16 965	10 191	12 258	<b>10 624</b>	11 218	12 231
B. Samarbete med Central- och Östeuropa	1 241	811	775	<b>811</b>	810	810
<b>Totalt för utgiftsområde 7</b>	<b>18 206</b>	<b>11 002</b>	<b>13 033</b>	<b>11 434</b>	<b>12 028</b>	<b>13 041</b>

Beloppen anges i miljoner kronor





## 3 A Internationellt utvecklingsamarbete

### Regeringens prioriteringar

Regeringen ser biståndet som ett oundgängligt instrument att främja säkerhet och solidaritet. Det är i Sveriges intresse att det internationella utvecklingsamarbetet stärks. Biståndsfinansierade insatser kan vara avgörande för att säkra fred, fördjupa demokratins kultur, bistå människor i nöd, utveckla handel och på olika sätt främja en globalt hållbar utveckling. Utifrån det övergripande målet att höja de fattiga folkens levnadsnivå har Sverige över åren utvecklat metoder att ge ett effektivt bistånd, såväl bilateralt genom Sida och enskilda organisationer som genom ett aktivt multilateralt arbete. Därigenom har Sverige blivit en uppskattad partner till dem vars egen uppgift det är att utkräva sin rätt, befria sig från fattigdom och ta makt över sin framtid.

Biståndet är såväl genom sin storlek som genom sin kvalitet ett utomordentligt användbart instrument för Sveriges internationella ansvarstagande på många områden. Efter betydande nedskärningar sedan 1992, kommer biståndet nu efter budgetsaneringen att öka, för 1998 med 472 miljoner till 12 418 miljoner kronor, motsvarande 0,70 % av BNI. År 2000 kommer biståndet att öka även i nivå, till 0,72%. Detta kontrasterar mot den internationella utveckling som sänkt det samlade biståndet under samma period från 0,33% till 0,25% av BNI, den historiskt lägsta nivån någonsin. Medan stora biståndsgivare som USA och nu även Japan går ned i volym, ökar det samlade nordiska biståndet. I Afrika söder om Sahara är nu de nordiska länderna sammantaget större givare än både USA och Storbritannien. Endast Frankrike, EG och IDA är påtagligt större.

Även kvalitativt är Sverige ledande. En betydande policy- och metodutveckling har ägt rum

under senare år, särskilt sedan det nya Sida bildades 1995. På områdena jämställdhet och hållbar utveckling har riksdagen redan tagit ställning till regeringens förslag. Inom kort förestår riksdagsbehandlingen av en modern policy för fattigdomsbekämpning. Före april 1998 avser regeringen förelägga riksdagen förslag rörande demokrati, mänskliga rättigheter och en samlad Afrikapolitik. Dessutom pågår ett arbete om Sveriges Asienpolitik. En ny humanitär policy bereds ävenledes. På flera områden har också biståndets möjligheter att verka konfliktförebyggande och fredsfrämjande förstärkts med nya former av insatser. Under 1998 kommer en förstärkning av insatser för särskilt utsatta barn att genomföras.

Det integrerade Utrikesdepartementet, det nya Sida, landstrategiarbetet (regeringen har antagit 26 land- och regionstrategier), reformer av fältorganisationen samt vår starka ställning i samarbetet med FN, utvecklingsbankerna och EU har bidragit till att Sverige i dag har ett bistånd som kan styras och koordineras väl. Sida har, utöver ett omfattande policyarbete, i det s.k. 2015-arbetet belyst utvecklingsamarbetets förutsättningar på tjugo års sikt. Den självständiga Expertgruppen för studier i utvecklingsfrågor belyser i ett antal studier svåra frågor som biståndsberoende, de nya kapitalmarknaderna, lärandet i biståndet och barns ekonomiska roll i u-länder. Utrikesdepartementet och Sida kommer under 1998 att ytterligare öka kompetensen att leverera ett modernt, serviceinriktat samarbete mellan svenska intressen och människor och länder i den fattigare delen av världen.

Efter biståndets första år, u-hjälpens, då fokus låg på enskilda biståndsprojektet, och den senas-

te 15-årsperioden, då fokus legat på strukturanpassning och god samhällsstyrning, förestår nu sannolikt en period då utvecklingssamarbetet måste ses i ljuset av den kraftfulla globaliseringen.

*Globaliseringen* manifesteras i en allt snabbare ökning av flödet av varor, tjänster, kapital, kunskap, teknologi, kultur och information liksom växande regionala och globala miljöproblem. Det leder till att frågor av lokal och nationell karaktär måste ses i ett globalt sammanhang. Den väldiga politiska och ekonomiska omvandlingen i det som en gång var tredje världen påverkar alla länder. Hastigheten i förändringarna och den växande mängden av information skapar osäkerhet om framtiden. Samspelet mellan olika flöden, inte minst kunskap, formar en ny verklighet. Regeringen avser tillsammans med ordförandelandet i den alliansfria rörelsen, Colombia, genomföra en internationell konferens om politikens möjligheter att dra nytta av de positiva effekterna av globaliseringen och mildra de negativa. Globaliseringen ställer länder inför utmaningar och ödesfrågor som måste angripas gemensamt. Utvecklingssamarbetet är här ett oundgängligt instrument.

Studier, t.ex. av OECD, anger att på sikt är förutsättningarna för fortsatt tillväxt, fattigdomsbekämpning och sociala framsteg goda. Utmaningarna är dock stora och mer pessimistiska förutsägelser finns. Även i ekonomier med god tillväxt ökar ofta klyftorna mellan fattiga och rika. Belastningen på miljön överstiger globalt vad som är långsiktigt hållbart. De politiska reaktionerna på förändringstrycket kan leda till en nytändning för internationellt samarbete och till impulser för lokalt engagemang, men också till populistiska rörelser som bygger på människors rädsla.

Aldrig har så många människor fått det så mycket bättre som under de senaste trettio åren. Aldrig har andelen fattiga varit så låg. Samtidigt fortsätter antalet fattiga att öka. Aldrig har så många fötts in i fattigdom. Kvinnor utgör en allt större andel av de fattiga.

Regeringen har i de senaste budgetpropositionerna tydliggjort avsikten att stärka *fattigdomsinriktningen* och långsiktigheten i utvecklingssamarbetet. På basis av bl.a. Sidas utredning och handlingsprogram om stöd till bärkraftig försörjning och fattigdomsbekämpning, överlämnade regeringen i juni i år skrivelsen *De fattigas rätt – vårt gemensamma ansvar. Fattigdomsbekämpning i Sveriges utvecklingssamarbete* (skr. 1997/97:169) till riksdagen. I skrivelsen redovisas hur fattigdomsarbetet kan ges en starkare profil i utvecklingssamarbetet, såväl strategiskt som metodiskt, såväl i det bilaterala utvecklings-

samarbetet som i samverkan med FN, EU och de multilaterala utvecklingsbankerna.

Mer än 30 års erfarenhet av bistånd har gett oss kunskap och insikt om att fattigdomsbekämpning kräver ett integrerat synsätt, där sambanden mellan politisk, ekonomisk, miljömässig och social utveckling är avgörande. Fattigdom handlar inte bara om brist på materiella resurser. Det handlar också om mäns och kvinnors brist på rättigheter, kunskap och inflytande över egna livsvillkor. De fattigas egen syn på vad fattigdom respektive ett gott liv är och vad som krävs för att ta sig ur fattigdomen måste vara utgångspunkten.

Kampen mot fattigdom måste ledas av de fattiga länderna själva. Deras vilja och förmåga att föra en politik som stärker fattiga människors säkerhet, förmåga och möjligheter och som bidrar till att mobilisera egna resurser för att bekämpa fattigdom är avgörande. Utvecklingssamarbetets roll är att stödja och genom dialogen påverka förändringar i samarbetsländerna som skapar förutsättningar för uthållig tillväxt och förbättrade levnadsvillkor för fattiga kvinnor, män och inte minst barn – att förbättra barnens villkor och möjligheter utgör den viktigaste investeringen i en nations framtid.

Det finns ingen enkel formel för att göra utvecklingssamarbetet mer inriktat på fattigdomsbekämpning. Det handlar inte främst om att utforma speciella insatser för att nå de fattiga utan om ett synsätt som utgår från de fattigas situation. Ökad kunskap om och förståelse för specifika förutsättningar i olika länder är en nödvändig förutsättning för en starkare fattigdomsprofil.

Det långsiktiga bilaterala utvecklingssamarbetet bör främst koncentreras till fattiga länder vars regeringar har politisk vilja och förmåga att bedriva en framgångsrik politik mot fattigdom. Internationellt skall Sverige fortsätta att verka för att fattigdomsorientering får ett starkare genomslag i FN:s utvecklingssamarbete, i utvecklingsbankernas långivning och policydialog och i EU:s bistånd.

*Demokratins* värderingar och principer får fotfäste i allt fler av världens länder. Denna utveckling innebär helt nya förutsättningar att arbeta med demokratimålet. Sida fick därför i fjol i uppdrag att till regeringen föreslå en sammanhållen policy på området. Med Sidas arbete som grund avser regeringen att i början av 1998 i form av en skrivelse till riksdagen presentera sin politik för hur Sverige genom utvecklingssamarbetet avser stödja demokratisering och respekt för mänskliga rättigheter. Inom Utrikesdepartementet har vidare inletts ett brett arbete för att tydligare formulera regeringens politik för att

ifrämja de mänskliga rättigheterna, kvinnor och mäns, de jure och de facto. Arbetet skall utmynna i en skrivelse till riksdagen inför 50-årsminnet av FN:s allmänna förklaring om de mänskliga rättigheterna.

Ansvar för den egna utvecklingen ligger på varje land. Samtidigt är varje land och varje människa beroende av vad som händer i andra länder. För att klara globaliseringens utmaningar likaväl som att lösa fattigdomens problem, krävs ett *partnerskap* mellan i- och u-länder, som på mer jämbördig basis deltar i styrningen av världens angelägenheter. Det kräver också att utvecklingssamarbetet omformas så att det förmår förverkliga den helhetssyn som vunnit brett stöd och som kräver förankring i ett partnerskap, vilket bl.a. kommer till uttryck i det av OECD-länderna antagna policydokumentet "Shaping the 21st Century".

Genuina partnerskap förutsätter trovärdiga parter. Därför blir den demokratiska samhällsutvecklingen central för att kunna skapa genuina partnerskap. I utvecklingssamarbetet måste partnerskap bygga på gemensam värdegrund och samsyn om prioriteringar, men också på en klar ansvarsfördelning liksom ömsesidiga villkor och åtaganden.

Det är i det långsiktiga programlandssamarbetet som betydelsen av ett nytt partnerskap är som störst. I många av de fattigaste länderna har ett långtgående biståndsberoende utvecklats. Givarna har tagit över allt för mycket av genomförandet av biståndet. En lösning måste både handla om att stärka samarbetsländernas förmåga och att minska belastningen genom att givarna går från ord till handling när det gäller givar-samordning.

Ett partnerskap rör inte bara relationen mellan stater utan bör också inkludera ett brett deltagande från näringslivet och det civila samhället, både av män och kvinnor. Det svenska utvecklingssamarbetet har länge byggt på brett deltagande, t.ex. genom den stora del av biståndet som går genom folkrörelser och enskilda organisationer, vårt unikt omfattande och långsiktiga forskningssamarbete, företag och myndigheter som inleder internationellt samarbete genom kunskapsöverföring och under senare år även stödet till svenska riksdagspartier för demokratistöd i u-länder.

Ytterligare former behöver utvecklas för att underlätta samarbete mellan parter i Sverige och i u-länder på basis av jämbördighet och ömsesidigt intresse, t.ex. långsiktigt samarbete mellan organisationer, institutioner och företag i Sverige och samarbetsländerna. Näringslivets Internationella Råd har lanserat en idé om koncentrerade satsningar på ett intensifierat utbyte med någ-

ra länder i samverkan med näringslivet, som regeringen finner intressant att diskutera vidare. Regeringen förordar i denna budgetproposition ett mer flexibelt utnyttjande av krediter och garantier i biståndet där näringslivet utgör en stark resursbas liksom nya former av näringslivs-samarbete där svenska erfarenheter kan tas tillvara. Erfarenheterna från det framgångsrika StartÖst-programmet där svenska små och medelstora företag får stöd att etablera verksamheter i Baltikum överförs nu i ett StartSyd-program. Särskilda satsningar skall göras för att främja bredare utbyte och samarbete på olika områden med vissa länder, t.ex. Indien, Chile och Sydafrika.

Aldrig har maximen att *kunskap är makt* varit mer träffande. I dag krävs en fungerande infrastruktur för kunskap, telekommunikationer, datakunskap och forskningskapacitet på mycket högre nivå än för bara några år sedan. Ett allt friare flöde av information skapar nya möjligheter men ökar också gapet mellan länder och människor ifråga om tillgång till och förmågan att utnyttja kunskap.

Uppbyggnad av kunskap och kapacitet är också en förutsättning för att realisera partnerskapstanken och åstadkomma ett mer jämlikt förhållande i biståndsrelationen. Det är också avgörande för att bidra till u-ländernas integration i världsekonomin. Det handlar inte om den gamla felställda frågan om handel eller bistånd utan om att med bistånd stärka de fattiga ländernas förmåga att delta i världsekonomin.

Regeringen avser under 1998 analysera kunskaps- och IT-frågorna i utvecklingssamarbetet närmare – ett arbete som kan utmynna i en strategi avseende utvecklingssamarbetets uppgift i kunskapssamhället.

I regeringens skrivelse Ekologisk hållbarhet (1997/98:13) redovisas arbetet för att föra Sverige mot målet om ekologisk hållbarhet. För utvecklingssamarbetets del framgår att integrationen av miljöaspekten ytterligare skall förstärkas.

För att möta de hot som ökad marginalisering av fattiga länder och människor liksom växande kunskapsklyftor utgör krävs ett gemensamt ansvartstagande. *Förenta Nationerna* är det viktigaste instrumentet för internationell samverkan. Regeringen stödjer de reformförslag som lagts fram av FN:s generalsekreterare Kofi Annan. Det är angeläget att föreslagna reformer nu konkretiseras. Regeringen prioriterar arbetet med att fokusera FN:s ekonomiska och sociala verksamhet, som bör ges en klarare fattigdomsinriktning och innefatta uppföljning av arbetet med hållbar utveckling. Verksamheten måste effektiviseras bl.a. genom bättre styrformer och ökad samordning på landnivå. FN behöver också en långsik-

tig finansiering baserad på en rättvis bördefördelning.

FN:s ekonomiska och sociala råd (ECOSOC) har 1997 antagit betydelsefulla riktlinjer, bl.a. på svenskt initiativ om att integrera ett jämställdhetsperspektiv i allt FN-arbete. Sverige kommer att bevaka att detta beslut efterlevs.

De *multilaterala utvecklingsbankerna* har under senare år stärkt sin övergripande inriktning på fattigdomsbekämpning. De snabbt växande privata flödena till allt fler u-länder leder också till behov av anpassning till en situation där bankernas roll är att komplettera en ökande tillgång till kommersiell finansiering och att genom rådgivning och stöd till reformer bidra till att fler länder kan attrahera privata flöden. Framöver förväntas bankerna i högre grad koncentrera sin koncessionella utlåning till de fattigaste länderna och till sektorer som är centrala för deras långsiktiga ekonomiska utveckling. En annan viktig del i bankernas omorientering handlar om att fördjupa rollen som förmedlare av kunskap.

Den framtida inriktningen och utformningen av *EU:s utvecklingssamarbete* är en fråga av hög prioritet för regeringen, inte minst inom ramen för den s.k. post-Lomédiskussionen om det framtida samarbetet med AVS-staterna (Afrika, Västindien och Stillahavsområdet). Kvaliteten, effektiviteten och fattigdomsinriktningen i EU:s bistånd måste stärkas liksom samstämmigheten mellan olika politikområden som bistånds-, handels-, utrikes-, miljö- och jordbrukspolitik.

Bland de åtgärder som annonseras i denna proposition återfinns följande 10 punkter:

1. Regeringen föreslår att biståndsramen för 1998 höjs med 472 miljoner kronor till 12 418 miljoner kronor, motsvarande 0,70 % av BNI. År 2000 skall *biståndsnivån höjas till 0,72 % av BNI*. Ambitionen är att Sverige åter skall uppnå enprocentmålet när de statsfinansiella förutsättningarna för detta föreligger. Utbetalningsnivån förutses under de närmaste åren kunna hållas på en högre nivå genom ett bättre utnyttjande av reserverationer.
2. Regeringen fullföljer under 1997–98 arbetet med att förnya utvecklingssamarbetet utifrån centrala policyperspektiv:
  - *Demokrati, mänskliga rättigheter, utveckling och biståndets roll* behandlas i en särskild riksdagsskrivelse. Denna skrivelse framställs i nära samband med det arbete på en skrivelse om regeringens MR-politik som skall färdigställas inför 50-årsminnet av FN:s allmänna förklaring om de mänskliga rättigheterna.

Dessa arbeten följer på tidigare förnyelsearbete:

- om *fattigdomsbekämpning*, som redovisats riksdagen i särskild skrivelse 1997,
  - om *jämställdhet*, där beslut om nytt biståndsmål togs av riksdagen 1996, och regeringen antagit särskilda riktlinjer,
  - om *hållbar utveckling* i särskild riksdagsskrivelse 1996.
3. Arbetet med att stärka biståndets *fredsfrämjande* roll fortsätter genom ökad tonvikt på konfliktlösning och -förebyggande liksom samspelet med långsiktiga utvecklingsinsatser. Regeringen prioriterar särskilt landminor och barn i krig. En humanitärpolitisk strategi utvecklas i syfte att stärka det svenska agerandet.
  4. Regeringen kommer att söka ett nytt *partnerskap* med samarbetsländerna, där mottagarens ledande och biståndets stödjande roll tydliggörs i en mer jämbördig relation. Det förutsätter kapacitet och förmåga hos samarbetsländerna liksom ny metodik och bättre koordinering av biståndsgivarna, vilket framhävs i den nyligen framlagda utredning *Partner med Afrika*. Ett konkret exempel är det nya nordiska partnerskapet med Tanzania.
  5. *Kunskap* ger makt. Globaliseringen och de snabba framstegen inom bl.a. informationsteknologin riskerar att skapa nya klyftor. Regeringen kommer under kommande år att prioritera insatser för ett kompetenslyft främst i Afrika, bl.a. genom forskningssamarbete och kunskapsutveckling. Regeringen kommer att inleda ett arbete för att analysera utvecklingssamarbetets uppgift i kunskapssamhället, inklusive IT-revolutionens nya möjligheter.
  6. Regeringen avser utveckla en strategi för att stärka stödet till *barns rättigheter* och förbättrade levnadsvillkor. Inom ramen för det multilaterala utvecklingssamarbetet anslås för 1998 särskilda medel för insatser till stöd för utsatta barn i fattiga länder för att bidra till att stärka arbetet med barnfrågor internationellt.
  7. En översyn över de svenska förbindelserna med såväl Afrika, Asien som Latinamerika äger rum. Utredningen *Partner med Afrika* har överlämnats till regeringen och kommer att ligga till grund för en särskild riksdagsskrivelse om en ny svensk Afrikapolitik. *Asienstudien* skall belysa utvecklingen i Asien och lämna förslag till en strategi för att intensifiera Sveriges relationer med Asien. Regi-

onstrategier för Sveriges utvecklingssamarbete med Centralamerika och Sydamerika har tagits fram.

8. Regeringen kommer att driva på arbetet för att skapa *hållbara finansieringssystem* för FN-systemet och utvecklingsbankerna, baserade på långsiktighet, förutsägbarhet och rättvis bördefördelning. Hög prioritet måste nu ges åt att konkretisera de förslag till FN-reformer som lagts fram, inte minst för att åstadkomma bättre styrning och effektivitet på det sociala och ekonomiska området.
9. Med utgångspunkt i den *EU-strategi* regeringen presenterade hösten 1996 kommer regeringen att verka för att den s.k. post-Lomédiskussionen inför de förhandlingar som inleds 1998 om det framtida samarbetet med AVS-länderna skall utgöra ett led i att effektivisera och höja kvaliteten i EU:s utvecklingsarbete. Koherensfrågorna, dvs. ökad samstämmighet mellan olika politikområden, måste få ökat genomslag.
10. Regeringen vill pröva hur biståndet ytterligare kan stödja breda samhällskontakter och stimulera samarbete av *ömsesidigt intresse* t.ex. inom forskning, institutions- och näringslivssamarbete. Ett led i detta är också att öka kunskapen om och intresset för utvecklingsfrågor och de problem biståndet skall medverka till att lösa. Regeringen fäster stor vikt vid Sidas ambitioner att se över sin informationsverksamhet för att öka genomslagskraften.

## Resurser

Regeringen har i den ekonomiska vårpropositionen (1996/97:150) föreslagit att biståndsramen skall uppgå till 0,7 % av beräknad BNI för år 1998 och år 1999, medan biståndsramen år 2000 höjs till 0,72 % av BNI. För år 1998 motsvarar ramen 12 418 miljoner kronor, vilket innebär en ökning med 472 miljoner kronor jämfört med år 1997. Verksamhetsområdet A. Internationellt utvecklingssamarbete ökar med 432 miljoner kronor, eftersom avräkningarna från biståndsramen räknas upp med 40 miljoner kronor jämfört med föregående budgetår. För år 1999 beräknas biståndsramen till 13 048 miljoner kronor och för år 2000 beräknas den till 14 098 miljoner kronor.

Vid fördelningen av medel har regeringen för budgetåret 1998 beaktat såväl gjorda utfästelser som reservationsläget. Bidragen till multilaterala utvecklingsbanker ökar på grund av tidigare gjorda utfästelser. Bidragen till FN-systemet förblir i stort sett oförändrade. Inom ramen för dessa görs en målinriktad satsning på utsatta barn i fattiga länder och på jämställdhet. Anslagsposten för det bilaterala utvecklingssamarbetet ökar med hänsyn till de stora reservationerna långsammare än biståndsbudgeten som helhet. Posterna för Afrika, Asien, enskilda organisationer, krediter, forskning och ekonomiska reformer ökar. Minskningar inom särskilda utvecklingsprogram är motiverade av betydande reservationer och innebär inte att verksamheten behöver skäras ned. Från denna delpost överförs vidare medel för landinriktade insatser till stöd för demokrati och respekt för mänskliga rättigheter till regionposterna för Afrika och Asien. En ny Europapost inrättas för stöd till främst f.d. Jugoslavien och vissa utvecklingsländer i Kaukasus och Centralasien genom omfördelning av medel från delposten för humanitärt bistånd.

### A INTERNATIONELLT UTVECKLINGSSAMARBETE

1995/96	Utgift	16 964 565	Anslags-sparande	7 671 459
1997	Anslag	10 191 400	Utgifts-prognos	12 258 000
<b>1998</b>	<b>Förslag</b>	<b>10 623 600</b> <sup>1</sup>		
1999	Beräknat	11 217 707		
2000	Beräknat	12 230 702		

Beloppen anges i tusental kronor

1. A Internationellt utvecklingssamarbete består av anslagen

A 1 Biståndsverksamhet och A 2 Biståndsförvaltning

### UTFALL PÅ BISTÅNDSANSLAGEN 1992-1997 (exkl Central- och Östeuropasamarbetet)

1992/93		12 579
1993/94		12 701
1994/95		11 865
1995/96	(18 mån.)	16 965
1996	(kalenderår)	11 355
1997	(prognos)	12 258

Beloppen anges i miljoner kronor

## Avräkningar från biståndsramen

Avräkningen från biståndsramen för kostnader för asylsökande från u-länder räknas upp till 778 miljoner kronor år 1998 beroende på indexuppräkning med 13 miljoner kronor. För år 1999 och 2000 skall asylavräkningarna beräknas på vid respektive budgeteringstillfälle tillgängligt prognosunderlag. Från biståndsramen avräknas vidare kostnader för det svenska bidraget till den del av EU:s gemensamma bistånd, som finansieras över den Europeiska kommissionens reguljära budget. För år 1998 uppgår bidraget till 707 miljoner kronor.

Avräkningar för administrativa kostnader och andra utgifter ökar enligt riksdagens tidigare beslut med 20 miljoner kronor år 1998 och uppgår efter uppräkning för inflation till 309 miljoner kronor. Totalt uppgår avräkningarna från biståndsramen till 1 794 miljoner kronor år 1998.

## Utfästelser och åtaganden

Ett effektivt utvecklingssamarbete kräver möjligheter att göra fleråriga utfästelser och åtaganden. Regeringen hemställer därför om bemyndigande att göra följande utfästelser och åtaganden under anslaget A 1 Biståndsverksamhet:

Inom det multilaterala utvecklingssamarbetet får regeringen ikläda staten förpliktelser i förhandlingar om:

- FN:s frivilligfinansierade verksamhet på det ekonomiska och sociala området upp till tre gånger 1998 års medelstillsdelning.
- kapitalökningar i Afrikanska utvecklingsbanken (AfDB) och i Världsbankens garantiorgan (MIGA), kapitalpåfyllnader i NOR-SAD, i African Capacity Building Foundation (ACBF) och Globala miljöfonden (GEF) samt kapitalinsats vid ett eventuellt medlemskap i Karibiska utvecklingsbanken, med utgångspunkt i att den svenska andelen skall avspeglade en rimlig internationell bördefördelning mellan bidragsgivarna.

Inom det bilaterala utvecklingssamarbetet får regeringen ikläda staten förpliktelser som tillsammans med tidigare gjorda, utestående utfästelser motsvarar högst fem gånger landramen på årsbasis för det landramsfinsierade samarbetet med programländer för vilka regeringen fastställt landstrategier eller motsvarande. I fall då landramen förändras, t.ex. vid successiv avveckling av samarbetet eller vid uppbyggnad av ett nytt programlandssamarbete, får regeringen i varje särskilt fall fastställa maximal utfästelseram i syfte att undvika att redan gjorda åtaganden överskrids. För övriga landprogram och andra verksamheter får utfästelseramen uppgå till högst tre gånger 1998 års medelstillsdelning.

## BISTÅNDSRAM, AVRÄKNINGAR OCH BISTÅNDSANSLAG

BUDGETÅR	1995/96 <sup>1</sup>	1997	1998	1999	2000
<b>Biståndsram</b>	<b>13 360</b>	<b>11 946,2</b>	<b>12 418</b>	<b>13 048<sup>2</sup></b>	<b>14 098<sup>2</sup></b>
<b>- Avräkningar,</b>	<b>1 930</b>	<b>1 754,8</b>	<b>1 794,4</b>	<b>1 830,3</b>	<b>1 866,9</b>
varav					
Asylkostnader	965	765,0	778	793,6 <sup>3</sup>	809,4 <sup>3</sup>
EU-bistånd	707	707,0	707	721,1	735,6
Adm. m.m.	258	282,8	309,4	315,6	321,9
<b>A Internationellt utvecklingssamarbete<sup>4</sup></b>	<b>11 430</b>	<b>10 191,4</b>	<b>10 623,6</b>	<b>11 217,7</b>	<b>12 230,7</b>
Biståndsram i % av beräknad BNI	0,83 %	0,70 %	0,70 %	0,70 %	0,72 %

Beloppen anges i miljoner kronor

1. Budgetåret 1995/96 omräknat till 12-månadersbasis

2. Biståndsramen för 1999 och 2000 enligt nu gällande prognos för BNI för de åren

3. Omräknas vid budgeteringstillfället enligt då gällande prognos

4. A Internationellt utvecklingssamarbete består av A 1 Biståndsverksamhet och A 2 Biståndsförvaltning

Verksamheternas olika inriktning och långsiktighet gör att avtal med längre giltighetstid främst avser det landramsfinansierade samarbetet, krediter och forskning. Överskådlighet och enkelhet motiverar att reglerna för åtagandemöjligheter är generella.

De totala utestående åtagandena för det multilaterala utvecklingssamarbetet uppgår till ca 10 700 miljoner kronor, varav ca två tredjedelar avser IDA och EUF. Av de totala åtagandena motsvaras ca 1 600 miljoner kronor av reservationer. De totala utestående utfästelserna för det bilaterala utvecklingssamarbetet uppgår till ca 6,3 miljarder kronor.

#### Utvecklingsarbetets förvaltningsmyndigheter – Sida och Nordiska Afrikainstitutet

I enlighet med tidigare beslutade sparbetning avseende statliga myndigheters förvaltningskostnader, minskas förvaltningsanslaget för Styrelsen för internationellt utvecklingssamarbete (Sida) och Nordiska Afrikainstitutet (NAI) med 9 miljoner kronor år 1998.





## 4 A 1 Biståndsverksamhet

### A 1 BISTÅNDSVERKSAMHET

1995/96	Utgift	16 375 908	Anslags- sparande	7 536 261
1997	Anslag	9 779 093	Utgifts- prognos	11 800 000
<b>1998</b>	<b>Förslag</b>	<b>10 214 267</b>		
1999	Beräknat	10 796 266		
2000	Beräknat	11 796 780		

Beloppen anges i tusental kronor

1. Består av anslagsposterna:

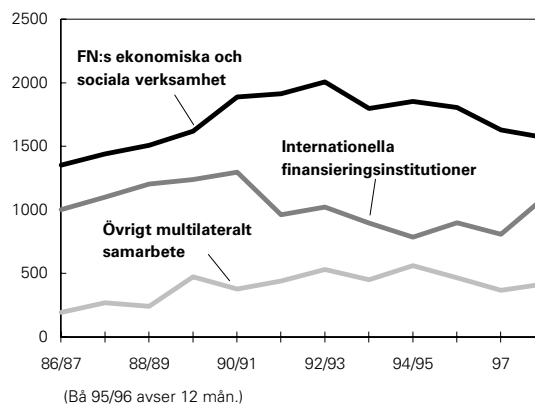
A 1.1 Multilateralt bistånd 3 011 000 tkr

A 1.2 Bilateralt utvecklings-samarbete 7 160 000 tkr

A 1.3 Övrigt 43 267 tkr

### Det multilaterala biståndsanslagets utveckling bå 86/87 - bå 1998

Mkr



### 4.1 Multilateralt utvecklings-samarbete

#### Anslag och anslagsstruktur

##### Inledning

Multilateralt utvecklings-samarbete omfattar FN:s ekonomiska och sociala verksamhet, Internationella finansieringsinstitutioner respektive Övrigt multilateralt samarbete.

Regeringen beräknar för anslagsposten A 1.1 Multilateralt utvecklings-samarbete för budgetåret 1998 3 011 miljoner kronor. Detta innebär en ökning om 291 miljoner kronor (10 %) om hänsyn tas till att överföringar (totalt 90 miljoner kronor) har gjorts till anslagsposten A 1.2 Bilateralt utvecklings-

samarbete. Hela ökningen avser de internationella finansieringsinstitutionerna, främst Världsbanken, och beror på dragningar under budgetåret på redan gjorda åtaganden i s.k. påfyllnadsprocesser. De totala årsbidragen till FN:s ekonomiska och sociala verksamhet är i huvudsak oförändrade.

Ingående reservation beräknas 1 januari 1998 uppgå till 1 703 miljoner kronor. Av dessa medel är 94 % in-tecknade i form av skuldsedlar, dvs. bindande åtaganden till Världsbanken och de regionala utvecklingsbankerna. Denna reservation kommer successivt att minska de närmaste åren.

Medelsfördelning samt prognos för utfall och utgående reservation 1997 framgår av nedanstående tabell. En jämförelse av medelsfördelningen inom det multilaterala biståndsanslaget fr.o.m. bå 86/87 framgår ur diagrammet ovan.

#### UTFALL BÅ 1995/96, PROGNOSEN 1997 SAMT FÖRSLAG FÖR 1998 (TUSEN KRONOR)

ANSLAGSPOST A 1.1	UTGIFT 1995/96	DÄRAV 1996	ANVISAT 1997	UTGIFTS- PROGNOS 1997	FÖRSLAG 1998
1. FN:s ekonomiska och sociala verksamhet	2 892 000	1 397 000	1 630 500	1 667 800	1 570 000
2. Internationella finansieringsinstitutioner	1 861 000	1 323 000	811 000	1 581 000	1 102 000
3. Övrigt multilateralt samarbete	378 000	323 000	368 500	250 000	339 200
<b>Summa</b>	<b>5 131 000</b>	<b>3 043 000</b>	<b>2 810 000</b>	<b>3 498 800</b>	<b>3 011 200</b>

Fr.o.m. budgetåret 1998 överförs budgetposten Internationella familjeplanerings-federationen (IPPF) och Internationella sjöfartsuniversitetet (WU) till anslagsposten A 1.2 Bilateralt utvecklings-samarbete.

**BASBUDGETSTÖD TILL FN:S EKONOMISKA OCH SOCIALA VERKSAMHET 1994-1997 SAMT BUDGETFÖRSLAG BÅ 1997 (TUSEN KRONOR)**

	ÅRSBIDRAG 1994	ÅRSBIDRAG 1995	ÅRSBIDRAG 1996	ÅRSBIDRAG 1997	FÖRSLAG 1998
FN:s utvecklingsprogram, UNDP	460 000	460 000	460 000	460 000	470 000
FN:s kapitalutvecklingsfond, UNCDF	40 000	32 000	32 000	40 000	42 000
FN:s barnfond, UNICEF	350 000	283 000	283 000	283 000	250 000
FN:s befolkningsfond, UNFPA	140 000	116 000	116 000	116 000	125 000
FN:s världslivsmedelsprogram, WFP <sup>1</sup>	135 000	189 000	245 000	200 000	180 000
FN:s flyktingkommissarie, UNHCR	275 000	248 500	248 500	248 500	260 000
FN:s hjälporganisation för palestinaflyktingar, UNRWA	146 000	140 000	135 000	135 000	145 000
Multilateral handelsrelaterad biståndsverksamhet (UNCTAD, WTO, ITC)	15 000	3 500	4 500	5 000	8 000
Narkotikainsatser genom FN-systemet (UNDCP, WHO/PSA, förberedelser till UNGASS 98)	49 000	32 000	40 000	40 000	45 000
UNAIDS <sup>2</sup>	-	10 000	10 000	35 000	37 000
FN:s industriutvecklingsorganisation (UNIDO) <sup>3</sup>				8 000	8 000
<b>Summa</b>	<b>1 610 000</b>	<b>1 514 000</b>	<b>1 574 000</b>	<b>1 570 500</b>	<b>1 570 000</b>

1. Inklusive åtaganden enligt 1995 års livsmedelskonvention (FAC) och bidrag till Internationella katastroflagret för livsmedel (IEFR).

2. 1995 och 1996 gavs bidrag till UNAIDS, dels via Sida, dels via Övrigt multilateralt samarbete.

3. 1994-1997 finansierades bidragen till UNIDO över anslaget B9

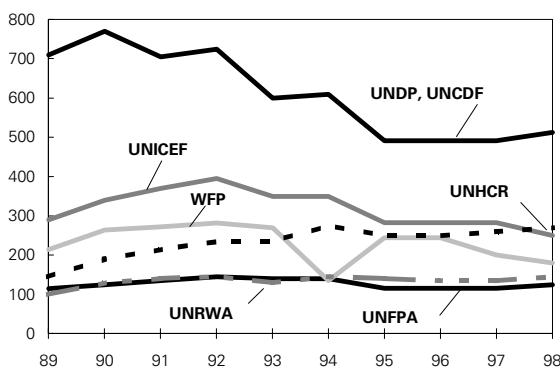
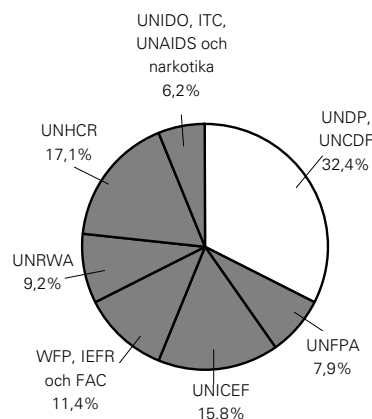
**1. FN:s ekonomiska och sociala verksamhet**

Regeringen fäster mycket stor vikt vid ett stort och effektivt biståndssamarbete via FN. Detta präglar i hög grad det svenska och nordiska utvecklings-samarbetet. En viss minskning av medelstilldelningen för delposten för FN:s ekonomiska och sociala verksamhet för budgetåret 1998 föreslås. Eftersom en del av 1997 års budgetmedel användes för retroaktiva bidragsutbetalningar för 1996, vilket inte behövs för 1997, kommer den totala bidragsnivån under 1998 inte att minska trots de minskade anslagen. FN:s organisationer i stort kommer alltså inte att drabbas.

Tabellen ovan visar årsbidragen i form av basbudgetstöd till vissa FN-organisationer för perioden 1994-1997 samt förslag för 1998. Den pågående reformeringen av FN:s organisation kan komma att påverka fördelningen av basbudgetstöd redan under 1998. Dels kan det ske genom FN-beslut om organisatoriska förändringar som t.ex. en integration av olika organ, dels bör anslagsnivåer påverkas av organisationernas förmåga och beredskap att stödja generalsekreterarens reformsträvanden som bl.a. syftar till högre relevans och effektivitet för FN på landnivå.

**Utvecklingen av årsbidrag till viss frivilligfinansierad verksamhet**

Mkr

**Basbudgetstöd till FN:s ekonomiska och sociala verksamhet bå 1998**

## 2. Internationella finansieringsinstitutioner

De multilaterala utvecklingsbankernas reguljära verksamhet, som består av utlåning till marknads-mässiga villkor, baseras på långsiktiga kapitalinsatser från medlemsländerna. Bankernas fonder för förmånlig kreditgivning finansieras däremot av bidrag enligt en internationellt överenskommen bidragsskala, vilka betalas in under en period om några år. Resurserna används sedan successivt över en längre period.

Världsbankens fond för förmånlig kreditgivning, IDA, har fram till 1991 fyllts på ungefär vart tredje år. Bidragen till IDA budgeterades fram till budgetåret 1991/92 med hela det svenska bidraget, vilket deponerades hos riksbanken i form av skuldsedlar. I takt med att organisationen begärde tillgång till resurserna drogs medel från skuldsedlarna. Dragningarna gjordes under en längre period än tiden för inbetalning, vilket ledde till att in-tecknade reservationer uppstod.

Numera anslås endast belopp motsvarande de förväntade dragningarna, vilket gör att de in-tecknade reservationerna successivt minskar. Dragningar sker f.n. på nionde, tionde och elfte påfyllnaden (IDA 9, IDA 10 och IDA 11). Regeringen har infört samma budgeteringssystem för Interamerikanska utvecklingsbanken, Asiatiska utvecklingsfonden och Afrikanska utvecklingsfonden fr.o.m. aktuella påfyll-nadsperioder. Detta betyder att de åtaganden som Sverige gör under 1997 kommer att belasta budgeten senare.

Tabellen nedan visar budgetbehovet för budgetåret 1998, dvs. förväntade dragningar i de fall medel inte budgeterats tidigare, samt som jämförelse bud-getåren 1995/96 samt 1997.

### INTERNATIONELLA FINANSIERINGS- INSTITUTIONER (TUSEN KRONOR)

	BUDGET BÅ 95/96 (12 MÅN)	BUDGET BÅ 1997	FÖRSLAG 1998
Världsbanksgruppen	636 000	696 000	920 000
Regionala utvecklingsbanker	134 000	30 000	52 000
Övriga utvecklingsbanker och fonder	131 000	85 000	130 000
<b>Summa</b>	<b>901 000</b>	<b>811 000</b>	<b>1 102 000</b>

## 3. Övrigt multilateralt samarbete

Under delposten Övrigt multilateralt samarbete finansieras Multilaterala miljöinsatser, Konfliktförebyggande insatser, Särskilda multilaterala insatser och Övriga insatser.

Budgetposten Särskilda multilaterala insatser är ny. Genom införandet av denna möjliggörs, i begrän-sad utsträckning, icke organisationsbundet stöd till

verksamhet på de områden som lagts fast i t.ex. glo-bala överenskommelser.

Sedan tidigare ges denna typ av ämnesriktat stöd till multilaterala miljöinsatser och konfliktförebyg-gande insatser.

Från delposten Övriga insatser finansieras bidrag till organisationer, såväl inom som utanför FN-systemet, samt analyser, seminarier och andra inter-nationella aktiviteter som främjar internationell sam-verkan och utveckling.

Bidragen till Internationella familjeplaneringsfede-rationen (IPPF) och till Internationella sjöfartsuniver-sitetet, WMU, som tidigare finansierades från denna post (totalt 80 miljoner kronor) övergår fr.o.m. bud-getåret 1998 till Sida.

### ÖVRIGT MULTILATERALT SAMARBETE (TUSEN KRONOR)

	BUDGET BÅ 95/96 (12 MÅN)	BUDGET BÅ 1997	FÖRSLAG 1998
Miljöinsatser	145 000	130 000	120 000
Konfliktförebyggande insatser	100 000	80 000	70 000
Särsk. multilaterala insatser:			
- Utsatta barn i fattiga länder	0	0	60 000
- Särsk. jämställdhetsinsatser	0	0	20 000
IDEA <sup>1</sup>			
Övriga insatser <sup>2</sup>	145 000	159 000	69 200
<b>Summa</b>	<b>390 000</b>	<b>369 000</b>	<b>339 200</b>

1. Medel finns reserverade under Övriga insatser

2. Fr.o.m. budgetåret 1998 överförs budgetposten Internationella familje-planeringsfederationen (IPPF) och Internationella sjöfartsuniversitetet (WMU) till anslagsposten A 1.2 Bilateralt utvecklingssamarbete

### 4.1.1 Sverige i det multilaterala systemet

#### Övergripande prioriteringar

Internationell samverkan och utvecklingssamarbete har sin utgångspunkt både i solidaritet och i gemen-samma intressen. Sambanden över gränser och behö- vet av globala lösningar gör hållbar utveckling, fred och respekt för mänskliga rättigheter till allas angelä- genhet. Det multilaterala utvecklingssamarbetets bi- drag till konfliktlösning och konfliktförebyggande har central betydelse.

Behovet att i internationellt partnerskap lösa eko-nomiska, sociala och miljömässiga problem har un- der 1990-talet givit upphov till en rad stora FN- konferenser. De handlingsplaner som antagits vid konferenserna har stimulerat en internationell debatt som speglar nya globala villkor och relationer. De globala mötena har också drivit fram starka regio- nala, nationella och inte minst lokala processer.

Gemensamt för FN-konferenserna har också varit ett samlat synsätt och ett individperspektiv. Konfe- renserna kan ses som en sammanhängande rad av världsmöten om nära sammanlänkade ämnen, som

pekar på ett mer integrerat sätt att arbeta i internationell samverkan med tvärgående temaområden som utgångspunkt för planering och insatser. Mötena har betonat vikten av strategier, som syftar till att främja hållbar utveckling, minska fattigdom och brott mot mänskliga rättigheter samt ett jämställdhetsperspektiv på utvecklingssamarbetet.

De stora utmaningarna efter konferenserna ligger i att omvandla besluten och rekommendationerna till praktisk handling. Det kommer även att gälla de globala FN-konferenserna 1998 om droger respektive om kultur och utveckling, den senare i Stockholm. Världens regeringar måste enskilt och samfällt fullgöra sina åtaganden. Dessa åtaganden måste också få genomslag i FN:s arbete. Det behövs ett FN som mer än idag arbetar på ett integrerat, tematiskt sätt.

Uppföljningsmöten äger löpande rum för att utvärdera genomförandet av världskonferenserna. Det extra mötet i juni 1997 med FN:s generalförsamling fem år efter Rio-konferensen (UNCED) om miljö och utveckling visade på det starka genomslag konferensen haft men också på svårigheterna att enas om nya åtaganden. Mötet visade att det krävs fortsatt arbete för att integrera miljöaspekter i allt utvecklingssamarbete.

I linje med regeringens fattigdomsskrivelse till riksdagen skall det multilaterala utvecklingssamarbetet präglas av en klar fattigdomsriktning och syfta till att förbättra levnadsvillkoren för fattiga grupper av människor.

Allt detta innebär att vi från svensk sida bör betrakta FN-systemet ur ett delvis nytt perspektiv där vi ser till i vad mån FN:s program och fonder arbetar med de temaområden som Sverige prioriterar: fattigdomsbekämpning, hållbar utveckling, och mänskliga rättigheter för alla.

Utvecklandet av FN som ett instrument för internationell samverkan på det ekonomiska och sociala området blir en fortsatt huvudfråga. Det är angeläget att föreliggande reformförslag resulterar i konkreta förbättringar. Det gäller såväl utvecklingsinsatsernas effektivitet, inklusive finansiering, som formerna för det mellanstatliga samarbetet. Samverkan mellan FN och de internationella finansinstitutionerna och andra mellanstatliga organ, den privata sektorn, enskilda organisationer och bilaterala insatser måste fortsatt utvecklas.

På landnivå måste FN:s verksamhet förbättras genom att systemets olika organ konsolideras både administrativt och i programarbetet. Sverige stöder denna utveckling genom två pilotprojekt i Guatemala och i Zimbabwe.

Sverige kommer även fortsättningsvis, bl.a. genom EU, att särskilt verka för mer förutsägbara, rättvist fördelade och långsiktigt inriktade former för finansiering av FN:s utvecklingssamarbete. Styrelsearbetet i FN:s fonder och program med finansieringsmetoder kommer framöver att ha hög prioritet.

## Problem med dagens finansieringssystem

Det svenska stödet till flertalet frivilligfinansierade FN-organisationer sker i form av ett generöst basbudgetstöd. Det nuvarande finansieringssystemet har dock flera svagheter och utgör ett hinder för organisationerna att arbeta effektivt:

- Givarbilden är skev och Sverige är för de flesta organisationer en av de största givarna. Organisationerna är beroende av ett fåtal givare, vilket försvagar den multilaterala karaktären och gör organisationerna sårbara.
- Basbudgetstödet har minskat i omfattning reellt och relativt i förhållande till bidrag öronmärkta för specifika insatser. Detta innebär, trots inrättandet av de exekutiva styrelserna, att medlemsstaternas möjlighet till styrning är begränsad. Utan ett fungerande styrsystem hämmas verksamheten.
- Organisationernas ansträngningar att mobilisera resurser har i allt högre grad kommit att inriktas på extrabudgetära resurser vilket innebär att verksamheten styrs mot de områden som kan generera resurser. Basbudgetstöd blir då mindre attraktivt för givare eftersom basbudgeten används för att täcka grundläggande administrativa kostnader och mobilisera extra bidrag.

Mot denna bakgrund finns anledning att se över det nuvarande finansieringssystemet i syfte att stärka organisationerna och deras multilaterala karaktär.

## Svenska bidrag som en andel av en organisations totala basbudget

En tänkbar modifiering av finansieringssystemet är att verka för att inrätta en modell liknande den som används bl.a. inom IDA, där alla givare i en förhandlingprocess kommer överens om en *andel* av den totala budgeten. Genom att ange de svenska bidragen som en procentandel av den totala basbudgeten skulle organisationen och andra givare stimuleras att medverka till att införa detta system. Detta kunde i sin tur stärka organisationernas multilaterala karaktär och främja en rättvis bördefördelning mellan givare.

Den procentuella nivån för basbudgetstödet till varje organisation bör fastställas från fall till fall, men ha som utgångspunkt en rättvis bördefördelning mellan givarländer. I dagsläget ligger den svenska andelen vanligen mellan 7 och 11 %.

Målet bör vara att den svenska procentuella nivån skall vara lägre än vad som är fallet i dagsläget genom att andra länder ökar sina bidrag. För budgetåret 1998 införs denna modell på försök för UNDP och formaliseras för UNDCP för att se om modellen får önskad effekt.

#### 4.1.2 FN:s ekonomiska och sociala verksamhet

##### Inledning

FN:s ekonomiska och sociala verksamhet bör i enlighet med förslagen i Nordiska FN-projektet intensifieras och inriktas på en ökad grad av effektivisering, större effekt på landnivå, ett finansieringssystem som ger långsiktighet och förutsägbarhet och en rättvis bördefördelning mellan givare. En annan slutsats är att fackorganen bör spela en mer framträdande roll i reformarbetet.

Den pågående reformeringen, som drivs av generalsekreteraren, kan få betydande konsekvenser för FN-systemets organisation och verksamhet. Arbetet i de många olika FN-organen måste ses i ljuset av denna övergripande reformprocess.

Det är angeläget att FN:s arbete ges en tydligare ämnesinriktad fokusering genom att de globala konferenserna och andra globala överenskommelser ses som riktmärken för verksamheten. De styrande organens förmåga att ange riktlinjer för organisationens verksamhet är därmed avgörande. Arbetet med att stärka denna förmåga går vidare.

Vad avser svenska bidrag prövas metoder att till basbudgetstödet koppla krav på genomförande av beslut tagna av organisationernas styrande organ.

Regeringens insatser för att öka den svenska synligheten inom det multilaterala systemet, främst genom ökad upphandling från svenska företag och ökad rekrytering av svenskar till tjänster inom organisationen kommer att fortsätta. Självfallet måste denna policy drivas utifrån höga krav på upphandlingens och rekryterings behov av kvalitet, relevans och kompetens.

##### Bedömning av verksamheten

*FN:s utvecklingsprogram, UNDP*, har en central ställning inom FN:s utvecklingsverksamhet. Dels verkar UNDP på viktiga ämnesområden, som fattigdomsbekämpning, hållbar utveckling och kapacitetsuppbyggnad, dels är UNDP FN:s samordnande organ på land- och högkvarternivå. Samtidigt som UNDP:s ämnesfokusering skall koncentreras till specifika och väl avgränsade områden måste organisationens samordnande roll stärkas. Allra mest centralt är att UNDP:s arbete tydligare förskjuts mot landnivån. Detta bör ta sig uttryck i en ändrad beslutsstruktur, som i sin tur skulle innebära betydligt mindre högkvarter och starkare landkontor.

UNDP:s basbudget har minskat kontinuerligt under flera år samtidigt som öronmärkta bidrag ökat kraftigt. För att UNDP skall kunna fylla sin roll i FN-systemet måste basbudgeten fastställas till en nivå som svarar mot de krav medlemsstaterna ställer

på organisationen. Medlemsstaterna bör gemensamt ta ansvar för att tillräcklig finansiering säkerställs.

Det svenska bidraget bör fortsättningsvis anges som andel av UNDP:s basbudget och bör kunna fastställas för en flerårsperiod. En rimlig svensk andel bör vara högst 7 %. Det svenska anslaget till UNDP:s basbudget bör anges till högst 470 miljoner kronor.

*FN:s kapitalutvecklingsfond, UNCDF*, som formellt verkar inom ramen för UNDP, är det frivilligfinansierade FN-organ som kommit längst vad avser en förutsägbar finansiell bas. På svenskt initiativ har en grupp av åtta givarländer sagt sig vilja säkerställa de finansiella resurserna på nuvarande nivå under de kommande tre åren. Samtal pågår med andra länder om att utveckla detta system. UNCDF:s verksamhet som är innovativ och katalytisk, är fattigdomsinriktad, småskalig och effektiv.

Inom FN-systemet spelar *FN:s barnfond, UNICEF* en avgörande roll som opinionsbildare för barnfrågor och som genomförare av konkreta insatser för barns trygghet, överlevnad, skydd och utveckling. Sverige anser att UNICEF utför denna uppgift bra och är organisationens näst största bidragsgivare. Det svenska basbudgetstödet uppgår för år 1997 till 283 miljoner kronor. Till detta kommer Sidas s.k. multibi-stöd (extrabudgetära medel), som 1997 beräknas uppgå till cirka 300 miljoner kronor.

En svensk profilfråga i det multilaterala utvecklingsarbetet är att verksamheten i huvudsak skall bedrivas i fattiga länder. En jämförelse mellan UNICEF och andra FN-organ visar att UNICEF har en betydligt svagare fattigdomsinriktning.

Trots Sveriges dominerande ställning som bidragsgivare är graden av svensk synlighet i organisationen påfallande låg, vilket negativt påverkar möjligheten att på ett konstruktivt sätt bidra till verksamhetens utveckling.

Sverige har under en lång rad år förespråkade en jämnare bördefördelning mellan givare. De svenska bidragen till UNICEF är oproportionerligt stora, både i relation till andra givare (Sverige ensamt bidrar med 12 % av basbudgeten) och till svenska bidrag till andra FN-organisationer. Sverige kommer därför fr.o.m. 1998 att minska det svenska basbudgetstödet till 250 miljoner kronor.

Det område som UNICEF arbetar inom kommer inte att drabbas. Sverige kommer även fortsättningsvis att prioritera frågor som rör barns livsvillkor, och rättigheter. Sverige avser vidare arbeta för att ett mer systematiskt barnperspektiv tydliggörs i det samlade internationella utvecklingsarbetet. En rad internationella organ och enskilda organisationer bedriver verksamhet av betydelse för barns livsvillkor. Fler aktörer bör aktiveras och verksamheten breddas för att ytterligare förbättra insatserna för barn.

Det samlade stödet till insatser för barn kommer att öka genom att 60 miljoner kronor avsätts till om-

rådet *utsatta barn i fattiga länder* vilket beskrivs under avsnittet särskilda multilaterala insatser.

*FN:s befolkningsfond, (UNFPA)* har under 1996 på ett förtjänstfullt sätt fortsatt att operationalisera det handlingsprogram som antogs vid FN:s konferens om befolkning och utveckling i Kairo 1994. UNFPA är en relativt liten och effektiv organisation. Dess relation med såväl givare som mottagarländer är god och styrelsearbetet fungerar bra. Regeringens avser av dessa skäl öka bidragen till UNFPA något.

*FN:s livsmedelsprogram (WFP)* strävar efter att nå de allra fattigaste med livsmedelsbistånd, i första hand via humanitära insatser. Det är i katastrofsammanhang programmet har sina största förtjänster. Dessa finansieras dock i huvudsak utanför basbudgeten. Denna används till en mycket stor del för administrativa kostnader. Programmet utför även utvecklingsinsatser med hjälp av livsmedel. I det fallet kan det finnas anledning att överväga om det finns bättre inriktning av de svenska resurserna. Det är angeläget att motverka snedvridningseffekter av livsmedelsbistånd genom att bl.a. verka för att det fokuseras på särskilt utsatta grupper. Livsmedelsbiståndets roll i framtiden bör även ses i ljuset av en globalt ökande frihandel med livsmedel.

*FN:s flyktingkommissarie (UNHCR)* har till uppgift att ge skydd och stöd åt flyktingar och andra nödställda i flyktingliknande tillstånd i avsikt att långsiktigt lösa flyktingarnas problem. Under senare år har UNHCR ökat sitt arbete för internflyktingar. Väpnade konflikter och grova kränkningar av mänskliga rättigheter är de vanligaste orsakerna till flykt. Antalet flyktingar i världen har minskat, men de förhållanden under vilka flykt företas och flyktbistånd förmedlas har försvårats och säkerhetsriskerna ökar. Tre modeller för att lösa flyktingars situation används i UNHCR:s arbete: lokal integration i mottagarlandet, placering i tredje land och återvandring. Under senare år har återvandring varit den dominerande lösningen. Det har föranlett UNHCR att i ökad utsträckning engagera sig i flyktingarnas hemländer. UNHCR har i ökad utsträckning utvecklats till en bred humanitär organisation och intar idag en ledande roll i FN-systemet. Regeringen avser fördjupa samarbetet med UNHCR som ett led i arbetet med att förtydliga Sveriges samlade syn på flyktingfrågor och humanitära kriser, avseende såväl det humanitära skyddet och biståndet som den humanitära rätten och kopplingen mellan flyktingkatastrofer och konfliktlösning.

Verksamheten vid *FN:s hjälporganisation för palestinaflyktingar (UNRWA)* inriktas främst på skolundervisning och hälsovård. De allt större behoven på dessa områden har på senare år inte mötts av motsvarande bidragshöjningar från världssamfundet och organisationens finansiella ställning är därför mycket besvärlig. Sverige är en av de största bidragsgivarna till UNRWA, vars verksamhet är väsentlig

för att främja en utveckling mot stabilitet och fred i Mellanöstern.

Under *multilateral handelsrelaterad biståndsverksamhet* ger Sverige under budgetåret 1997 stöd till UNCTAD, WTO samt dess gemensamma organisation ITC. Dessa organisationer har under de senaste åren utvecklat ett väl fungerande samarbete bl.a. genom gemensamma biståndsprojekt där respektive organisations komparativa fördelar tas tillvara.

Sverige var under många år en av de största bidragsgivarna till ITC men har i likhet med andra givare under senare år kraftigt minskat bidragen p.g.a. tvivel om organisationens inriktning och verksamhet. Under 1997 har dock en förändring till det bättre kunnat skönjas, bl.a. som en följd av den nuvarande ledningens målmedvetna reformsträvanden och ändrade fokusering av verksamheten.

UNCTAD bedriver handelsstödande tekniskt bistånd med särskild fokusering på de minst utvecklade länderna. Sverige avser fortsätta att bidra till denna verksamhet. Sverige föreslås också fortsättningsvis bidra till WTO:s tekniska bistånd.

Under budgetposten *narkotikainsatser genom FN-systemet* finansieras bl.a. bidrag till FN:s narkotikaprogram (UNDCP) och ett mindre bidrag till WHO:s program mot missbruk av beroendeframkallande medel.

Sverige har sedan 1970-talet haft en hög profil inom FN på narkotikaområdet och står fast vid en strikt tolkning av FN:s konventioner. Sverige avvisar därför alla förslag till legalisering av icke-medicinsk användning av narkotika och psykotropa ämnen. Under året kommer särskild uppmärksamhet att ges till narkotikafrågorna eftersom ett extra generalför-samlingsmöte om narkotika ska hållas i juni 1998. Syftet med detta möte är att stärka det internationella samarbetet på narkotikaområdet.

Den största mottagaren av svenskt stöd är *FN:s narkotikaprogram (UNDCP)* där Sverige är en av de största bidragsgivarna. Sverige arbetar för att UNDCP skall vara en liten, effektiv organisation, ett "centre of excellence" och en katalysator på narkotikaområdet. UNDCP skall genomföra vissa pilotprojekt själv, men framför allt stimulera övriga delar av FN-systemet, Världsbanken och enskilda länder att integrera narkotikaaspekterna i sina aktiviteter.

Ett grundläggande problem för UNDCP är att många medlemsländer nästan enbart ger öronmärkta bidrag och ett mycket litet basbudgetstöd. Tre länder, däribland Sverige, har under en lång rad av år bidragit med över hälften av basbudgeten. För att stärka den multilaterala karaktären av UNDCP och ge incitament till andra givare att ta ett större ansvar bestäms det svenska basbudgetstödet som en viss andel av det totala basbudgeten, dock högst det i budgeten fastslagna beloppet.

*FN:s samlade program för HIV/AIDS, UNAIDS*, går nu in i sitt tredje verksamhetsår. Styrelsearbetet har förändrats i positiv riktning. Verksamheten är

inne i ett utvecklingskedje. Från svensk sida kommer ett väl fungerande styrsystem och finansieringsfrågorna även fortsättningsvis att prioriteras. Sverige kommer också att verka för utveckla och förstärka UNAIDS arbete på landnivå för att säkerställa att effektivt stöd ges till de nationella åtgärderna mot epidemin.

Till FN:s *industriutvecklingsorganisation (UNIDO)* utbetalas den svenska medlemsavgiften fr.o.m. 1998 från denna anslagspost.

#### 4.1.3 Multilaterala utvecklingsbanker

##### Bankernas roll i utvecklingssamarbetet

Utvecklingsbankerna – Världsbanken och de regionala bankerna i Latinamerika, Asien och Afrika – lånar årligen ut drygt 40 miljarder US dollar. Detta gör dem till viktiga aktörer med betydande genomslagskraft i utvecklingsarbetet. Huvuddelen av utlåningen sker på marknadsmässiga villkor till medelinkomstländer, medan utlåningen till de fattigaste länderna sker på förmånliga villkor. Härtill kommer utvecklingsbankernas ledande roll i policyutveckling och givarsamordning. På senare år har bankerna stärkt sin övergripande inriktning på fattigdomsbekämpning genom nya strategier och utökad analyskapacitet. Bland de fattigdomsorienterade inslagen ingår ökat stöd åt s.k. mikrokrediter, ett instrument som också är intressant ur jämställdhetsynpunkt, eftersom det ofta avser utlåning till kvinnliga småföretagare.

Världsbankens och IMF:s gemensamma initiativ för att lätta skuldbördan för de fattigaste och mest skuldtyngda länderna (HIPC) är ett centralt inslag i arbetet med att frigöra resurser till ländernas egna ansträngningar att minska sin fattigdom. De första besluten om skuldlättnader har fattats inom ramen för initiativet. En omtolkning av regelverket sedan initiativets början har emellertid utökad antalet kandidatländer och komplicerat de ännu inte lösta finansieringsproblemen. Internationella valutafonden deltar i skuldinitiativet. Även Interamerikanska utvecklingsbanken, Afrikanska utvecklingsbanken, Internationella jordbruksutvecklingsfonden och Nordiska utvecklingsfonden har fattat beslut om att delta i initiativet.

Den förstärkta fattigdomsfokuseringen har lett till insikten att förankring och deltagande är nödvändigt för att insatserna effektivt skall nå uppsatta mål. Partnerskapstanken är ett resultat av vidareutveckling av det traditionella givar-mottagarförhållandet. Likaså betonas vikten av en demokratisk samhällsutveckling byggd på god samhällsstyrning och effektiv statsförvaltning. I enlighet med svenska prioriteringar, ger bankerna hög prioritet åt att stödja låntagarländernas arbete med att effektivisera statens roll för

samhällsutvecklingen. Till detta område hör lagstiftning och rättssystem som skyddar individens rättigheter. Dit hör också minskade militärutgifter till förmån för utvecklingsändamål.

Senare års markant ökade behov av insatser för återuppbyggnad av samhällen som härjats av krig och förstörelse har också påverkat bankernas verksamhet. Deras finansiella resurser och expertis ger dem förutsättningar att delta aktivt, även om de ofta politiskt komplexa sammanhangen innebär särskilda begränsningar för bankerna. Mot denna bakgrund har Sverige under 1997 finansierat en studie om vilken roll bankerna kan spela i återuppbyggnadsskedet. Under året har också Världsbanken antagit en policy på området.

Idag är inte hotet mot finansieringen av utvecklingsbankernas utlåning på mjuka villkor till de fattigaste länderna lika akut som tidigare. Det visas av utfallet av 1996 års överenskommelser om påfyllnad av IDA och Afrikanska utvecklingsfonden liksom 1997 års överenskommelser om påfyllnad av den Asiatiske utvecklingsfonden och av den Internationella jordbruksutvecklingsfonden (IFAD). Samtidigt framstår förhoppningar om en återgång till tidigare påfyllnadsnivåer som orealistisk. Den ökade konkurrensen om biståndsresurser höjer kraven på kvalitet och effektivitet. Bankerna har därför lagt ytterligare kraft på att utveckla metoder och indikatorer för att mäta resultatet av sina insatser. På sikt ställs en rad frågor om utvecklingsbankernas roll och finansiering, bl.a. därför att en ökande andel av bankernas och fondernas utlåning kan finansieras med deras egna inkomster och återflöden. Regeringen kommer i högre grad att ägna sig åt dessa perspektiv.

Genom Sveriges medlemskap i utvecklingsbankerna har svenska företag rätt att delta i konkurrensen om de mycket betydande leveranser som finansieras av bankerna. Regeringen arbetar aktivt för att öka Sveriges andel av denna upphandling.

##### Bedömning av verksamheten

###### Världsbanksgruppen

På grundval av en omvärldsanalys som lyfter fram bl.a. globalisering, demokratisering och aktivare civila samhällen, genomför Världsbanken under en treårsperiod de mest genomgripande reformerna sedan dess tillblivelse. Regeringens bedömning är att omorienteringen är viktig för bankens fortsatta relevans. Den omfattar konkreta åtgärder för att förbättra projektkvaliteten, bl.a. genom att knyta ny långgivning mer till resultatet av tidigare utlåning. Reformerna handlar också om att anpassa sig till en situation där lån som Världsbanken tillhandahåller allt oftare kompletteras andra flöden. Bankens roll som katalysator blir då mer central. Genom stöd till skattereformer och utveckling av finans- och kapitalmarknader bidrar banken till att förbättra förut-

sättningarna för privata investeringar. Gruppen stödjer också upprättande av privata företag samt erbjuder garantier mot politiska risker. Ett tecken på att privatsektorutvecklingen blir en allt viktigare del av bankens verksamhet är behovet av nytt kapital i Världsbanksgruppens garantiorgan, MIGA och den pågående utvecklingen av garantiinstrumentet.

Världsbankens förnyade fokus på fattigdomsbekämpning framhäver vikten av förankring och deltagande. I sökandet efter en ny typ av partnerskap ser banken framför allt över sitt förhållande till Afrika. Utveckling av partnerskap ligger i linje med de preliminära överväganden som regeringen gör inom ramen för den svenska Afrikapolitiken – Partnerskap med Afrika – som utvecklas. Inom banken finns även ökad öppenhet gentemot andra givare om rollfördelning och samordning, som förstärks av satsningen på ökad faltnärvaro.

För att stärka samarbetet med det civila samhället har banken, tillsammans med ett stort antal enskilda organisationer, tagit ett initiativ för att se över strukturanpassningens effekter i utvalda länder. Projektet förväntas leda till förbättrad förståelse om hur lokalt deltagande kan förbättra det ekonomiska beslutsfattandet. Regeringen stödjer initiativet och upprätthåller samtidigt en dialog med svenska enskilda organisationer om denna såväl som andra delar av Världsbankens verksamhet.

Inom bankens *Särskilda program för Afrika (SPA)*, samordnas sedan 1987 givarnas stöd till de strukturanpassningsprogram som pågår i ett tjugotal länder i Afrika söder om Sahara. Sverige har en ledande roll i den pågående utvärderingen av verksamheten.

I anslutning till det senast ingångna IDA-avtalet (IDA 11) växte ett nytt synsätt fram beträffande bidragsdisciplin och respekt för ingångna avtal. De nya reglerna, som framförhandlats med aktiv svensk medverkan, har inneburit att bl.a. amerikanska företag under ett års tid har avstängts från en stor del av upphandlingen till IDA-finansierade projekt. Huruvida åtgärden har bestående effekt på bidragsdisciplinen kommer att framgå när nästa påfyllnadsförhandling för IDA påbörjas.

### Regionala utvecklingsbanker

Reformprocessen i *Afrikanska utvecklingsbanken (AfDB)*, som inleddes i och med den nye presidenten Omar Kabbajs tillträde sommaren 1995, har börjat ge resultat. Regeringen välkomnar de förbättringar som hittills kan skönjas huvudsakligen inom de finansiella och operationella funktionerna i banken. Samtidigt krävs förstärkta insatser för att bl.a. åstadkomma bättre styrning av banken och effektivare administration. Sverige och övriga nordiska länder spelar en aktiv och konstruktiv roll i reformprocessen, som är nära knuten till de pågående förhandlingarna om en femte kapitalökning. Sverige ingår i en särskild högnivågrupp bestående av fem regionala

och tre icke-regionala länder. Gruppens uppgift är att utarbeta rekommendationer om kapitalökningen och här till knutna frågor rörande de icke-regionala ländernas inflytande i banken med syfte att stärka bankens finansiella ställning. Utlåningen av mjuka medel ur den i juni 1996 avslutade sjunde påfyllnaden av den afrikanska utvecklingsfonden har påbörjats. Återstående inbetalningar från givarna, inklusive Sverige, under 1997 och 1998 är villkorade till framsteg i reformprocessen. I samband med Sveriges Partnerskap Afrika-initiativ genomfördes ett seminarium i samarbete med AfDB i Abidjan i januari i år. Initiativet har väckt stort intresse bland bankens medlemsländer.

*Asiatiska utvecklingsbanken (AsDB)* har under de senaste åren genomgått en genomgripande förändring av sin utlåningspolitik och ett intensivt policyutvecklingsarbete har ägt rum i linje med avtalet 1994 om bankens fjärde kapitalökning. I samband med bankens trettioårsjubileum presenterades en omfattande studie "Emerging Asia", som analyserar de senaste årens utveckling i Asien och vilka effekter biståndet haft på utvecklingen. Den kommer att utgöra ett viktigt underlag i bankens arbete med att fastställa de långsiktiga prioriteringarna för verksamheten. Studien kommer också att utnyttjas för det analysarbete som regeringen inlett med att utveckla en svensk Asienstrategi.

I början av 1997 nådde medlemsländerna en överenskommelse om att fylla på bankens fond för utlåning på förmånliga villkor till de fattigare länderna i regionen. Sverige fick gehör för flera förhandlingskrav, bl.a. att en betydande del av resurserna om möjligt skall tas från bankens internt genererade resurser och att de rikare regionala medlemsländerna skall ta ett större ansvar än tidigare. Uppgårelsen innebär att bankens långivning i fortsättningen kommer att få en tydligare inriktning på fattigdomsfrågor, jämställdhet och miljö. Banken kommer vidare att ställa högre krav på låntagarländerna om åtgärder mot korruption och återhållsamhet med militärutgifter. Regeringen anser att ökad tonvikt måste läggas på tillämpningen av de fattade policybesluten. Ett viktigt steg är därvid att stärka faltnärvaron i regionen.

Efter avtalet 1994 om den åttonde påfyllnaden av den *Interamerikanska utvecklingsbankens (IDB)* resurser har banken gått in i ett skede av konsolidering. Banken är den utan jämförelse största regionala utvecklingsbanken med långt större verksamhet i regionen än Världsbanken. Regeringen anser att banken lyckats väl i sin uppföljning av påfyllnaden. Viktiga steg har tagits för att åstadkomma en ökad fattigdomsinriktning. Miljöanalyser har blivit en integrerad del av landprogrammeringen. Regeringen välkomnar också bankens vidgade roll som samarbetspartner i regionens utvecklingsprocess bl.a. vad gäller konstruktiva insatser i samband med freds- och återuppbyggnadsprocessen i Centralamerika.



Under de senaste åren har dock IDB:s verksamhet i de fattigaste länderna försvårats av att bankens särskilda fond för utlåning på förmånliga villkor, FSO, håller på att ta slut. Medlemsländerna diskuterar hur resurser kan tillföras fonden. Sverige har, tillsammans med de flesta andra bidragsgivare, krävt att de rikare länderna i regionen skall visa solidaritet med de fattigare länderna genom att en del av bankens nettovinst förs över till FSO, vilket vi fått visst gehör för. Samtidigt finns en förhoppning kvar hos länderna i regionen om att givarna skall skjuta till ytterligare medel.

#### Övriga utvecklingsbanker och -fonder

*Internationella jordbruksutvecklingsfonden (IFAD)* har ett mycket tydligt fokus på fattigdomsbekämpning genom sin inriktning på projekt för att förbättra levnadsförhållandena för landsbygdsbefolkningen i de fattigaste utvecklingsländerna. Sverige har under senare år haft en särskilt aktiv och framträdande roll i organisationen. Vid fondens årsmöte i februari 1997 godkändes en omfattande påfyllnad av resurserna samt ett reformpaket, som förhandlats fram under svenskt ordförandeskap. Regeringen gör bedömningen att reformpaketet, som ger fonden en starkare förankring i såväl i- som u-länder, tillsammans med påfyllnaden innebär att fonden åter kan ägna all kraft åt verksamheten. I den nya styrelsekonstellationen har Sverige, Norge, Danmark och Finland egna platser, vilket ger de nordiska länderna förstärkta möjligheter att påverka verksamheten.

*Nordiska utvecklingsfonden (NDF)* är en nordisk biståndsinstitution med säte i Helsingfors för finansiering av utvecklingsprojekt som främjar ekonomisk och social utveckling i utvecklingsländer. Utlåning sker på IDA-villkor. Fonden ger krediter endast i samfinansiering med andra finansörer, främst andra multilaterala finansieringsinstitutioner.

Under hösten 1995 genomfördes en utvärdering av NDF. Som ett resultat av utvärderingen beslöt Nordiska ministerrådet i april 1996 om en fördubbling av fondens grundkapital till närmare 5,2 miljarder kronor. Sedan 1994 bedriver NDF en försöksverksamhet med stöd till utvecklingen av den privata sektorn i utvecklingsländer. Verksamheten kommer att utvärderas i slutet av 1997. Under budgetåret ingick NDF ett samarbetsavtal med Norsad Agency, som verkar för att främja näringslivssamarbetet mellan Norden och SADC.

*NORSAD* (som består av *NORSAD Fund* och *NORSAD Agency*) etablerades 1990 i syfte att främja näringslivssamarbete mellan Norden och SADC-länderna, genom fondens medverkan främst i form av s.k. joint ventures. Fondens grundkapital på 200 miljoner danska kronor är till stor del förbrukat varför en kapitalpåfyllnad aktualiserats. Ett kapitaltillskott i storleksordningen 150 miljoner danska kronor har diskuterats, vilket enligt gällande fördelningsnyckel skulle innebära ett bidrag om 55-60

miljoner danska kronor för svensk del som förutses inbetalas över några år. Formellt beslut i frågan kommer att fattas före utgången av mars 1998, då fondens nuvarande mandat går ut. Därmed kan inbetalningen av en del av kapitaltillskottet bli aktuellt under 1998, vilket kan finansieras med reservationer som regeringen disponerar och som inte behöver utnyttjas för ursprungligen avsett ändamål

*African Capacity Building Foundation (ACBF)* arbetar huvudsakligen med att stärka utvecklingsländers kapacitet att utforma och genomföra makroekonomisk politik. ACBF har nyligen genomgått en granskning rörande arbetsmetoder och kapacitet att utöva sitt mandat. Utredningen visar att ACBF i stort utfört ett gott arbete och regeringen anser därför att fonden förtjänar fortsatt stöd. En påfyllnad av ACBF:s kapital kommer att förhandlas med början under 1997.

*Karibiska utvecklingsbankens (CDB)* långivning är inriktad på de små karibiska ö-länderna. Karibiska utvecklingsbanken är en operativt och administrativt effektiv organisation med en stabil finansiell ställning. Sveriges förbindelser med regionen är utvecklade. Regeringen anser att medlemskap i CDB skulle stärka vår närvaro i regionen såväl i utrikes-, bistånds- som handelspolitiskt hänseende. Medlemskapsförhandlingar har inletts och inriktas för närvarande på kriterier för ett svenskt inträde i banken. Utgången av dessa förhandlingar blir bestämmande för ställningstagande till medlemskap.

Inom ramen för fredsprocessen, framfördes i slutet av 1994 förslag om att upprätta *nya finansiella arrangemang i Mellanöstern och Nordafrika*. Under de besvärliga och långdragna förhandlingar som därefter förts har olika institutionella arrangemang diskuterats. Det alternativ som fått bredast uppslutning är upprättandet av en regional utvecklingsbank med säte i Kairo. I flera europeiska länder, inklusive Sverige, finns en kvardröjande tvetsamhet till huruvida en regional utvecklingsbank bäst svarar mot ekonomiska och finansiella behov i regionen, bl.a. mot bakgrund av den verksamhet som redan bedrivs på dessa områden av Världsbanken och EU. Den fortsatta utvecklingen i förhandlingarna om att upprätta nya finansiella arrangemang i Mellanöstern och Nordafrika är nära knuten till fredsprocessens utveckling.

#### 4.1.4 Övrigt multilateralt samarbete

Under delposten *Övrigt multilateralt samarbete* finansieras Multilaterala miljöinsatser, Konfliktförebyggande insatser, Särskilda multilaterala insatser och Övriga mindre insatser.

## Multilaterala miljöinsatser

Regeringens prioriteringar som lades fast i skrivelsen Sveriges utvecklingssamarbete för hållbar utveckling (Skr. 1996/97:2) ligger fast. Avgörande för att åstadkomma varaktiga förändringar för ett hållbart samhälle är att miljöaspekter integreras i all verksamhet.

Därutöver behöver vissa medel avsättas för särskilt angelägna insatser i det multilaterala samarbetet. Uppföljningen av FN:s generalförsamlings extra möte för utvärdering av Agenda 21 som hölls i juni 1997 är angelägen och bör inrymma insatser av katalytisk och tillfällig karaktär i de multilaterala organisationerna.

Till sådana direkta insatser hör även stödet till den *globala miljöfonden (GEF)*. Den finansierar merkostnader som mottagarländerna ådrar sig för att uppnå globala miljövinster inom områdena biologisk mångfald, klimatförändringar, skydd av internationellt vatten och uttunnning av ozonskiktet. GEF fungerar f.n. också som multilateral finansieringskälla för konventionerna om biologisk mångfald och klimatförändringar.

Under 1997 inleddes förhandlingar om den andra påfyllnaden av GEF:s resurser. Regeringen anser att GEF:s verksamhet fyller ett stort behov. Det är också angeläget att integrera de nya riktlinjer som konventionerna lämnar inom ramen för GEF:s verksamhet. Granskning och utvärdering av verksamheten har under åren förbättrats genom ett särskilt program. De kompletterar därmed den redan existerande funktionen hos de genomförande organisationerna Världsbanken, UNDP och UNEP.

Regeringen anser att bördefördelningen mellan givarna bör vara rättvis och fastställas i en öppen process som tar hänsyn till deras betalningsförmåga. Nya givare bör anmodas ansluta sig till givarkretsen. Sverige bör, liksom vid den första påfyllnaden, ta ett stort ansvar i denna förhandlingsprocess. Påfyllnadsförhandlingarna beräknas avslutas under första halvan av 1998, men Sveriges utbetalning till GEF II under året kommer inte att uppgå till tidigare årsbaserade nivåer, varför medelstilldelningen till budgetposten har minskat. Regeringen kommer i budgetpropositionen för 1999 redovisa de långsiktiga betalningsåtagandena för GEF II.

I arbetet med *Montrealprotokollet* för ozonskiktets skydd är den viktigaste uppgiften att säkerställa u-ländernas eget ansvar för utfasningen av ozonnedbrytande ämnen. Vid den senaste påfyllnaden av Montrealprotokollets multilaterala fond fastslogs en påfyllnad om 466 miljoner USD för perioden 1997-1999. Sveriges andel utgör knappt 1,4 % av totalbeloppet eller omkring 2,2 miljoner USD. Regeringen anser att en större andel av fondens medel bör användas för att höja u-ländernas kapacitet, t.ex. för myndighetsutövande. Regeringen avser att fortsatt använda en del av det årliga bidraget till fonden för

bilaterala projekt i enlighet med det regelverk som finns inom Montrealprotokollet.

Utöver de initiativ som blir resultatet av FN:s extra möte anser regeringen att det finns anledning att ytterligare förstärka genomförandet av de redan existerande konventionerna om klimatförändringar, biologisk mångfald och ökenutbredning i de multilaterala organisationernas verksamhet genom bidrag till studier, konferenser och andra former av kapacitetsbyggande.

## Multilaterala konfliktförebyggande insatser

Det multilaterala systemet har en huvudroll i det internationella samfundets ansträngningar att förebygga uppkomsten av väpnade konflikter, bidra till lösningar och skapa förutsättningar för varaktig fred. Erfarenheterna från de senaste årens humanitära katastrofer och väpnade konflikter visar på svårigheten med entydiga tillvägagångssätt. I de allra flesta fall ställs krav på en kombination av insatser där politiska, civila, humanitära och tidvis också militära inslag kompletterar varandra.

Inom ramen för verksamhetsområdet multilateralt konfliktförebyggande har regeringen under det gångna året stött flera nyskapande initiativ. Bland dessa märks insatser avseende förvarning, biståndskonditionalitet i konfliktsituationer och användbarheten av militära resurser i katastrofbiståndet. På det fredsfrämjande området kan nämnas:

- svensk civil närvaro i Hebron/Israel, Angola och Guatemala;
- bidrag till FN:s och OAU:s särskilde representant i Stora sjöregionen och
- stöd till utredande av ägandeförhållanden i Bosnien.

Regeringen avser även fortsättningsvis aktivt delta i den internationella policy- och metodutvecklingen när det gäller konflikthantering för att förebygga humanitära katastrofer och bidra till effektiva insatser för konfliktlösning.

Regeringen avser verka för att FN-systemet, de internationella utvecklingsbankerna och andra internationella, regionala och enskilda organisationer utvecklar synsätt och institutionell kapacitet i syfte att bidra till en varaktig lösning på de vitt skilda bakomliggande faktorer som är utlösande när det gäller dagens humanitära katastrofer. I hög grad handlar det om konfliktförebyggande, krishantering och konfliktlösning. Både inom det humanitära och det utvecklingsinriktade biståndet bör det strategiska tänkandet utvecklas när det gäller konflikthantering. Erfarenheter bör analyseras och dragna lärdomar systematisk återföras till verksamheten.

Nytänkande och metodutveckling skall främjas genom svenskt stöd. Ett utökat samarbete med insti-

tutioner inom och utanför FN-systemet inklusive enskilda organisationer, som är verksamma inom konflikthantering, eftersträvas. Särskilt angeläget är gränslandet mellan humanitära, utvecklings- och rättsstatsbyggande insatser i det tidiga återuppbyggnadskedet efter en konflikt liksom initiativ som syftar till att i bred bemärkelse avmilitarisera ett samhälle efter en konflikt och bidra till försoning.

Det svenska stödet skall även fortsättningsvis stärka de civila och humanitära aspekterna i FN:s fredsbevarande och fredsfrämjande insatser i utvecklingsländer. Bland annat kommer stödet att avse svenskt deltagande med civil personal i dessa insatser.

Uppföljningen av slutsatserna och rekommendationerna från departementets studie "Konfliktförebyggande verksamhet" kommer att påverka inriktningen av anslaget.

Genom att anslaget i första hand använts för att finansiera mindre insatser av innovativ karaktär finns en reservation sedan tidigare år vilket motiverar en marginell sänkning av anslaget för 1998.

### Särskilda multilaterala insatser

Det är angeläget att kunna ge bidrag till vissa ämnesområden utan att vara bunden till en viss organisation eller kanal. Genom införande av budgetposten *Särskilda multilaterala insatser* tas ett steg i denna riktning. Denna strävan kommer att relateras till den reformprocess som pågår inom FN-systemet.

Syftet med budgetposten är bl.a. att stärka FN-organens arbete och att främja genomförandet av den dagordning som antagits vid de globala FN-konferenserna.

Särskilda multilaterala insatser är ingen ny företeelse i det svenska multilaterala samarbetet. Stöd till multilaterala miljöinsatser och konfliktförebyggande insatser är exempel på detta. Det är angeläget att möjlighet ges att ge särskilt stöd även på andra områden. Dessa områden kan variera från år till år.

En utgångspunkt för de områden som skulle kunna vara aktuella 1998 är FN:s världskonferenser, vars slutsatser och rekommendationer kommit att bli normgivande vad gäller t.ex. miljö och hållbar utveckling eller jämställdhet. Fördelar med en fördelning efter områden som är fastställda i globala överenskommelser är att de har hög politiskt prioritet och att världssamfundet satt upp mål för internationell samverkan på dessa områden. Särskilda miljöinsatser och konfliktförebyggande åtgärder utgår från såväl svenska prioriteringar som globalt fastställda mål. Områden som är särskilt angelägna för Sverige, men som saknar särskilda medel, är t.ex. *jämställdhet* och *utsatta barn i fattiga länder*. Dessa områden föreslås införas under 1998.

Det är viktigt att se särskilda multilaterala insatser som ett *komplement* till basbudgetstöd. En alltför långtgående satsning på särskilda multilaterala insat-

ser kan riskera att försvaga det multilaterala systemet genom att organisationer inte längre själva kan göra prioriteringar utan i stället styrs av enskilda länders, ibland kortsiktiga, politiska prioriteringar. Genom att ge små bidrag till en organisation för insatser på ett visst område är avsikten att detta skall ha en katalytisk inverkan på hela organisationen. En organisation som tar emot ett betydande svenskt basbudgetstöd kan således få ytterligare bidrag för särskilda insatser på angivna områden.

### Utsatta barn i fattiga länder

Barnperspektivet i biståndet och i det internationella samarbetet måste utvecklas vilket bl.a. Riksdagen givit uttryck för (bet. 1996/97:UU15 *Internationellt utvecklingssamarbete*).

Sverige är internationellt pådrivande i frågor som rör barns villkor. Barnkonventionen, barntoppmötet, världskongressen mot kommersiell sexuell exploatering av barn och studien om barn i väpnade konflikter är några exempel. Sverige arbetar särskilt aktivt med implementering av barnkonventionen, åtgärder mot kommersiell sexuell exploatering av barn, barn i väpnade konflikter och barnarbete. En ny svensk profilfråga är barn med handikapp.

Ett konsekvent tillämpat barnperspektiv i det internationella utvecklingssamarbetet ställer emellertid krav på en mer medveten strategi. Kanaler och samarbetspartners bör övervägas systematiskt. Policyskapande och metodutveckling skall ge större genomslag för barnaspekterna i det svenska biståndet och för svenska ståndpunkter inom barnområdet i det internationella samarbetet.

Inom FN-systemet uppmärksammas barns villkor som en integrerad del av alla stora FN-konferenser.

UNICEF är den viktigaste multilaterala kanalen för svenskt stöd till utsatta barn i fattiga länder. Utöver UNICEF bedriver en rad andra internationella organisationer verksamhet av betydelse för barns ekonomiska, sociala, psykologiska och kulturella villkor. Dit hör exempelvis UNDP, UNFPA, UNHCR, WFP, WHO, ILO, UNESCO och Världsbanken och samt en rad enskilda organisationer.

Syftet med särskilda multilaterala insatser på detta område är att förstärka arbetet med utsatta barn i fattiga länder och förbättra genomförandet av för barnen angelägna insatser genom att aktivera och bredda verksamheten till fler internationella organisationer. En sådan, mer samlad och integrerad ansats ligger väl i linje med det pågående reformarbetet inom FN och med den fattigdomsinriktning som slås fast i regeringens skrivelse till riksdagen 1996/97:169, *De fattigas rätt – vårt gemensamma ansvar*.

### Särskilda jämställdhetsinsatser

I FN följer Sverige aktivt upp det beslut som fattades vid kvinnokonferensen i Peking att verka för att ett jämställdhetsperspektiv skall genomsyra FN:s arbete.

FN skall vidare utarbeta förslag till konkreta åtgärder för att motverka fattigdom, stärka kvinnors mänskliga rättigheter, motverka våld mot kvinnor - både i hemmen och under väpnade konflikter - och uppmärksamma flickors villkor, t.ex. genom att motverka könsstymning och tidiga giftermål.

Även i OECD:s biståndskommitté, DAC har Sverige varit pådrivande för att ta fram konkreta riktlinjer för hur bidragsgivares biståndsarbete skall utformas efter ett jämställdhetsperspektiv.

Under 1997 stod *integrering av jämställdhetsperspektivet i FN:s arbete* (sk "mainstreaming") i centrum för arbetet i FN:s ekonomiska sociala råd (ECOSOC). Sverige och EU spelar en pådrivande roll för att utforma ett konkret handlingsprogram för hur FN:s organ skall präglas av ett klart jämställdhetsperspektiv. I detta arbete som rör såväl metodutveckling som kapacitetsbyggande kan olika delar av FN-systemet bidra till att stärka kvinnors ekonomiska ställning, öka deras inflytande i beslutande fora, motverka våld mot kvinnor och stärka deras mänskliga rättigheter. UNDP har en viktig funktion i dessa sammanhang liksom FN:s kvinnofond (UNIFEM) och UNICEF, med satsningar på flickor, UNHCR med uppmärksamhet på flyktingkvinnor och FN:s MR-center liksom FN:s särskilda rapportör om våld mot kvinnor.

Arbetet med att förbättra kvinnors villkor bygger i huvudsak på s.k. mainstreaming, dvs att kvinnors intressen tillvaratas i det ordinarie utvecklingsarbetet. Regeringen avser därutöver stödja särskilda insatser av pilotkaraktär för att stärka FN-organisationer arbete på jämställdhetsområdet.

### Övriga insatser

Från delposten *Övriga insatser* finansieras bidrag till organisationer, såväl inom som utanför FN-systemet, samt analyser, seminarier och andra internationella aktiviteter som främjar internationell samverkan och utveckling. Även om insatserna ofta kan förutses kan de inte alltid beloppsbestämmas i förväg. En viss mindre reserv är därmed påkallad.

*International IDEA (Internationella institutet för demokrati och fria val)* bildades på svenskt initiativ i Stockholm 1995 av 14 länder från hela världen. Under 1997 har Namibia och Botswana tillkommit som nya medlemmar. IDEA är en internationell mötesplats för att stödja demokratisk utveckling och fria val runt om i världen. Institutet är globalt till sin natur och ett forum för de olika slag av aktörer som deltar i de demokratiska processerna. Denna breda syn präglar allt från struktur, ägandeskap, anställningspolicy och finansiering till verksamhetsinriktning. Även om IDEA till formen är en mellanstatlig organisation är den också öppen för medlemskap för internationella icke-statliga organisationer på i huvudsak samma villkor som för regeringar. Parliamen-

tarians for Global Action (PGA) och Interamerikanska institutet för mänskliga rättigheter är exempel på två icke statliga medlemmar. IDEA arbetar främst med utveckling av en databank och informationsservice, forskning, erfarenhetsåtervinning och utveckling och spridning av riktlinjer samt rådgivning och kapacitetsuppbyggnad. Sverige har som initiativtagare till och värdland för institutet ett speciellt ansvar.

I det pågående arbetet att *stärka och effektivisera FN* avser Sverige under denna budgetpost finansiera insatser vars syfte är att stödja och påskynda denna reformprocess. Exempel på sådana insatser är integrering av FN:s kontor på landnivå och stöd till det nyligen bildade *UN Staff College*.

Mindre bidrag i huvudsak som basbudgetstöd och administrativa bidrag utbetalas även bl.a. till

- FN:s boende- och bebyggelsecenter (HABITAT),
- Internationella rödakorskommittén (ICRC),
- Internationella migrationsorganisationen (IOM)
- Internationella tropiska timmerorganisationen (ITTO) och
- Internationella juteorganisationen (IJO).

### 4.2. EU:s gemensamma utvecklings-samarbete

Europeiska Unionens (EU) medlemsstater svarar tillsammans för ca 60 % av OECD-ländernas samlade utvecklingssamarbete. En allt större andel - 16 % år 1996 - av medlemsstaternas samlade bistånd kanaliseras genom Europeiska gemenskapens (EG) olika biståndsprogram, vilket främst administreras av kommissionen. Sannolikt kommer denna andel att öka ytterligare under de närmaste åren. Samarbetet med utvecklingsländer finansieras dels från EG:s reguljära budget, dels genom bidrag till den Europeiska utvecklingsfonden (EUF). Biståndet ges i huvudsak i form av gåva. År 1996 uppgick utbetalningarna till drygt 5 miljarder ecu, vilket gjorde EG till världens, efter IDA, största multilaterala biståndsorganisation och den femte största givaren inom OECD:s biståndskommitté (DAC).

Förutom att svara för genomförandet av det gemensamma biståndet har kommissionen i uppdrag att verka för bättre koordinering mellan detta och medlemsländernas nationella bistånd. Kommissionens betydelse inom det internationella utvecklings-samarbetet stärks därmed ytterligare.

Medlemskapet i EU har således inneburit att Sverige fått tillgång till en ny och viktig samarbetsform i utvecklingssamarbetet. De övergripande målen för EU:s utvecklingssamarbete stämmer väl överens med svenska målsättningar. Bristande effektivitet i genom-

förandet gör dock att målen inte alltid nås. Dessutom är verksamheten inte alltid kostnadseffektiv.

### Utvecklingssamarbetet inom den reguljära budgeten

Över den reguljära budgeten finansieras livsmedelsbistånd, katastrofhjälp, stöd genom enskilda organisationer, samarbete med Asien och Latinamerika (ALA), Sydafrika, f.d. Jugoslavien samt icke-medlemsländer i Medelhavsområdet (MEDA). År 1996 uppgick utbetalningarna till 3,5 miljarder ecu.

ALA-samarbetet omfattar program- och projektbistånd, livsmedelsbistånd, humanitärt bistånd, landsbygdsutveckling, stöd för hälso- och befolkningsinsatser, stöd till enskilda organisationer samt stöd för att utjämna fluktuationer i exportinkomster på främst jordbruksområdet. I princip kan samtliga länder som ej gör sig skyldiga till brott mot mänskliga rättigheter och grundläggande demokratiska principer komma i fråga för samarbete. Tyngdpunkten ligger dock på de fattigaste länderna och de fattigaste delarna av befolkningen, samt på regioner eller länder med betydande kommersiell potential. För perioden 1996–2000 beräknas biståndet till ALA-länderna uppgå till ca 6 miljarder ecu. Av detta går 65 % till Asien och 35 % till Latinamerika.

Insatserna i f.d. Jugoslavien består främst av humanitärt bistånd. Samarbetet med Sydafrika befinner sig i en uppbyggnadsfas.

Samarbetet med Medelhavsländerna, som ursprungligen huvudsakligen utgjordes av frihandelsavtal för industriprodukter, har utvecklats till att omfatta också bistånd. Samarbetets omfattning har ökat markant under 1990-talet. För perioden 1995–1999 har ca 6 miljarder ecu avsatts för det finansiella samarbetet med Marocko, Tunisien, Algeriet, Egypten, Jordanien, Libanon, Syrien, Israel samt Västbanken/Gaza. Samarbetet omfattar bl.a. humanitärt stöd, livsmedelsbistånd, stöd för strukturanpassning, infrastruktur, naturresurser samt regionalt och horisontellt samarbete.

Den del av Sveriges bidrag till EG-budgeten som avräknas biståndsramen uppgår till 707 miljoner kronor år 1998.

### Samarbetet med AVS-länderna

Inom ramen för den s.k. Lomékonventionen samarbetar EU med sjuttioen länder i Afrika, Västindien och Stillahavsområdet (de s.k. AVS-länderna). Samarbetet finansieras utanför den reguljära budgeten genom särskilda bidrag från EU:s medlemsstater till den Europeiska utvecklingsfonden (EUF). AVS-länderna erhåller också bistånd över EG:s budget, t.ex. humanitärt bistånd. Under perioden 1986-95 erhöll AVS-staterna ungefär hälften av EG-biståndet.

Mer än 75 % av stödet till AVS-staterna finansierades över EUF, medan EG:s budget svarade för 14 % och 7 % bestod av koncessionella lån från Europeiska Investeringsbanken (EIB).

Stöd för strukturanpassning och finansiellt stöd inom Stabex- och Sysminfaciliteterna för att utjämna fluktuationer i exportintäkter från jordbruket respektive gruvindustrin svarar för ca 25 % av biståndet. Livsmedelsbiståndet är fortfarande betydande. Till följd av händelseutvecklingen i bl.a. Stora sjöregionen har det humanitära stödet ökat markant under senare år. Ungefär hälften av biståndet inom Lomékonventionen landprogrammeras genom femåriga landramar. Dessa omfattar stöd för t. ex. infrastruktur, industri, landsbygdsutveckling och jordbruk.

Den nu gällande Lomékonventionen (Lomé IV) avser en tioårsperiod fram till 1 mars år 2000. I november 1995 undertecknades ett avtal om vissa förändringar i konventionens innehåll för den andra femårsperioden (Lomé IV:2). Den 23 maj 1996 godkände riksdagen (prop. 1995/96:36, bet. 1995/96:UU24, rskr. 1995/96:257) ändringarna i överenskommelsen och den föreslagna finansieringen av samarbetet. Lomé IV:2 innebar att gemenskapens medlemsstater inrättade en åttonde utvecklingsfond (EUF VIII) om totalt 13,1 miljarder ecu. Enligt överenskommelsen skall Sverige bidra med 350 miljoner ecu. På grund av fördröjningar i utbetalningstakten från tidigare utvecklingsfonder krävs inga inbetalningar till EUF VIII under år 1998.

Förhandlingar om samarbetet mellan EU och AVS-länderna fr.o.m. den 1 mars 2000 skall inledas senast i september 1998. Innan dess skall EU formulera sin förhandlingsposition. Den 1 december 1997 avser Europeiska kommissionen presentera sitt förslag till förhandlingsmandat.

Som en förberedelse inför de kommande förhandlingarna presenterade kommissionen i november 1996 en s.k. grönbok om förbindelserna mellan EU och AVS-länderna inför 2000-talet. Grönboken inriktas på att ställa ett antal centrala frågor inför framtiden snarare än att lämna entydiga rekommendationer. Utgångspunkten är de väldiga politiska och ekonomiska förändringar som ägt rum sedan konventionen första gången undertecknades för ett tjugotal år sedan liksom erfarenheterna sedan dess, som motiverar en genomgripande översyn av samarbetet vad gäller både dess innehåll och form. Grönboken identifierar ett antal nyckel-områden: den geografiska omfattningen, möjligheterna till differentierade former för samarbetet med olika AVS-stater, handelsregimen, fattigdomsbekämpning, internationell konkurrenskraft, makroekonomisk stabilitet och utveckling av den privata sektorn, statens roll i utvecklingsprocessen, god samhällsstyrning och mänskliga rättigheter och formerna för samarbetet

I diskussionerna har Sverige angett att de viktigaste principerna bör vara partnerskap, fokusering på

fattigdomsbekämpning och Afrika, förenlighet med WTO-åtaganden och effektivitet.

### Svenska prioriteringar i EU-samarbetet

Regeringen vill se den s.k. post Lomédiskussionen som en del av en diskussion om hela EU:s utvecklingssamarbete, inklusive dess organisation. Sverige önskar bl. a. ta tillfället i akt att på sikt åstadkomma en regionalisering (Afrika, Asien, Latinamerika osv.) av EU:s utvecklingssamarbete. Möjligheter till detta föreligger genom att post Lomédiskussionen, den samlade utvärderingen av EU:s utvecklingssamarbete och diskussionen om de framtida finansiella perspektiven sammanfaller i tiden.

Den framtida inriktningen och utformningen av EU:s utvecklingssamarbete är en fråga av hög prioritet. Regeringen anser att inriktningen på fattigdomsbekämpning skall stärkas. I detta sammanhang är formerna för och omfattningen av samarbetet med AVS-länderna från och med år 2000 avgörande.

EU:s främsta fördel jämfört med andra multilaterala organisationer är att unionen i ett sammanhang kan hantera bistånds-, handels-, utrikes- och säkerhetspolitik, migration m.m. Därmed har unionen förutsättningar att i förhållande till ett enskilt land eller region föra en politik som är koherent, dvs. vars olika delar samverkar på ett för landet eller regionen gynnsamt sätt. Denna komparativa fördel utnyttjas inte tillräckligt idag. Regeringen prioriterar pågående arbete inom EU för bättre samstämmighet i EU:s relationer till utvecklingsländerna.

Sverige är aktivt i såväl policydialogen som inriktningen och utformningen av det gemensamma biståndet. Genom aktivt deltagande i beredningen av beslut och riktlinjer, som gäller både för det gemensamma utvecklingssamarbetet och för de enskilda medlemsstaternas bistånd, kan Sverige bidra till en positiv utveckling av utvecklingssamarbetet.

Regeringen prioriterar att höja kvaliteten och effektiviteten i det gemensamma utvecklingssamarbetet. I detta ingår ökad insyn och öppenhet, bättre planering, genomförande och utvärdering, utveckling av landstrategier, bättre samordning samt effektivare organisation i såväl Bryssel som i fält. Sveriges gedigna erfarenhet av utvecklingssamarbete och goda renommé på området ger oss en god grund för att påverka.

Det svenska agerandet i EU vägleds av den strategi som fastställdes hösten 1996 med prioritering av fattigdomsbekämpning, miljö och hållbar utveckling, demokrati och mänskliga rättigheter samt jämställdhet. Därtill läggs särskild vikt vid frågor som rör humanitärt bistånd, livsmedelssäkerhet samt stöd genom enskilda organisationer. Även inom dessa sektorer och ämnesområden läggs särskild vikt vid kvalitets- och effektivitetsaspekter. Sverige arbetar också aktivt för att följa upp EU:s resolution om

jämställdhet, t.ex. genom att understryka vikten av att kommissionen tar fram riktlinjer för hur jämställdhetsperspektivet skall tillämpas i praktiken.

EU bildar en viktig plattform för att stärka det multilaterala utvecklingssamarbetet genom FN. EU kan därmed vara pådrivande för de förslag till reformer av FN-systemet som lagts fram.

### 4.3. Bilateralt utvecklingssamarbete

Utvecklingssamarbetet genom Sida omfattar ca två tredjedelar av det svenska biståndet och äger rum inom flertalet samhällssektorer i över hundra länder och genom ett stort antal kanaler. Mångfalden är uttryck både för utvecklingsfrågornas komplexitet och för Sveriges önskan och intresse av att samarbeta med många länder. Som framgår av diagrammen nedan är insatserna främst koncentrerade till de fattiga länderna och till Afrika.

Det bilaterala utvecklingssamarbetet bygger på en helhetssyn på utveckling, som under senare år steg för steg fördjupats och utvecklats i samarbete mellan regeringskansliet och Sida. Den syn på hur biståndet bör ges en starkare fattigdomsprofil regeringen givit uttryck för i sin skrivelse till riksdagen (skr. 1996/97:169) om de fattigas rätt bygger till stor del på Sidas fattigdomsutredning och kommer att påverka Sidas verksamhet. För att ytterligare konkretisera de biståndspolitiska målen har Sida på regeringens uppdrag tagit fram fyra handlingsprogram avseende fattigdom, demokrati, hållbar utveckling respektive jämställdhet, vilka skall genomsyra hela verksamheten.

Utvecklingen av mål och policy sker i internationellt samarbete. Exempel kan tas från jämställdhetsområdet. Handlingsplanen från kvinnokonferensen i Peking har på ett avgörande sätt påverkat utformningen av både Sidas handlingsplan och konkreta bilaterala insatser, där bl.a. fem samarbetsländer har valts ut för fördjupade jämställdhetsinsatser: Namibia, Tanzania, Indien, Nicaragua och Estland.

Av särskild betydelse för det framtida bilaterala utvecklingssamarbetet är utvecklingen av begreppet partnerskap bl.a. inom ramen för den utredning om samarbetet med Afrika, som överlämnats till regeringen och skall ligga till grund för en skrivelse till riksdagen om en ny Afrikapolitik.

Ett allt bredare perspektiv krävs på utvecklingsproblematiken. Nya frågor får ökad betydelse, t.ex. kapitalmarknader och handel, lokal demokrati och undervisning i mänskliga rättigheter för polis. Det civila samhällets, näringslivets och demokratiseringens ökande betydelse kräver uppbrott från traditionella former och roller och ett samarbete baserat på ett mer genuint partnerskap mellan fler aktörer i såväl givar- som mottagarländer.

### Organisation och styrning av biståndet

Regeringen har de senaste åren stärkt utvecklings-samarbetets organisation och struktur. Integrationen av samtliga biståndsmyndigheters verksamhet i det nya Sida är nu genomförd. Genom sin breda uppsättning av instrument och djupa kunskaper om olika sektorer och länder, har Sida goda möjligheter att effektivt bidra till samarbetsländernas utveckling. Utvecklingssamarbetets förändrade villkor, inriktning och utformning ställer dock stora och delvis nya krav på Sida som organisation. En kontinuerlig kompetensutveckling krävs. Den omfattande policyutveckling och erfarenhetsåtervinning som sker inom svenskt och internationellt utvecklingssamarbete måste genomsyra tänkandet, leda till nya former och metoder samt genomföras i praktiken. Regeringen avser att under år 1998 ägna särskild uppmärksamhet åt dessa frågor.

Alla biståndsorganisationer står inför liknande utmaningar. Världsbanken genomför under en treårsperiod de mest genomgripande interna reformerna i bankens historia, den s.k. Strategic Compact, som innebär en grundläggande omorganisation av bankens struktur och arbetssätt i syfte att höja bankens kapacitet, kompetens och förändringsförmåga.

En förnyelse på djupet kräver både tid och resurser. Utrikesdepartementets och Sidas kapacitet och kompetens behöver stärkas för att möta de nya utmaningarna. Sida måste ha förmåga att både integrera helhetssynen och flexibelt och framgångsrikt genomföra planerade insatser.

Anpassning till varje samarbetslands unika förutsättningar är avgörande för ett framgångsrikt utvecklingssamarbete. Det viktigaste instrumentet för detta inom det bilaterala biståndet, liksom för flertalet andra bilaterala och multilaterala organ, är landstrategier. I den svenska landstrategiprocessen tas landstrategier fram i ett nära samarbete mellan Regeringskansliet, Sida och samarbetslandet. Särskild vikt bör läggas vid att öka samarbetslandets engagemang i processen. Strategier har fastlagts eller är under beredning för ett trettio-tal programländer, vissa andra viktiga samarbetsländer och regioner.

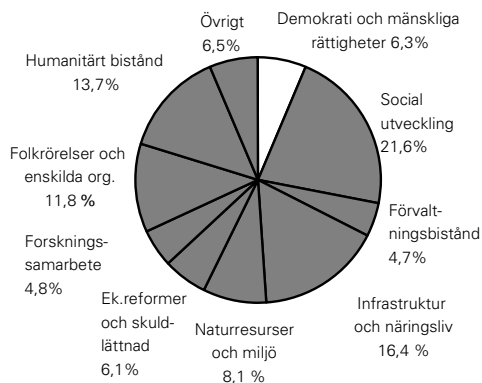
För programländerna kopplas strategierna nor-

malt till treåriga samarbetsavtal, i vilka Sverige utfäster sig att lämna stöd under perioden på basis av en landram för att ge samarbetslandet möjlighet att på några års sikt planera sina utvecklingsinsatser. Uppnådda resultat skall vägleda landval, inriktning, utformning och omfattning av framtida utvecklingssamarbete. Samtidigt måste uppmärksammas att utvecklingssamarbetet och då särskilt programlands-samarbetet har ett långsiktigt perspektiv. Landstrategiprocessen är avsedd att vara det samlade tillfället att dra slutsatser och fatta beslut grundade på analys och erfarenheter avseende uppnådda resultat och samarbetslandets vilja och förmåga att föra en fattigdomsbekämpande politik. Landstrategierna har normalt ett femårsperspektiv. En ny landstrategi utarbetas vart tredje år om inte regeringen bedömer att arbetet med en ny strategi kan skjutas framåt i tiden.

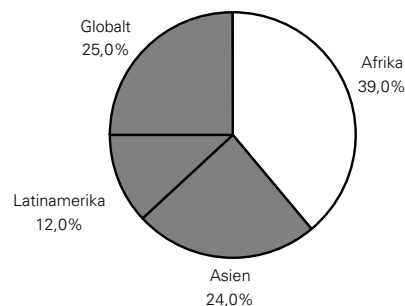
Landstrategiprocessen är ett led i att höja effektiviteten genom starkare koppling till resultat. Ett annat är Sidas förstärkta utvärderingsverksamhet. Vidare sker löpande översyner av Sidas verksamhet. Under 1996 och 1997 har Sida på regeringens uppdrag slutfört översyner av krediter inom biståndet, näringslivssamarbete, livsmedelssäkerhet i Afrika samt stöd till utveckling av kapitalmarknader.

Sidas årsredovisning är en viktig del i uppföljningen av utvecklingssamarbetets resultat. I samarbete mellan Regeringskansliet, RRV och Sida genomfördes under 1996 ett utvecklingsprojekt i syfte att förbättra Sidas årsredovisning, som låg till grund för årsredovisningen redan för budgetåret 1995/96. RRV har anmärkt på årsredovisningen med anledning bl.a. av brister avseende kopplingen mellan mål och resultat, redovisningen av prestationer och kostnader samt kvalitetsäkring av underlaget för redovisningen. Kritiken visar på behov av metodutveckling och tydliga krav. Sida bör i samarbete med RRV och Regeringskansliet fortsätta att utveckla årsredovisningen så att den kan fylla sitt syfte som en form för kontinuerlig uppföljning av biståndets resultat och effektivitet. Med tanke på utvecklingssamarbetets långsiktiga perspektiv och komplexitet, bör Sidas årsredovisning inriktas på myndighetsnära uppgifter, bl.a. kostnadseffektivitet. De mer långsiktiga effek-

Fördelning av det bilaterala biståndet på sektorer



Fördelning av det bilaterala biståndet på världsdelar



terna följs genom utvärderingar inom bl.a. landstrategiprocessen.

### Medelstilldelning och anslagsstruktur

Anslagsposten för det bilaterala biståndet ökar 1998 med 235 miljoner kronor till 7 160 miljoner kronor. Av ökningen beror 90 miljoner kronor på överföring från anslagsposten för multilateralt utvecklings-samarbete. En fortsatt ökning under kommande år kan förutses. Samtidigt kommer förutsedda ökade medelsbehov för utvecklingsbankerna och Europeiska utvecklingsfonden till följd av tidigare åtaganden att innebära en relativt sett långsammare tillväxt för det bilaterala utvecklingssamarbetet än för utvecklingssamarbetet som helhet. En noggrann prövning av samtliga bilaterala verksamheter blir således nödvändig på grundval av såväl regeringens ovan angivna prioriteringar som uppnådda resultat.

I denna prövning måste också reservationer vägas in. Trots minskningen av anslagen för utvecklingssamarbetet har reservationerna fortsatt öka. Målet är inte att uppnå höga utbetalningar. Biståndet behövs bäst där det är svårast att genomföra. Långsiktig verksamhet i fattiga länder, där osäkerheten är stor, drabbas ofta av förseningar. Samtidigt eftersträvas hög kvalitet och noggrann kontroll för att bl.a. undvika korruption. Härtill kommer att utvecklingssamarbetet ändrar karaktär från fristående projekt till stöd till processer, där varje insats oftast är mindre.

Sida har på regeringens uppdrag genomfört en analys av reservationernas utveckling och orsaker och lämnat förslag på åtgärder. Det handlar bl.a. om att planera för en högre aktivitetsnivå, utveckla for-

mer och metoder som medger detta, och stärka fältorganisationens ställning. Sida föreslår också att samarbetsavtalen skall omfatta totala belopp för avtalsperioden, och inte baseras på årsvisa landramar. Sida föreslår vidare att landramar skall kunna användas för betalningsbalansstöd.

Regeringen har gett Sida ökad flexibilitet för att undvika reservationer t.ex. genom möjligheter att göra omfördelningar mellan delposterna inom anslagsposten för bilateralt utvecklingssamarbete. Det förutsätter en mer realistisk och flexibel planering som tar hänsyn till att sannolikheten för förseningar är stor. Vad gäller de konkreta förslagen, har Sida redan möjlighet att i förslag till samarbetsavtal ange ett totalbelopp som motsvarar landramen under avtalsperioden. Betalningsbalansstöd bör i första hand lämnas från delposten för ekonomiska reformer men kan också i vissa fall finansieras från landramar. Det långsiktiga, processinriktade kapacitetsuppbyggnad, som inte kräver stora finansiella resurser, bör i ökad utsträckning kombineras med sektorprogramstöd till regeringar som för en framstegsvänlig och fattigdomsbekämpande politik. Särskilt gäller detta inom programlandssamarbetet.

Regeringen har i sina överväganden om fördelningen mellan olika delposter inom det bilaterala utvecklingssamarbetet för budgetåret 1998, som redovisas nedan, beaktat reservationerna med undantag för ingångna samarbetsavtal. Sänkning av landramar med anledning av stora reservationer bör normalt aktualiseras då samarbetsavtal löper ut. Nedskärningar i medelstilldelningen skall inte medföra minskad verksamhet. Det bilaterala utvecklingssamarbetets fördelning framgår av de diagram som återges ovan, med fördelning på land, sektor respektive kanal under budgetåret 1995/96.

### ANSLAGSPOSTEN FÖR DET BILATERALA UTVECKLINGSSAMARBETET

	1997	1998
1. Afrika <sup>1</sup>	1 540 000	1 600 000
2. Asien <sup>1</sup>	885 000	1 000 000
3. Latinamerika	430 000	385 000
4. Europa <sup>2</sup>	-	280 000
5. Särskilda utvecklingsprogram <sup>3</sup>	1 175 000	1 020 000
6. Krediter för utveckling	390 000	400 000
7. Forskningssamarbete	400 000	410 000
8. Enskilda organisationer	820 000	830 000
9. Humanitärt bistånd	1 052 000	780 000
10. Ekonomiska reformer	200 000	410 000
11. Information	33 200	45 000
<b>Summa</b>	<b>6 925 200</b>	<b>7 160 000</b>

Beloppen anges i tusental kronor

1. 60 000 tkr överförs från delposten 5 Särskilda utvecklingsprogram för stöd till demokrati och mänskliga rättigheter

2. 280 000 tkr överförs från delposten 9 Humanitärt bistånd

3. 80 000 tkr överförs till delposten för år 1997 från anslagsposten A 1.1 Multilateralt utvecklingssamarbete



Anslagsstrukturen är i stort sett oförändrad jämfört med innevarande budgetår. En särskild post för Europa tillkommer, omfattande i huvudsak insatser i de länder som uppstått ur f.d. Jugoslavien, men också vissa länder i Kaukasus och Centralasien samt Moldava. Samtliga insatser skall avse länder som står på OECD:s biståndskommittés, DAC:s, lista över utvecklingsländer.

*Delpost 1 Afrika* omfattar dels landramarna för programländerna i Afrika, dels medel för regionalt samarbete och övriga insatser. År 1998 överförs till regionalt/övrigt medel för insatser för stöd till demokrati och mänskliga rättigheter som inte kan finansieras från landramarna. Dessa insatser finansierades förut under delpost 4 Särskilda program. Detta plus den gradvisa avvecklingen av landramen för samarbetet med Botswana och en viss ökning av landramarna för Etiopien och Tanzania, vilka minskades år 1997 på grund av stora reservationer, innebär att delposten beräknas öka med 60 miljoner kronor till 1 600 miljoner kronor.

*Delpost 2 Asien* omfattar dels landramarna för programländerna i Afrika, dels medel för regionalt samarbete och övriga insatser. År 1998 överförs till regionalt/övrigt medel för insatser för demokrati och mänskliga rättigheter som inte kan finansieras från landramarna. Dessa insatser finansierades förut under delpost 4 Särskilda program. Detta plus ökning av landramen för Vietnam, som minskades år 1997 på grund av stora reservationer, innebär att delposten beräknas öka med 115 miljoner kronor till 1 000 miljoner kronor.

*Delpost 3 Latinamerika* omfattar landramen för Nicaragua och medel för insatser i Central- och Sydamerika. Genom omläggningen av samarbetet till ett mer processinriktat stöd främst för demokrati och mänskliga rättigheter har medelsbehovet minskat under en övergångsperiod och reservationerna ökat

till en alltför hög nivå. Delposten beräknas därför minska med 45 miljoner kronor till 385 miljoner kronor. När reservationen minskat beräknas delposten åter kunna höjas.

*Delpost 4 Europa* är ny. Insatser i f.d. Jugoslavien har tidigare främst finansierats från delposten för humanitärt bistånd. Möjligheten att nu övergå i återuppbyggnadsbistånd motiverar en särskild delpost även om humanitära insatser fortsatt kommer att vara viktiga. Den övervägande andelen av delposten förväntas under 1998 gå till insatser i f.d. Jugoslavien. På några års sikt är avsikten att bygga upp viss verksamhet i länder i bl.a. Kaukasien och Centralasien. De postsovjetiska övergångsproblemen motiverar att hanteringen av dessa medel hålls samman. För delposten beräknas 280 miljoner kronor.

*Delpost 5 Särskilda program* omfattar ett flertal verksamheter. Fördelningen framgår av tabellen. Betydande nedskärningar har gjorts på flera verksamheter motiverade av de omfattande reservationerna. En stor del av den i samband med regeringens ekonomiska vårproposition beslutade indragningen om 500 miljoner kronor belastade denna post. Insatserna är relativt små och kortvariga, varför det inte finns skäl att hålla reservationer som en säkerhetsreserv. Medlen för demokrati och mänskliga rättigheter minskar på grund av överföringen av landinriktade insatser till regionposterna för Afrika, Asien och Europa på samma sätt som tidigare skett för Latinamerika. Till medlen för programutveckling förs stödet till Internationella familjeplaneringsfederationen (IPPF) och World Maritime University i Malmö, vilka tidigare finansierats från anslagsposten för multilateralt utvecklingssamarbete. Sammanlagt beräknas delposten minska med 155 miljoner kronor till 1 020 miljoner kronor.

## FÖRDELNING UNDER DELPOSTEN SÄRSKILDA UTVECKLINGSPROGRAM

	1997	1998
Näringslivsutveckling	80 000	70 000
Demokrati och mänskliga rättigheter <sup>1</sup>	235 000	120 000
Kontraktfinansierat tekniskt bistånd	210 000	160 000
Internationella kurser	130 000	150 000
Särskilda miljöprogram	205 000	200 000
Programutveckling <sup>2</sup>	210 000	220 000
Rekrytering och utbildning av fältpersonal och multilaterala experter	105 000	100 000
<b>Summa</b>	<b>1 175 000</b>	<b>1 020 000</b>

Beloppen anges i tusental kronor

1. 120 000 tkr överförs till delposterna 1. Afrika och 2. Asien för år 1997

2. 80 000 tkr överförs från multilateralt samarbete för 1998

*Delpost 6 Krediter för utveckling* omfattar ukrediter och biståndskrediter. Delposten beräknas öka med 10 miljoner kronor till 400 miljoner kronor. I utredningen "Bistånd på kredit", som behandlas nedan, liksom i budgetunderlaget har Sida föreslagit att delposten ersätts med en delpost för särskilda investeringar, som förutom krediter bl.a. skulle kunna omfatta gåvofinansiering av angelägna investeringar. Regeringen anser att det inom ramen för nuvarande anslagsstruktur finns utrymme för den flexibilitet, som är Sidas:s motiv för förslaget, bl.a. genom möjligheter att utnyttja medel under regionposterna även för investeringsprojekt. Däremot bör i enlighet med vad som förordas nedan, medlen under delposten kunna utnyttjas flexibelt för olika kreditformer och -villkor.

*Delpost 7 Forsknings-samarbete* beräknas för år 1998 erhålla 410 miljoner kronor. Verksamheten är högt prioriterad och beräknas kunna erhålla fortsatt ökad medelstilldelning när den nuvarande reservationen minskat.

*Delpost 8 Enskilda organisationer* finansierar stöd genom svenska folkrörelser och enskilda organisationer. Delposten beräknas öka med 10 miljoner kronor till 830 miljoner kronor i enlighet med vad som angavs i budgetpropositionen för år 1997.

*Delpost 9 Humanitärt bistånd* beräknas minska till 780 miljoner kronor genom överföring av medel till den särskilda delposten för Europa för insatser främst i f.d. Jugoslavien.

*Delpost 10 Ekonomiska reformer* minskades kraftigt år 1997 med anledning av de mycket stora reservationerna. De kommer att minska betydligt under innevarande budgetår på grund av att fler skuldyngda länder nu genomför en ekonomisk reformpolitik, som uppfyller kriterierna för betalningsbalansstöd eller bidrag till skuldlättnader i olika former. För år 1998 beräknas därför en ökning med 210 miljoner kronor till 410 miljoner kronor.

*Delpost 11 Information* beräknas öka med 11,8 miljoner kronor till 45 miljoner kronor i syfte att stödja Sidas ambitioner om en ökad satsning på information om Sveriges samlade utvecklingssamarbete och om biståndets uppgift att bidra till lösningar på globala problem.

## Sidas verksamhet

Den följande redogörelsen för mål, resultat och framtida inriktning det bilaterala utvecklingssamarbetet inleds med region- och landdimensionen, som är den viktigaste, där regeringens styrning i huvudsak utövas genom landstrategierna. Därefter följer en redogörelse för olika verksamhetsområden, samhällssektorer, former och kanaler. Regeringens styrning av Sidas verksamhet i denna dimension sker i huvudsak genom budgetcykeln.

## 4.3.1 Afrika

I och med det kalla krigets upphörande har i Afrika, liksom i stora delar av övriga världen, möjligheter skapats att lösa upp tidigare låsta positioner. Utvecklingen i Etiopien och Moçambique, och nu senast i Demokratiska republiken Kongo (f.d. Zaire), är de kanske tydligaste exemplen i Afrika. Samtidigt har nya, eller i vissa fall nygamla, interna konflikter utbrutit, bland vilka den mest allvarliga var folkmordet i Rwanda.

Cirka 10 % av världens befolkning bor i Afrika, som emellertid endast står för 1,5 % av tillväxten i världen och mindre än 1 % av världens samlade export. Samtidigt som allt fler människor i världen tar sig ur fattigdomsfällan ökar antalet fattiga i länder med stark befolkningsökning och otillräcklig ekonomisk tillväxt, främst i Afrika. Skuldbördan är betungande. Ekonomiska reformer är i flera länder inne i en kännbar och därmed politiskt påfrestande fas. Korruption hindrar utveckling och skadar förtroendet för politiken och politiker, såväl internt som i förhållandet till biståndsgivare.

På senare tid har emellertid en försiktigt uppåtgående ekonomisk trend kunnat registreras för Afrika som helhet. År 1996 steg BNP med 3,9 % och den negativa per capita-utvecklingen bröts. De 33 fattigaste ländernas tillväxt låg över genomsnittet med 4,5 %. Samtidigt har den demokratiska utvecklingen i Afrika tagit fart: allt fler afrikanska länder har hållit flerpartival. Flera bakslag har dock visat att val i sig inte är en garanti för en hållbar demokratisk utveckling. Det regionala samarbetet i Afrika ökar. Tecken finns på en ny tilltro till den egna förmågan hos en framväxande ung afrikansk ledargeneration, inte minst kvinnor.

Regeringen har tagit initiativet till ett omfattande utvärderings- och analysarbete för att definiera vilken roll Sverige bör spela i den omvandling som förestår eller redan inletts i Afrika. I juli 1997 presenterades utredningen "Partner med Afrika" som underlag för en ny svensk Afrikapolitik. Det var resultatet av ett års analys- och konsultationsarbete med stor medverkan av afrikaner. I utredningen utvecklas ett nytt partnerskapsbegrepp och förutsättningarna för att utforma ett mer jämbördigt samarbete med Afrika. Länder i Afrika måste ta ett större eget ansvar för sin utveckling och ges möjlighet att ta del i ett utökat internationellt ekonomiskt samarbete. Utredningen skall ligga till grund för en särskild skrivelse till riksdagen. Viktiga frågor för det framtida samarbetet blir stöd till politiska och ekonomiska reformer, fortsatt stöd till sociala sektorer, konfliktförebyggande och bättre givarsamordning. Förslag om hur stöd till konfliktförebyggande och konfliktlösning kan stärkas har lagts fram i en särskild rapport om "Säkerhet och utveckling i Afrika" (Ds 1996:15).

Biståndet kan inte ensamt lösa de afrikanska utvecklingsländernas problem. Investeringar, marknadsutveckling för afrikanska produkter samt ramverk och allmänna förutsättningar för näringslivsutveckling är faktorer som kommer att kräva ökad uppmärksamhet.

Resultatet av det hittillsvarande utvecklings-samarbetet med länder i Afrika har varit blandat. I de följande avsnitten kommenteras detta ländervis. I fallet Tanzania har de nordiska länderna tillsammans med regeringen i Dar es Salaam efter en utvärdering

gemensamt utformat början på ett partnerskapsbase-rat samarbete.

Vissa länder i Afrika har redan nått – eller förväntas inom överskådlig framtid nå – en utvecklingsnivå som möjliggör en minskning av det traditionella biståndssamarbetet kopplat till stöd till ett bredare samarbete. Under år 1998 avvecklas sålunda land-programmet i Botswana. På sikt bör detta kunna ske även för länder som Namibia och Sydafrika där andra samarbetsformer kan utvecklas.

## LANDRAMAR, GÄLLANDE 1997 SAMT PLANERADE 1998

	1997	1998
<b>Afrika</b>		
Angola	140 000	140 000
Botswana	20 000	5 000
Eritrea	20 000	20 000
Etiopien	90 000	100 000
Guinea-Bissau	35 000	35 000
Kenya	65 000	65 000
Moçambique	245 000	245 000
Namibia	75 000	75 000
Sydafrika	230 000	230 000
Tanzania	180 000	200 000
Uganda	95 000	95 000
Zambia	110 000	100 000
Zimbabwe	110 000	110 000
Regionalt/Övrigt	125 000	180 000
<b>Summa</b>	<b>1 540 000</b>	<b>1 600 000</b>
<b>Asien</b>		
Bangladesh	120 000	120 000
Indien	300 000	300 000
Kambodja	80 000	80 000
Laos	90 000	90 000
Sri Lanka	40 000	40 000
Vietnam	70 000	130 000
Västbanken/Gaza	120 000	120 000
Regionalt/Övrigt	65 000	120 000
<b>Summa</b>	<b>885 000</b>	<b>1 000 000</b>
<b>Latinamerika</b>		
Nicaragua	80 000	80 000
Centralamerika	240 000	190 000
Sydamerika	110 000	115 000
<b>Summa</b>	<b>430 000</b>	<b>385 000</b>

Beloppen anges i tusental kronor

Det regionala samarbetet i Afrika förväntas få ökad betydelse. En intressant utveckling pågår främst inom Southern African Development Community, SADC. Sverige har, tillsammans med övriga nordiska länder och nu även inom ramen för EU, ett betydande engagemang i form av stöd till olika SADC-aktiviteter. Detta samarbete ses nu över inom ramen för en politisk dialog mellan Norden och SADC respektive EU och SADC.

En särskild översyn har gjorts av Sveriges relationer med Västafrika. Denna har pekat på det under-skott som kan sägas finnas i fråga om svensk närvaro i och kunskaper rörande en viktig del av Afrika söder om Sahara. Regeringen har för avsikt att vidareutveckla relationerna med Västafrika och återkommer här till i den särskilda skrivelsen om svensk Afrikapolitik.

#### *Programländer*

Viktiga framsteg i fredsprocessen i **Angola** gjordes i april 1997, då UNITA:s parlamentsledamöter intog sina platser i nationalförsamlingen och en nationell enhetsregering bildades. Detta skedde emellertid med betydande försening. Ännu kvarstår osäkerhet om graden av demobilisering av UNITA:s styrkor och strider har förekommit i framför allt de nordöstra delarna av landet. FN:s säkerhetsråd har beslutat om skärpta sanktioner mot UNITA. Utvecklingen i Demokratiska Republiken Kongo (f.d. Zaire) torde få stor betydelse för den fortsatta fredsprocessen i Angola.

Grava kränkningar av de mänskliga rättigheterna förekommer från båda parter sida. Det finns dock hopp om att MR-läget på sikt skall förbättras, förutsatt att fredsprocessen fortsätter. Det ekonomiska läget är fortsatt allvarligt och omfattande åtgärder måste vidtas för att stabilisera ekonomin. Regeringen förhandlar med IMF om åtgärder som väntas leda till ett strukturanpassningsprogram.

Utvecklingssamarbetet bedrivs enligt mål och riktlinjer, som fastställdes i februari 1996. En ny landstrategi skall utarbetas under år 1998. En grundläggande förutsättning för svenskt stöd till långsiktiga utvecklingsinsatser i Angola är att fredsprocessen fullföljs och ekonomiska reformer genomförs.

Den långvariga konflikten och den ekonomiska misshushållningen har försvårat det hittillsvarande utvecklingssamarbetet. Landprogrammet (hälsa, fiske, energi och telekommunikationer) har därför inskränkts till förmån för rehabiliteringsinsatser. Biståndet bör även under år 1998 huvudsakligen inriktas på fredsfrämjande, humanitära och sociala insatser, återuppbyggnad samt stöd till demokrati och mänskliga rättigheter. Samarbetet inom sektorerna fiske och energi fasas ut. Angola bör även i fortsättningen kunna få stöd till fredsprocessen och humanitära insatser från andra anslag.

**Botswana** är ett demokratiskt och relativt rikt land. Respekten för de mänskliga rättigheterna, som

regleras i konstitutionen, är tillfredställande. Tillväxten är hög. Som i övriga länder i regionen är emellertid rikedom ojämnt fördelad och majoriteten av befolkningen lever i fattigdom. Landet är ensidigt beroende av gruvnäring och boskapskötsel. Botswana är hårt drabbat av HIV/AIDS med närmare 25 % smittade i fertil ålder. Ett annat problem är den snabba befolkningsökningen.

Utvecklingssamarbetets överordnade mål är att verka för förbättring av villkoren för landets fattiga samt att medverka till breddning av och produktivitetshöjning inom ekonomin. Till följd av landets goda ekonomiska utveckling har biståndet allt mer kommit att inriktats mot institutions- och kapacitetsuppbyggnad. Dessutom ges stöd till utbildning, kultur och enskilda organisationers verksamhet. Det 30-åriga samarbetet bedöms ha gett goda och bestående resultat.

Programlandssamarbetet med Botswana avslutas vid utgången av 1998 p.g.a. landets höga utvecklingsnivå. Det skall ersättas av andra former av samarbete. Sida kommer att under år 1998 ta fram förslag till utformning av samarbetet efter 1998.

**Eritrea** är ett av världens absolut fattigaste länder. Det har efter ett långt krig omfattande behov på en rad områden. Rehabiliterings- och återuppbyggnadsprogram genomförs, liksom program för att förbättra den sociala situationen som präglas av hög spädbarnsdödlighet, låg livslängd och utbredd analfabetism. Eritreas starka betoning av självtillit och samarbete på jämställd grund med Sverige och andra partners är utgångspunkter för relationerna med omvärlden. Under första kvartalet 1997 har val till de regionala parlamenten genomförts med ett högt valdeltagande – mellan 80 och 90 % av dem som registrerat sig röstade. Bland medlemmar i de regionala parlamenten skall ledamöter i det nationella parlamentet längre fram utses. I maj 1997 presenterades ett utkast till ny konstitution, som ratificerats av landets konstitutionsförsamling. Utkastet tar ej upp frågan om flerpartisystem. Det politiska livet domineras ännu av det enda tillåtna partiet Folkfronten för demokrati och rättvisa, PFDJ.

I utvecklingssamarbetet för 1997–1998 ingår stöd till utbildning och förbättrad kunskapsnivå inom förvaltningen och kapacitetsuppbyggnad. Viktigt är vidare stöd till återuppbyggnad, särskilt rehabilitering av energisektorn. Också miljömålet vägleder samarbetet mot bakgrund av den allvarliga jorderosionen och markförstörelsen i Eritrea. Utöver landramen förutses insatser avseende demokrati och mänskliga rättigheter, stöd för utveckling av universitetet och stöd via enskilda organisationer. Biståndskrediter kan komma i fråga inom främst energisektorn.

Sviterna efter många års inbördeskrig präglar fortfarande **Etiopien**. Landet är mycket fattigt med återkommande försörjningssvårigheter på grund av torka. Den ekonomiska tillväxten är dock god och

inflationen är under kontroll. Försörjningsläget har förbättrats under de senaste åren men årets skörd hotar att slå fel med betydande behov av livsmedels-hjälp som följd. Flerpartival till parlamentet har hållits i enlighet med landets nya konstitution. Flera oppositionspartier bojkottade valet med hänvisning till att de inte tilläts agera eller att deras ledare trakasserades. Utvecklingen avseende demokratisering och respekt för mänskliga rättigheter har stora brister och är en fråga som EU och Sverige lyft fram i dialogen med den etiopiska regeringen. Det federala statskicket innebär att de centrala ministeriernas styrning och inflytande har minskat i betydelse och omfattning, parallellt med att regionerna inlett en uppbyggnad av egen administrativ kapacitet. Genomförandet av utvecklingsarbetet har bl.a. till följd härav försenats.

I utvecklingsarbetet ingår stöd till utveckling av landsbygden, hälsovård och utbildning, sexuell och reproduktiv hälsa samt infrastruktur. Stöd till kapacitetsuppbyggnad samt till demokratisering och mänskliga rättigheter prioriteras. Utöver landramen förutses stöd till insatser avseende demokrati och mänskliga rättigheter, forskning samt svenska enskilda organisationer.

De första demokratiska valen i **Guinea Bissau** ägde rum 1994. PAIGC, som har haft regeringsmakten sedan självständigheten 1973, har en stark ställning. Kommunalval var planerade under 1997, men dessa kommer antagligen att äga rum samtidigt som parlamentsvalen 1998. Demokratiseringsprocessen har medfört en viss öppenhet och debatt, men fortfarande finns brister vad gäller respekt för mänskliga rättigheter och rättsväsendets opartiskhet. Guinea Bissau är ett av världens fattigaste länder. Utbildningsnivån är mycket låg. Skuldsituationen hämmar landets utveckling.

Det internationella biståndet till landet har varit stort, men effekterna är begränsade. Biståndssamarbetet med Sverige inleddes redan innan landet blev självständigt. Genom åren har Sverige givit ett omfattande stöd till landet inom så gott som samtliga samhällssektorer. Landstrategin för Guinea Bissau för perioden 1995-1998 anger att det svenska biståndet skall koncentreras till undervisning, jordbruk, nationella folkhälsolaboratoriet samt kapacitetsuppbyggnad. Sida har under 1996 genomfört en utredning om samarbetet. Beslut om det fortsatta utvecklingsarbetet med Guinea Bissau efter 1998 kommer att beredas under året.

Det politiska klimatet i **Kenya** har blivit allt hårdare inför de val som skall hållas senast i början av januari 1998. Mycket återstår för att skapa jämbördiga förhållanden mellan regering och opposition, som dessutom är mycket splittrad även om det på senare tid förekommit försök till samling.

Situationen beträffande mänskliga rättigheter är otillfredsställande. Trakasserier av politiska meningssmotståndare med återkommande inslag av po-

lisbrutalitet förekommer. Positivt är att öppenheten i samhället, understödd av det mycket vitala och livaktiga civila samhället, numera är betydligt större än under enpartisystemets tid. Enskilda organisationer har en erfarenhet och bredd som i få andra afrikanska länder. Utvecklingen i Kenya kräver stor uppmärksamhet. En fortsatt negativ utveckling kan få återverkningar på biståndet.

Det svenska biståndet till Kenya har sedan början av 90-talet redan reducerats kraftigt, bl.a. till följd av utbredd korruption och den politiska situationen. MR- och demokratistödet har däremot ökat. Målen för utvecklingsarbetet, som fastställdes i en landstrategi för åren 1995-98, är att stödja den demokratiska processen, förbättra levnadsvillkoren för landsbygdens fattiga samt bidra till ett hållbart utnyttjande av naturresurser och miljö. Insatserna inom dessa områden har hittills på det hela taget givit gott resultat.

Sedan fredsavtalets undertecknande år 1992 genomgår **Moçambique** en omvälvande förändringsprocess politiskt och ekonomiskt. Vid de första demokratiska valen år 1994 vann regeringspartiet FRELIMO en knapp seger. Utvecklingen går mot ett mer demokratiskt samhälle. Fortfarande kvarstår dock att etablera en verklig demokratisk kultur och att höja kompetensen i statsförvaltningen. Ekonomin läggs om från planekonomi till marknadsekonomi. Landet samarbetar alltmer med sina grannar. Moçambique har under år 1997 ingått ett avtal med Sydafrika om byggande av en motorväg mellan Maputo och Witbank, det första av en rad projekt i den s.k. Maputokorridoren.

Moçambique är ett av världens fattigaste och mest skuldsatta länder. Utlandsskulden uppgår till ca 5,5 miljarder US-dollar, nära fyra gånger landets BNP. Den tunga skuldbördan hämmar ekonomisk och social utveckling. Sverige har under de senaste åren givit ett betydande betalningsbalansstöd till Moçambique. Under år 1997 bidrar Sverige till en nyinrättad skuldfond för avbetalning av multilaterala skulder. Landet är mycket biståndsberoende. Biståndet beräknas utgöra 50-60 % av BNP.

Regeringen har beslutat om en landstrategi för samarbetet med Moçambique för 1996 - 2001. Huvudlinjerna är fattigdomsbekämpning och främjande av demokratisk utveckling. Stödet till energisektorn samt flertalet insatser inom undervisnings- och förvaltningsstödet avslutas 1999. Ett provinsinriktat stöd, som inkluderar jordbruk, utveckling av den privata sektorn, undervisning, kultur, förvaltning och eventuellt vägar, demokrati och konfliktförebyggande, påbörjas under 1998.

**Namibia** har sedan självständigheten år 1990 utvecklats till en väl fungerande demokrati med en för afrikanska förhållanden hög BNP per capita. Det regerande partiet SWAPO, som fick över 70 % av rösterna i det senaste parlamentsvalet, dominerar det politiska livet. Grundläggande mänskliga fri- och rät-

tigheter efterlevs på ett i huvudsak tillfredsställande sätt och erfarenheterna av samarbetet med Namibia är goda. De största problemen är en extremt skev inkomst- och jordfördelning, hög arbetslöshet, en långsam reformering av statsförvaltningen och vattenbrist. AIDS blir ett allt större problem. Det är viktigt för det fortsatta samarbetet att Namibia vidtar åtgärder för att komma tillrätta med den ojämna inkomstfördelningen och för att främja ökad sysselsättning.

Det övergripande målet för utvecklingssamarbetet med Namibia är i enlighet med landstrategin för åren 1995–98 att stödja landets strävan efter att varaktigt förbättra levnadsförhållandena för landets fattiga och stärka den demokratiska utvecklingen. Samarbetet koncentreras till områdena utbildning, kommunikation och förvaltning. Jämställdhets- och miljöaspekter ägnas särskild uppmärksamhet. Vidare ges stöd till arbete för mänskliga rättigheter och demokrati, miljö samt näringslivsutveckling. Inom miljö-samarbetet koncentreras insatserna till vattenproblematiken. Landets utvecklingsnivå motiverar att en utfasning av programlandssamarbetet övervägs på sikt till förmån för andra former av samarbete. Under år 1998 kommer en ny landstrategi att utarbetas.

Trots omfattande reformer präglas **Sydafrika** alltjämt i hög grad av arvet efter apartheid. Det kommer att ta tid att råda bot på de djupa sociala och ekonomiska klyftor som i dag utgör en hämsko för utveckling. Svenskt bistånd är därför inriktat på att under en övergångsperiod stödja den demokratiska utvecklingen och att främja social och ekonomisk jämlikhet.

Utvecklingssamarbetet med Sydafrika har under de två gångna åren kännetecknats av en övergång från det tidigare stödet till kampen mot apartheid, i huvudsak kanaliserat via enskilda organisationer, till ett samarbete med den sydafrikanska regeringen. Omvandlingen har präglats av vissa svårigheter, bl.a. har bristande mottagningskapacitet lett till förseningar och en växande reservation.

I februari 1997 ingicks ett samarbetsavtal med Sydafrika för åren 1997–98. I förhållande till de andra samarbetsländerna i Afrika är biståndets ekonomiska betydelse relativt liten men det kan, strategiskt inriktat, spela en viktig roll i samhällsomvandlingen. Det svenska biståndet koncentreras därför till förändringsprocessen viktiga områden som demokrati och mänskliga rättigheter, omvandlingen av den statliga förvaltningen samt stöd till stadsplanering och bostadsbyggande. Parallellt med satsningar på dessa för utvecklingssamarbetet nya områden kommer en successiv utfasning av biståndet inom kultur och media att ske. Undervisningsbiståndet, som utgjorde en viktig del av stödet till kampen mot apartheid, genomgår under år 1997 en översyn.

Under år 1998 kommer riktlinjer för det fortsatta utvecklingssamarbetet att tas fram. Planering för en breddning av samarbetet med inslag av handel, inves-

teringar, forskning, institutionssamarbete, enskilda organisationer etc. bör ingå i riktlinjerna för samarbetet efter 1998. Syftet bör vara att, vid sidan av det traditionella fattigdomsorienterade biståndet, skapa ett brett, hållbart och långsiktigt samarbete som inte är biståndsberoende. Vidareutvecklingen av det samarbetet bör dock kännetecknas av flexibilitet och ta sin utgångspunkt i den fortsatta politiska och sociala utvecklingen i Sydafrika.

Hösten 1995 genomfördes för första gången flerpartival i **Tanzania**. Benjamin Mkapa valdes till president och det segrande partiet, CCM, kunde fortsätta i regeringsställning. Valen genomfördes i relativt god ordning. Landet börjar nu långsamt hämta sig från sin djupa ekonomiska kris. En stor statsskuld och utbredd korruption är några av de problem som Tanzania brottas med idag. Regelverket för enskilda organisationers verksamhet är ännu oklart, vilket är ett problem för landets ekonomiska utveckling. Problemen på ön Zanzibar kvarstår med politisk instabilitet, korruption och brott mot de mänskliga rättigheterna.

De nordiska länderna inledde år 1996 ett partnerskap med Tanzania inom utvecklingssamarbetet i syfte att effektivisera samarbetet och minska biståndsberoendet. Partnerskapet innebär att Tanzania ansvarar för inriktning, mål och genomförande av biståndet medan givarländerna har en kompletterande roll. Förutsättningar för partnerskapet är att landet inriktar sig på marknadsekonomi, bekämpar fattigdomen, verkar för demokrati och effektiviserar statsförvaltningen. Statens roll skall förändras så att det civila samhället och näringslivet kan delta till fullo i utvecklingsarbetet.

Enligt landstrategin för 1997–2001 skall samarbetet koncentreras till färre sektorer och inriktas på demokratiseringsprocessen, uppbyggnad av en öppen och bättre fungerande statsförvaltning, förbättring av miljön, primärundervisningen och den högre utbildning och forskning samt ekonomiska reformer och näringslivssamarbete.

Det nyvalda parlamentet i **Uganda**, som ännu inte bygger på flerpartisystem, visar prov på stark vitalitet, vilket inger förhoppningar om att reformarbetet och liberaliseringen av ekonomin kommer att fortsätta. Uganda antog 1995 en ny författning, i vilken grundläggande mänskliga rättigheter är inskrivna. Läget för de mänskliga rättigheterna har förbättrats, och det finns en vilja att fortsätta förbättra situationen. Alltjämt finns dock betydande brister. Brott mot de mänskliga rättigheterna förekommer från båda sidor, inte minst i samband med militärens aktioner mot rebellerna i norra Uganda. Situationen i de norra delarna av landet och relationerna med Sudan är en akut säkerhetspolitisk fråga. Det östafrikanska samarbetet prioriteras högt av Uganda. Integrationen av landets ekonomi i ett bredare regionalt samarbete är en av de viktiga frågorna framöver.

Den makroekonomiska utvecklingen är god. Oroligheterna i norr, svårigheter att driva in skatter och den stora skuldbördan avskräcker dock alltfjämt investerare.

Målen för utvecklingssamarbetet, som fastställts i en landstrategi för åren 1996–99, är att bidra till landets återhämtning genom stöd till ekonomisk reformpolitik, social infrastruktur samt demokratisk utveckling. Stödet till uppbyggnad av den sociala infrastrukturen kanaliseras i huvudsak genom multilaterala organisationer. Den svenska diplomatiska representationen i Kampala kommer att stärkas.

Från svenskt och internationellt håll ses med oro på den politiska utvecklingen i **Zambia**. I valet 1996 utestängdes genom en konstitutionsförändring en av presidentkandidaterna. Som följd av missnöje med hur valet hanterades, innehöll givarna inklusive Sverige betalningsbalansstödet. För svensk del har även landstrategiarbetet påverkats. Att Zambias regering sedan valet har tillsatt kommissioner för att stärka de mänskliga rättigheterna och bekämpa korruptionen är positivt men konkreta framsteg inom dessa områden krävs innan relationen kan normaliseras. Sverige stödjer IDEA:s insatser för att förbättra dialogen mellan landets regering och opposition.

Zambia befinner sig också i ekonomisk kris. Den mycket stora utlandsskulden måste hanteras. Den för landet avgörande kopparkopparproduktionen har sjunkit främst som följd av misskötsel. Den långvariga ekonomiska krisen har lett till försämringar inom flera områden i samhället. Den zambiska regeringen samarbetar emellertid med IMF och Världsbanken i ett strukturanpassningsprogram. Privatiseringen av kopparbolaget och fullföljandet av reformeringen av den offentliga sektorn är viktiga etapper i det arbetet.

Det svenska biståndet är fattigdomsriktat och har koncentrerats till undervisning, hälsovård och jordbruk. Insatserna inom jordbruk och hälsovård har gett relativt goda resultat trots landets institutionella och ekonomiska problem. Samarbetet omfattar även program för långsiktig kapacitetsutveckling inom den centrala förvaltningen. En landstrategi för åren 1998–2002 förbereds. Prioritet planeras ges till insatser som stödjer demokratisering, den ekonomiska reformprocessen och social utveckling.

Formellt sett baseras **Zimbabwes** styrelseskick på flerpartisystem och fri opinionsbildning. I praktiken saknas dock en demokratisk kultur och det politiska livet domineras av ett parti. Massmedias frihet är fortfarande begränsad. Respekten för de mänskliga rättigheterna har försämrats de senaste åren, bl.a. genom verkställande av dödsstraff och förföljelse av homosexuella.

Den ekonomiska utvecklingen har under de senaste åren varit tvetydig. Zimbabwe brottas med ett stort budgetunderskott. Den ekonomiska ojämlikheten är stor. Tillväxtprognosen ser dock positiv ut och ekonomin har goda förutsättningar att utvecklas, förutsatt bland annat goda skördar.

Erfarenheterna av biståndssamarbetet är i huvudsak goda. En landstrategi för åren 1997–2001 fastställdes år 1997. Samarbetet inriktas i högre grad än tidigare på fattigdomsbekämpning och insatser för att stärka respekten för mänskliga rättigheter och främja en demokratisk kultur. De större samsamarbetsområdena skall under slutet av perioden vara förvaltning, undervisning, näringsliv, högre utbildning och forskning, demokrati, mänskliga rättigheter och kultur samt eventuellt en ytterligare sektor. Stödet till hälso- och transportsektorerna fasas ut under år 1999. Betalningsbalansstöd eller budgetstöd kan bli aktuellt.

#### *Övriga länder i Afrika*

Utvecklingen i **Stora sjöregionen** har gått in i ett nytt skede efter de förändringar som ägt rum i Demokratiska republiken Kongo. Det finns på längre sikt utsikter till konstruktiva lösningar på de komplexa problemen i Burundi och Rwanda och den ömsesidiga destabiliseringen mellan länderna kan förhoppningsvis övergå i ett regionalt samarbete. Konflikterna i regionen har skapat svår nöd bland människorna och lett till sönderfall av samhällen. Under år 1997 beräknas de svenska insatserna i Burundi, Rwanda och Demokratiska Republiken Kongo uppgå till ca 150 miljoner kronor. Medlen kanaliseras genom FN samt svenska och internationella enskilda organisationer. Biståndets främsta uppgift är att stödja samhällelig återuppbyggnad och demokratisk utveckling samt underlätta återvandring och integrering av flyktingar.

I **Demokratiska republiken Kongo** är läget efter maktskiftet oklart. Det fanns förhoppningar om att president Kabila och övergångsregeringen snabbt skulle infria de löften om demokrati och fria val samt respekt för mänskliga rättigheter som gavs före makttillträdet. Tidtabellen för demokratiseringsprocessen har dock inte hållits. Samtidigt är problemen i landet efter president Mobutus styre mycket stora och den nya regeringen har ambitiöst börjat formulera ett utvecklingsprogram. Flyktingproblemen kvarstår om än inte i lika stor skala. Utöver det regionala stödet enligt ovan fortsätter samarbetet genom de svenska missionsorganisationerna. Ett eventuellt utökad samarbete kommer att beredas under året.

Den politiska krisen i **Burundi** har gradvis förvärrats och läget är instabilt. Grannländernas sanktioner har slagit hårt mot befolkningen. Sverige inledde 1995 ett treårigt program i Burundi om 45 miljoner kronor, med målet att stärka de demokratiska institutionerna samt främja fred och försoning. I programmet ingår bland annat parlamentarikerutbyte mellan Burundi och Sverige och utbildning i mänskliga rättigheter för poliser.

De stora frågorna i **Rwanda** är flyktingproblemen, de allvarliga bristerna i rättssystemet och de försämrade fängelsevillkoren samt bristen på säkerhet i landet. Rwanda är det enskilda land som totalt tagit

emot störst bistånd i regionen. Ett husbyggnadsprogram genom Africa Housing Fund för ca 6 000 familjer inkluderar försönings- och utbildningskomponenter. Insatsen samfinansieras nordiskt.

Med länderna i **Nordafrika** sker utvecklings-samarbetet främst i form av tekniskt samarbete och u-krediter. Egypten är det dominerande samarbetslandet. Områdena energi, miljö, industri och telekommunikationer dominerar. Dessa länder sänder även deltagare till de biståndsfinansierade internationella kurser som ordnas i Sverige. En del av Tunisien återbetalning på gamla svenska biståndslån överförs till en skuldavskrivningsfond som årligen förmedlar 10 miljoner kronor till miljövårds- respektive kvinnoprojekt.

En stor del av Sveriges bistånd till Afrika är humanitärt stöd. Kortvariga insatser kan komma ifråga i länder utsatta för naturkatastrofer. Långvariga humanitära insatser har utgått bl.a. till **Liberia, Sierra Leone, Somalia och Sudan.**

Som redogjorts för ovan, återkommer regeringen om samarbetet med **Västafrika.**

#### *Regionala insatser i Afrika*

Det regionala samarbetet i Afrika fortsätter att stärkas även om förväntningarna i Afrika och i omvärlden på OAU inte infriats. Efter de politiska förändringarna i södra Afrika söker Southern African Development Community (SADC) nya vägar och en ny roll för att vidareutveckla samarbetet. I Östafrika fortsätter de regionala samsamarbetssträvandena genom East African Cooperation (EAC). Även på andra håll i Afrika pågår olika subregionala samsamarbetsinitiativ.

Stödet till regionalt samarbete har hittills i huvudsak gått till SADC och södra Afrika med särskild inriktning på transporter, mark- och miljövärd samt vattenresursfrågor. Stöd lämnas vidare till mellanstatligt samarbete på Afrikas Horn, fredsfrämjande och konfliktförebyggande insatser samt regionalt samarbete i Östafrika. Regeringen kommer under året att fastställa en strategi för det regionala stödet i Afrika.

De särskilda medlen för regionalt samarbete och övriga insatser skall användas till stöd för regionalt samarbete, demokratisering och respekt för mänskliga rättigheter samt andra angelägna insatser. Stöd till insatser för demokratisering och främjande av respekten för mänskliga rättigheter genom icke-statliga aktörer skall i fortsättningen finansieras från denna post. Målet med insatserna bör vara att främja demokratins kultur och respekten för mänskliga rättigheter, såväl i programländer som i andra länder i regionen. Regeringen ökar medlen till posten regionalt och övrigt också i syfte att öka flexibiliteten. Från posten skall således också kunna finansieras insatser i icke-programländer eller särskilt prioriterade insatser i programländer, där landramen inte räcker till.

#### **4.3.2 Asien**

Över hälften av världens befolkning och världens fattiga lever i Asien. Men mycket stora grupper har upplevt påtagliga ekonomiska förbättringar under de senaste decennierna. I de mest framgångsrika länderna har tillväxten varit hög samtidigt som inkomstfördelningen blivit jämnare. För hundratals miljoner människor har utvecklingen betytt slutet på akut fattigdom. På något decenniums sikt förväntas bara ett mindre antal länder i Asien att vara u-länder i traditionell mening.

Utvecklingspolitiken varierar mellan länderna, men de framgångsrika ekonomierna har många gemensamma drag, t. ex. stabila statsfinanser, marknadsekonomi, exportinriktning och förhållandevis hög läskunnighet. Bistånd har haft en väsentlig betydelse, särskilt i inledningen till den snabba tillväxtfasen.

Även demokratin har gjort framsteg i regionen under senare år. I Asien finns dock också det till synes mest övertygade motståndet mot demokratisering. Till bilden av Asien hör också utdragna interna konflikter med såväl politiska, religiösa som etniska inslag. Att stödja de demokratiska krafterna är därför ett viktigt mål för biståndet till Asien.

Andelen fattiga i Asien kommer enligt flertalet bedömare att minska. Men länge än kommer åtskilliga hundratals miljoner människor att leva i djup fattigdom, huvudsakligen i Sydasiens men även i Östasiens och Sydöstasiens. UNDP anger i sin senaste Human Development Report att 950 av världens 1 300 miljoner absolut fattiga lever i Asien.

De sociala problemen är stora i många länder. Halva den vuxna befolkningen i Sydasiens är illiterat och barn under fem år har den högsta dödligheten i världen. Kvinnornas situation är svår. Problemen hotar att förvärras i Asiens mångmiljonstäder, bland migrantarbetare, i minoritetsområden och bland kvinnor och barn.

Miljöförstörelse hotar på många håll att underminera de stora framsteg som gjorts. Produktionsutvecklingen och den ökade köpkraftens nya konsumtionsmönster får effekter på ländernas miljö och världens råvaruförsörjning, livsmedelsituation och klimat.

Inom miljö samt demokrati, men också inom andra områden behövs ökat samarbete och utbyte mellan länderna i Europa och Asien. Inom EU liksom för svenskt vidkommande ges förbindelserna med Asien ökad prioritet. Under 1997 har regeringen tillsatt en arbetsgrupp inom Utrikesdepartementet med uppgift att lämna förslag till en strategi för att stärka Sveriges relationer med de asiatiska länderna. Målet med arbetet är att fördjupa och bredda Sveriges kunskaper om och engagemang i Asien. Resultatet av arbetet kommer att utgöra grunden för en särskild skrivelse till riksdagen.



Utvecklingssamarbete kommer också i framtiden att vara en viktig del i Sveriges relationer med Asien. Volymmässigt domineras Sveriges bilaterala utvecklingssamarbete med Asien av programländerna i Sydostasien. Tonvikten i samarbetet med dessa länder ligger på fattigdomsbekämpning och jämställdhet. Biståndet inriktas alltmer på innovationer och nya institutionella lösningar för att nå de fattiga, särskilt kvinnor. Samtidigt ökar, t.ex. i Indien, inslagen av ömsesidigt erfarenhets- och kunskapsutbyte mellan Sverige och en växande modern sektor. Miljö är ett sådant samarbetsområde.

Sverige är också en stor givare av humanitärt bistånd till Asien. Stödet inriktas framför allt på flyktingar.

I Sydostasien domineras det svenska biståndet till programländerna av stöd till reformprocesser och institutionsuppbyggnad. Med mer utvecklade länder i Öst- och Sydostasien inriktas samarbetet på överföring av svenska erfarenheter och kunskaper, inte minst på miljöområdet. Stödet består av mjuka krediter för större projekt inom t.ex. energi och sjukvård, kontraktfinansierat tekniskt samarbete och kurser i Sverige. Biståndet skall främst finansiera inledande utbyte mellan svenska institutioner, företag och universitet och motparter i samarbetsländerna.

För samarbetsländerna i Asien skall stöd till demokrati och skydd av de mänskliga rättigheterna ges en framträdande roll. Barns rättigheter skall uppmärksammas.

#### *Programländer*

Sedan 1991 har **Bangladesh** bedrivit en marknadsorienterad ekonomisk politik syftande till att privatisera de statliga företagen, minska den offentliga sektorn, liberalisera handeln och avreglera i enlighet med de strukturanpassningsprogram som överenskommit med Världsbanken och IMF. Politiken har medfört en gynnsam ekonomisk utveckling, men fattigdomen i landet är djup och utbredd. Biståndsberoendet minskar men är högt i ett asiastiskt perspektiv. Hälften av det statliga investeringsprogrammet finansieras med bistånd. Ett fritt parlamentsval genomfördes i juni 1996. Den nya regeringen betonar vikten av nationell sammanhållning och förespråkar fortsatt liberalisering av ekonomin.

Det svenska biståndet till Bangladesh är inriktat på undervisning, landsbygdsutveckling och hälsovård samt på insatser för att främja demokratisk utveckling och skydd av mänskliga rättigheter. Stärkande av kvinnans ställning är ett genomgående tema i hela samarbetet. Goda resultat har uppnåtts, vilket bland annat medfört att landlösa har fått tillgång till krediter och att kvinnor har involverats i sysselsättningskapande åtgärder. Den nuvarande landstrategin för Bangladesh gäller t.o.m. 1999.

I april 1997 fick **Indien** en ny koalitionsregering bestående av 13 partier med stöd av kongresspartiet, som dock valt att inte ingå i regeringen. Den nya re-

geringen avser att fortsätta den ekonomiska reformpolitiken. Budgeten innebar en fortsatt övergång till en mer marknadsekonomisk inriktning. Sedan den ekonomiska reformpolitiken inleddes 1991 har Indien haft en snabb ekonomisk utveckling. Under 1996 var tillväxten 7 %. Det råder stark enighet bland alla partier om att de ekonomiska reformerna är den enda vägen till ekonomisk framgång. Betydande förbättringar har uppnåtts inom de sociala sektorerna. Det finns dock fortfarande ett stort antal absolut fattiga, även om dessa som andel av befolkningen har minskat avsevärt under senare år.

En landstrategi för utvecklingssamarbetet med Indien gäller för åren 1997–1999. Det är i huvudsak inriktad på hälsovård, primärundervisning, miljö, effektivare energiproduktion och energianvändning samt institutionsuppbyggnad. Kvinnornas situation uppmärksammas särskilt. Samarbetet skall inriktas på katalytiska och nyskapande insatser. Ett betydande och ökande element i samarbetet är nya metoder för kunskapsutbyte och insatser av ömsesidigt intresse som ett led i allt mer intensiva och bredare svensk-indiska förbindelser.

Energibrist utgör ett av Indiens allvarligaste problem men genom utbyggnad av vattenkraften tillförs ett betydande tillskott av elektricitet. Vattenkraftverket Uri, som är den enskilt största svenska insatsen någonsin, togs i drift under år 1997. U-krediter bör även i fortsättningen vara ett viktigt instrument. Enskilda organisationer kommer även i fortsättningen att utgöra en viktig samarbetspartner inom biståndet.

**Sri Lanka** har enligt många kriterier redan uppnått en hög social utvecklingsnivå. Samtidigt tär den pågående konflikten med gerillarörelsen LTTE allvarligt på landets resurser. Den konfliktkultur som uppstått både mellan tamiler och singaleser och mellan de stora politiska partierna har försvårat en förhandlingslösning. En uppgörelse i mars 1997 mellan de två största partierna om konsultationer var dock ett steg framåt. Det maktodelningsförslag med överföring av befogenheter till regionerna som regeringen presenterat är fortfarande under parlamentsbehandling. Ekonomin hämmas av konflikten. Försvarsutgifterna är höga, investeringstakten låg och budgetunderskottet allvarligt. Samtidigt har Sri Lanka öppnat sig mot världsekonomin, utbildningsnivån är hög och landets potential är avsevärd.

Det svenska biståndet har främst varit inriktat på utbildning, forskning och landsbygdsutveckling. Avsikten är att övergå till att huvudsakligen stödja demokratin i vid mening. En ny landstrategi utarbetas under 1997.

Den politiska situationen i **Kambodja** har präglats av ett stort mått av osäkerhet och spänning där landets bräckliga demokrati hotats av inre splittring och politisk instabilitet. Detta tog sig i juli 1997 uttryck i en allvarlig kris då landets två premiärministrar kom i direkt konflikt och strider utbröt. Svåra övergrepp mot de mänskliga rättigheterna har konstaterats.

Den ekonomiska utvecklingen har varit relativt gynnsam de senaste åren. Regeringen har drivit en tillväxtorienterad politik. Utvecklingen har dock framförallt kommit de större städerna till del. De reformer som påbörjats inom områdena demobilisering, förvaltning och skogspolitik har endast haft begränsad framgång. Landets förvaltning är fortfarande svag. Likaså har rättssystemet stora brister. Beroendet av utländskt bistånd är mycket stort.

Kambodja är sedan budgetåret 1995/96 svenskt programland. Biståndet bygger på en landstrategi som gäller t.o.m. år 1998. Samarbetet sker genom FN-organ men en svensk fältnärvaro har etablerats. Samarbetet inriktas på insatser som kommer befolkningen direkt till godo i form av stöd till landsbygdsutveckling genom UNDP, undervisning genom UNICEF och minröjning. Insatser för att främja de mänskliga rättigheterna sker i första hand genom FN:s center för mänskliga rättigheter (UNCHR). Beredskap finns också att tillsammans med andra givare stödja valprocessen inför 1998 års val om förutsättningar för ett fritt och rättvist val förefaller föreligga. En fortsatt negativ politisk utveckling kan föranleda en omprövning av utvecklingssamarbetet.

Den ekonomiska utvecklingen i Laos är positiv och landet har sedan flera år en hög ekonomisk tillväxt. Den är dock i hög grad koncentrerad till städerna och till provinserna längs Mekongfloden. Tillväxten når inte i samma grad den majoritet av befolkningen som bor på landsbygden. Politiskt är Laos en enpartistat som uppvisar få tecken på politisk liberalisering. Landets förvaltning är svag men en förvaltningsreform har påbörjats. Likaså pågår reformer av lagstiftningen bl.a. för att stärka medborgarnas rättssäkerhet.

Utvecklingssamarbetet styrs av en landstrategi som gäller t.o.m. år 1998. Det svenska biståndet till Laos domineras av väg- och skogsprogram. Vägstödet är i ökad utsträckning inriktat på provinsvägar för att underlätta underutvecklade regioners deltagande i landets ekonomiska utveckling. Andra viktiga områden är projekt inom vatten- och sanitetssektorn samt insatser för att stärka rättsväsendet. En ny landstrategi skall utarbetas under år 1998.

I Vietnam pågår en omfattande ekonomisk reformprocess som har lett till hög ekonomisk tillväxt. Vietnams ekonomiska kontakter med omvärlden breddas. De marknadsekonomiska reformerna förväntas fortsätta, samtidigt som staten och det kommunistiska partiets maktställning fortfarande är ohotad. Trots de senaste årens starka ekonomiska utveckling lever hälften av Vietnams befolkning under fattigdomsstecket.

Det svenska utvecklingssamarbetet med Vietnam styrs av en landstrategi som gäller t.o.m. år 1998. Det är inriktat på att stödja den pågående reformprocessen och framväxten av ett demokratiskt samhälle främst genom effektivisering av den statliga förvaltningen, modernisering av rättsväsendet,

hälsovårdsreformer, utbyggnad av elnätet, jordreformer samt kultur- och forskningssamarbete. Vidare ger Sverige stöd till främjandet av mänskliga rättigheter och demokrati. Det framtida samarbetet med Vietnam bör också till stor del inriktas på åtgärder för att stärka framväxten av det civila samhället. En ny landstrategi skall utarbetas under år 1998.

#### *Västbanken/Gaza*

Endast begränsade framsteg har gjorts i de palestinsk-israeliska fredsförhandlingarna under det gångna året. Det israeliska valet i maj 1996 medförde ett maktskifte i Israel. Likud bildade en koalitionsregering, ledd av premiärminister Netanyahu. Genomförandet av 1995 års interimsoverenskommelse mellan Israel och PLO har fördröjts. Den israeliska bosättningspolitiken fortsätter vilket ytterligare undergräver förtroendet mellan parterna. Genomförandet av tidtabellen för 1993 års principdeklarations förhandlingsfaser är kraftigt försenad. Det förefaller för närvarande inte realistiskt att ett palestinskt självstyre skall bli verklighet år 1999.

De övergripande målen för svenskt utvecklingssamarbete med Västbanken och Gaza är att främja en fredlig utveckling, stärka fredsprocessen genom socialt och ekonomiskt förbättrade förhållanden för det palestinska folket samt bidra till uppbyggnaden av ett demokratiskt samhälle. Dessa mål präglar också det internationella stödet till fredsprocessen.

Biståndet till det långsiktiga uppbyggnadsarbetet av institutioner och samhällsstrukturer har försvårats och försenats främst på grund av den osäkra politiska situationen och brist på förhandlingsframsteg. Härtill kommer förseningar orsakade av israeliska avspärningar.

Förutsättningarna för en fungerande palestinsk ekonomi är bräckliga och ett minimum av förutsägbarhet saknas vad beträffar rörligheten för arbetskraft och varor. FN-rapporter visar att BNP per capita bland palestinier på Västbanken och i Gaza sjunkit med 30 % sedan år 1993.

Såväl palestinska som israeliska brott mot de mänskliga rättigheterna inger oro. Den palestinska myndigheten har åsidosatt rättssäkerheten och kringsskurit yttrandefriheten. Israeliska övergepp som husdemoleringar, överdrivet bruk av våld och administrativt frihetsberövande är vanligen förekommande.

Inom den lokala givarsamordningen av det internationella biståndet leder Sverige en arbetsgrupp för sysselsättningskapande åtgärder. Sverige är även ordförande i den lokala EU-israeliska arbetsgruppen om palestinsk sysselsättning. I den multilaterala arbetsgruppen för palestinska flyktingar är Sverige internationell samordnare av politiska och biståndrelaterade insatser för palestinska barn och ungdomar. Stödet till genomförandet av den palestinska planen för barns rättigheter fortsätter.

Sveriges bilaterala bistånd beräknas 1998 till 120 miljoner kronor. Därtill bidrar Sverige med 135 miljoner kronor till FN-organet för palestinaflyktingar, UNRWA. Riktlinjer för utvecklingssamarbetet med Västbanken/Gaza åren 1998–2000 kommer att fastställas under hösten 1997.

#### *Andra samarbetsländer i Asien*

Det svenska biståndet till **Afghanistan**, som 1996 uppgick till 80 miljoner kronor, är huvudsakligen inriktat på humanitära insatser via UNHCR, minröjningsinsatser via UNOCHA och landsbygdsinsatser via Svenska Afghanistankommittén. Denna inriktning avses fortsätta. Mintätheten och behovet att repatriera flyktingar gör att resurser kommer att krävas under lång tid. Diskrimineringen av kvinnor innebär att biståndet särskilt bör beakta kvinnans ställning i allmänhet och rätt till utbildning och arbete i synnerhet. Mer omfattande återuppbyggnadsinsatser kan bli aktuella i ett senare skede.

Under 1997 har regeringen beslutat om en landstrategi för utvecklingssamarbetet med **Filippinerna**. Samarbetet inriktas på stöd genom utbyte med Sverige till processer och institutioner som är väsentliga för en fortsatt ekonomisk och social utveckling. Ökat stöd inom miljöområdet skall eftersträvas. Stödet genom enskilda organisationer kommer även fortsättningsvis att vara viktigt.

Den pågående reformeringen av **Kinas** ekonomi har inneburit snabb ekonomisk tillväxt och genomgripande ekonomiska och sociala förändringar. Den snabba tillväxten sker dock bl.a. till priset av en pågående miljöförstöring. Kinas rättssystem genomgår en modernisering, men det finns stora brister avseende bl.a. respekten för den enskilda individens rättigheter. Sverige bedriver en aktiv dialog om mänskliga rättigheter med Kina som kompletteras med konkreta insatser för att stödja det fortsatta reformarbetet.

Regeringen antog år 1997 en landstrategi för utvecklingssamarbetet med Kina. Samarbetet skall syfta till att stödja den pågående reformprocessen och framväxten av ett modernt rättssystem och regelverk. Samarbetet skall inriktas på områden inom vilka svenska erfarenheter, kunskaper och teknologi kan bidra till utveckling och förändring i Kina. Huvuddelen av samarbetet förutses avse miljöinsatser.

#### *Regionala och övriga insatser i Asien*

De regionala insatserna i Asien syftar till att främja det regionala samarbetet i framförallt Sydostasien och de svenska programländernas möjligheter att delta i detta samarbete. Nya avtal har under 1996 ingåtts med Mekongkommissionen och Asian Institute of Technology (AIT).

I mars 1996 beslutade regeringschefer från 10 asiatiska länder, ASEAN (Brunei, Filippinerna, Indonesien, Malaysia, Singapore, Thailand, Vietnam), Japan, Kina, Sydkorea och EU-länderna att inleda ett samarbete inom ramen för det s.k. Asia-Europe Me-

eting (ASEM). Ett antal initiativ har redan tagits bl.a. avseende miljö, mänskliga rättigheter, kulturutbyte och ekonomiskt- och tekniskt samarbete. Under år 1998 kan det bli aktuellt att med svenska bidrag delta i finansieringen av ASEM-initiativ för kunskapsöverföring, erfarenhetsutbyte och dialog mellan Europa och Asien.

Sida har under 1996 genomfört en utvärdering av direktstödet till lokala enskilda organisationer i Sydostasien. Utvärderingen konstaterade att dessa organisationer har en viktig roll att spela i utvecklingen inom länderna. Stöd genom lokala enskilda organisationer skall även i fortsättningen vara en viktig del i utvecklingssamarbetet.

Sida skall i nära samråd med Utrikesdepartementet bereda insatser till stöd för fredsprocessen i Mellanöstern. Sådana kan bl.a. initieras i anslutning till de multilaterala arbetsgrupperna, stödda utrednings- eller forskningsinsatser eller avse humanitära projekt för flyktingar utanför de palestinska områdena.

Regeringen undersöker möjligheter och förutsättningar för att upprätta ett svenskt institut i Alexandria i Egypten. Institutet skulle tjäna som mötesplats mellan Europa och regionen, med aktiviteter som möten, seminarier, forskning, kulturellt utbyte och information. Syftet skulle vara att främja dialogen i vid mening mellan Europa och regionen i frågor av ömsesidigt intresse.

Sida har på regeringens uppdrag analyserat förutsättningar för stöd till regionalt samarbete i Asien. Ett breddat stöd eftersträvas.

De särskilda medlen för regionalt samarbete och övriga insatser skall användas till stöd för regionalt samarbete, demokratisering och respekt för mänskliga rättigheter samt andra angelägna insatser. Stöd till insatser för demokratisering och främjande av respekten för mänskliga rättigheter genom icke-statliga aktörer skall i fortsättningen finansieras från denna post. Målet med insatserna bör vara att främja demokratin kultur och respekt för mänskliga rättigheter, i såväl programländer samt andra samarbetsländer. Regeringen ökar medlen till posten regionalt/övrigt också i syfte att stärka flexibiliteten. Från posten skall således också kunna finansieras insatser i icke-programländer eller särskilt prioriterade insatser i programländer där landramen inte räcker till.

### **4.3.3 Latinamerika**

Alla länder i Latinamerika, med undantag av Cuba, styrs idag av demokratiskt valda regeringar och står inför utmaningen att fördjupa och konsolidera demokratin. Ett antal länder har inlett moderniserings- och decentraliseringsprocesser, som syftar till att ge staten en klarare roll och föra över resurser och beslut till regional och lokal nivå. Att bygga upp en ef-

fektiv statlig förvaltning, inklusive ett väl fungerande rättssystem, och säkerställa respekten för de mänskliga rättigheterna är andra utmaningar som syftar till att stärka demokratin. I de flesta länder har den ekonomiska utvecklingen varit positiv de senaste åren. Trots detta är det inhemska sparandet och tillväxten i en del länder fortfarande otillräckliga och den ojämna fördelningen av resurser består. Fattigdomen är fortfarande utbredd, särskilt på landsbygden och bland ursprungsbefolkningarna. Det ökade regionala samarbetet är viktigt för den ekonomiska utvecklingen, och även för att stärka demokratin.

I och med fredsavtalet i Guatemala i december 1996 råder nu fred i hela **Centralamerika** efter årtionden av väpnade konflikter. Situationen är dock fortfarande bräcklig i regionen, och även i framtiden krävs samförståndslösningar och gemensamma ansträngningar för att skapa försoning och förutsättningar för utveckling för folkflertalet. Respekten för de mänskliga rättigheterna har ökat, men fortfarande sker övergrepp och straffriheten är utbredd. Situationen kräver därför fortsatt internationell uppmärksamhet.

Det svenska utvecklingssamarbetet med Centralamerika (utom Nicaragua) styrs sedan den 1 januari 1997 av en femårig regionstrategi. Samarbetet koncentreras till fem områden: fred och försoning, demokrati, mänskliga rättigheter, reformering av staten, samt ekonomisk och social utveckling med inriktning på de fattigaste. Detta innebär en ökad koncentration av samarbetet. Den redan inledda utfasningen av regionala insatser fortsätter. Stödet inriktas på de enskilda länderna. I regionen prioriteras främst samarbetet med Guatemala, där genomförandet av fredsavtalen kräver stora resurser, samt El Salvador, där försonings- och demokratiseringsprocessen behöver stärkt stöd. Även Honduras bör mot bakgrund av fattigdomssituationen och den svaga demokratin få ökat svenskt stöd, särskilt genom multilaterala organisationer

Liksom tidigare kommer en betydande del av biståndet till regionen att kanaliseras genom FN-systemet, IDB, Världsbanken och andra multilaterala organisationer. Det väl fungerande samarbetet med svenska enskilda organisationer svarar för en stor del av verksamheten i regionen. Det är väsentligt att fortsätta detta samarbete och den fruktbara dialogen mellan Utrikesdepartementet, Sida och de enskilda organisationerna särskilt i den gemensamma strävan att främja det civila samhällets aktiva deltagande i utvecklings- och demokratiseringsprocessen. Sverige bör särskilt följa EU-kommissionens biståndsarbete i regionen och fortsätta att stödja arbetet för att finna nya samarbetsformer inom FN-systemet. Sverige bör också verka för att fördjupa det bilaterala samarbetet med länderna i regionen.

Samarbetet med Centralamerika befinner sig för närvarande till stor del i en planeringsfas sedan regi-

onstrategin antagits och fred uppnåtts i Guatemala. Därför har utbetalningsnivån varit lägre än planerat och förhållandevis stora reservationer har uppstått, vilket motiverar en neddragning av anslaget år 1998. Utbetalningstakten kan dock förväntas öka.

Sedan januari 1997 styrs **Nicaragua** av en liberal-konservativ regering ledd av president Arnoldo Alemán. Det höga valdeltagandet kan ses som ett tecken på det nicaraguanska folkets samhällsengagemang. Samtidigt är de demokratiska strukturerna fortfarande bräckliga. För den nya regeringen är det nu mycket viktigt att presentera en sammanhållen regeringspolitik för modernisering av statsapparaten och bekämpning av fattigdomen. Nicaragua ligger beträffande ekonomisk utveckling långt efter grannländerna och biståndsberoendet är mycket stort. För att den ekonomiska tillväxt som inleddes år 1994 skall fortsätta behöver jordbruket och näringslivet utvecklas.

Genom ett aktivt skuldsaneringsprogram har Nicaragua lyckats minska sin utlandsskuld, men fortfarande slukar skuldtjänsten en stor del av statsbudgeten. Nicaragua bör även i fortsättningen kunna erhålla betalningsbalansstöd och skuldlättnader. Det är också angeläget att Nicaragua så snart som möjligt kan komma i åtnjutande av ytterligare skuldlättnader genom det s.k. HIPC-initiativet.

Det svenska utvecklingssamarbetet med Nicaragua fokuseras sedan år 1996 på att främja demokrati, förbättrad samhällsstyrning, försoning och ökad respekt för mänskliga rättigheter, jämställdhet mellan kvinnor och män samt minskad fattigdom genom rättvis och hållbar ekonomisk och social utveckling. Vidare ges stöd till utveckling av universiteten. Sida har av regeringen fått i uppdrag att inom dessa övergripande mål utarbeta en landstrategi för Nicaragua, som skall gälla fr.o.m. år 1998.

Mot bakgrund av stora reservationer sänktes landramen för Nicaragua 1997. Den ökade fokuseringen på mänskliga rättigheter och demokrati gör samarbetet mindre resurskrävande än tidigare.

Svenskt bistånd till **Karibien** har hittills bestått av tekniskt samarbete med Jamaica och Dominikanska republiken samt några mindre, regionala projekt. Ett viktigt led i de svenska ansträngningarna att vidga samarbetet med regionen är de pågående förhandlingarna om svenskt medlemskap i Karibiska utvecklingsbanken, CDB, vilket skall ge möjlighet att mera effektivt bidra till regionens utveckling.

På grundval av regeringsbeslut i oktober 1995 om systemöppnande bistånd till Cuba stödjer Sida initiativ av svenska och internationella institutioner och organisationer i syfte att skapa förutsättningar för ekonomisk och politisk systemöppning som främjar demokratiska reformer och respekten för mänskliga rättigheter i Cuba. Denna typ av bistånd skall fortsätta.

Under år 1996 påbörjades ett stöd till demokrati-processen i Haiti, regionens fattigaste land. Under

1997 gjorde institutionella problem att inga medel utbetalades. Under år 1998 bör ansträngningarna intensifieras att finna vägar att genom FN eller IDB stödja uppbyggnaden av demokratiska institutioner och rättsväsendet.

Det svenska utvecklingsamarbetet med **Sydamerika** utgörs till stor del av samarbetet med **Bolivia**. Det styrs sedan år 1997 av en femårig landstrategi. Samarbetets övergripande mål är att främja en jämlik, bärkraftig och demokratisk utveckling. Sverige stödjer de bolivianska reformerna avseende utbildning, förvaltning, decentralisering och folkligt deltagande. Stödet inkluderar bl.a. aktiviteter som syftar till god samhällsstyrning, lokalt såväl som centralt, och effektivisering av rättssystemet. Stöd ges även till enskilda organisationers arbete för att stärka demokratin och öka respekten för mänskliga fri- och rättigheter med tonvikt på ursprungsbefolkningarnas rättigheter och främja jämställdhet mellan kvinnor och män. Näringslivssamarbetet inkluderar bl.a. stöd till mikroföretag och kompetensutveckling. Delar av det svenska biståndet till Bolivia kanaliseras genom multilaterala organ, främst Världsbanken och UNICEF.

Bolivia har fortfarande en tung skuldbörda. Världsbanken och IMF har fattat beslut om skuldlettning för Bolivia inom ramen för det s.k. HIPC-initiativet. Svenskt betalningsbalansstöd har under år 1997 lämnats till den nationella multilaterala skuldfonden för att stärka den skuldstrategi landet utarbetat bl.a. för att uppfylla kriterier för skuldreduktion inom HIPC-initiativet.

Sida har i fått uppdrag att för utvecklingsamarbetet med de övriga länderna i Sydamerika utarbeta en femårig regionstrategi. De övergripande målen skall vara att bekämpa fattigdomen i regionen samt att fördjupa och konsolidera demokratin. Samarbetet skall bidra till en rättvis och hållbar ekonomisk och social utveckling i regionen. Strategiförslaget skall inkludera former för ett bredare samarbete grundat på ömsesidiga intressen mellan Sverige och Sydamerika och mellan länderna i regionen. Stöd skall också ges för att stärka rättsstaten och de demokratiska institutionerna, öka respekten för mänskliga rättigheter, jämställdhet mellan kvinnor och män och öka folkligt deltagande i demokratiska processer. Rekommendationerna från översynen av MR- och demokratibiståndet i Colombia och Peru inkluderas i strategin.

#### 4.3.4 Europa

Medlen under Europaposten skall användas i länder som av DAC klassificerats som utvecklingsländer, dvs. vissa länder som uppstått ur forna Jugoslavien och Sovjetunionen samt Albanien. Sveriges samarbete med andra länder i Central- och Östeuropa behandlas nedan under verksamhetsområde B.

Biståndsinsatserna i Europa har expanderat kraftigt under 1990-talet, främst på grund av krigen i det forna Jugoslavien och Sovjetunionens upplösning. Sveriges bistånd till det forna Jugoslavien uppgick 1991–1996 till ca 1,3 miljarder kronor. I februari 1997 beslutade regeringen på basis av en skrivelse från Sida om en ram på 230 milj kronor för 1997. Ramen har under år 1997 utökats med 80 miljoner kronor. Den övervägande delen av humanitär hjälp och återuppbyggnadsstöd har gått till Bosnien-Hercegovina. Mottagarna av stöd för främjande av demokrati och mänskliga rättigheter har i de flesta fall varit organisationer och enskilda personer i Kroatien och det som nu är Förbundsrepubliken Jugoslavien.

Hittills har insatserna främst finansierats inom det humanitära biståndet. Det finns nu, som Sida angett i budgetunderlaget, möjligheter att successivt övergå till ett mer långsiktigt, återuppbyggnadsinriktat samarbete, vilket motiverar införandet av en särskild delpost för utvecklingsamarbete med Europa. Under 1998 kommer fortfarande den helt övervägande delen av insatserna att ske i Bosnien-Hercegovina, Förbundsrepubliken Jugoslavien, Kroatien och Makedonien vilka tidigare utgjorde delar av det forna Jugoslavien samt Albanien. På sikt förväntas samarbetet med Moldova samt vissa länder i Kaukasus och Centralasien öka.

Efter krigen i det forna Jugoslavien är situationen i regionen fortsatt orolig. Det finns interna, ofta etniskt betingade, spänningar och med något undantag ekonomisk instabilitet. Demokratin är outvecklad och respekten för mänskliga rättigheter svag. Det är en angelägen uppgift att förhindra ökad polarisering i den fattigaste regionen i Europa. Även om biståndet till regionen alltmer får karaktären av långsiktigt utvecklingsamarbete måste ett stort mått av flexibilitet behållas.

EU har inom det internationella samfundet gått i spetsen för ett regionalt synsätt på länderna i området. Denna regionala ansats kommer att utvecklas ytterligare. Sverige stödjer detta synsätt. Det är dock lika viktigt att staterna kan samverka med varandra som att de kan samverka med det övriga Europa. Detta har emellertid i praktiken visat sig vara svårt.

Ett regionalt perspektiv bör anläggas. Kroatien och Förbundsrepubliken Jugoslavien är båda viktiga parter i den bosniska fredsprocessen. Det kan inte uteslutas att andra konflikter bryter ut i regionen. Sverige bör emellertid kombinera det regionala perspektivet med att se de ex-jugoslaviska staterna som individuella stater, snarare än som delar av det forna Jugoslavien. Flera år har gått sedan Jugoslaviens sammanbrott och svenska utrikespolitiska överväganden måste mer och mer grundas på analyser av utvecklingen i de olika länderna.

Målet för Sveriges och de flesta andra givarländers insatser är att bidra till en stabil fred och till att regionen på sikt integreras i det europeiska samarbetet.

Vårt bistånd skall således bidra till att skapa demokratiska och ekonomiska strukturer som motverkar nya konflikter.

Den politiska och humanitära situationen i **Bosnien-Hercegovina** är fortfarande besvärlig. Det är viktigt att återuppbyggnaden stödjer en integration av de tre etniska delarna. Insatserna måste även villkoras till att den politiska ledningen i landet verkligen arbetar för fredsprocessen. Extra viktigt i Bosnien är vidare stöd åt människor som på olika sätt traumatiserats av kriget. En stor del av det svenska biståndet utgår till s.k. integrerade boendeprojekt, där insatserna utöver husreparationer även omfattar reparationer av skolor, vårdcentraler, vattenförsörjning, minröjning etc. En viktig del av biståndet sedan 1996 är att stödja de flyktingar och internflyktingar som vill återvända till sina hem.

**Kroatien** är det land som har kommit längst i den ekonomiska utvecklingen. De delar av landet som 1991–95 stod utanför regeringens kontroll har nu återintegrerats i Kroatien. Däremot har man inte visat någon större vilja att återintegrera de 100 000-tals serber som flytt landet och nu befinner sig i Förbundsrepubliken Jugoslavien eller i Bosnien. Kroatien har utsatts för hård kritik för bristande respekt för mänskliga rättigheter när det gäller behandlingen av den serbiska minoriteten liksom bristen på pressfrihet i landet. De svenska biståndsinsatserna i Kroatien kommer därför, liksom hittills, även framgent att främst bestå av stöd till återintegrering av flyktingar och internflyktingar samt stöd till organisationer och enskilda som arbetar för demokrati och mänskliga rättigheter.

**Förbundsrepubliken Jugoslavien** dras med svåra ekonomiska problem och bristfälliga demokratiska institutioner. Landet är inte medlem i någon internationell organisation. Särskilt allvarliga är förhållandena i Kosovo. Förbundsrepubliken Jugoslavien tvingas också bära en tung flyktingbörda. Landet har över 500 000 flyktingar från Bosnien och Kroatien

Hittills har Sverige genom att stödja ett antal organisationer, framförallt oberoende media, sökt främja demokrati och mänskliga rättigheter. Behovet av fortsatt humanitär hjälp och olika, delvis nya, former av demokratistöd är uppenbart.

Mot bakgrund av händelserna i **Makedonien och Albanien** under 1997 har deras betydelse för stabiliteten i området blivit alltmer uppenbar. I en sammanhållen svensk och europeisk strategi för området får betydelsen av den albanska frågans sprängkraft och dessa båda staters ekonomiska underutveckling inte underskattas. De svenska insatserna skall omfatta också dessa länder.

Utvecklingen i **Moldova samt länderna i Kaukasus och Centralasien** är intimt förknippad med det säkerhetspolitiska läget i vårt närområde. Flera av dem har dessutom en stor utvecklingspotential. Gemensamt för dem är att de sedan självständigheten drabbats hårt av ekonomisk tillbakagång och behöver

stöd för en nödvändig demokratisk och ekonomisk reformering. Flera av dem är sedan sovjettiden också hårt drabbade av olika miljöproblem, som de på grund av det ekonomiska läget har svårt att själva hantera. Ett samarbete med vissa av dessa länder kommer att byggas upp under de närmaste åren.

#### 4.3.5 Verksamhetsområden

##### Demokratisering och respekt för de mänskliga rättigheterna

Stöd till demokratisering och respekt för de mänskliga rättigheterna utgör ett alltmer prioriterat område inom svenskt utvecklingssamarbete. Regeringen fäst mycket stor vikt vid denna verksamhet och avser därför att i början av 1998 i formen av en skrivelse till riksdagen om demokrati, mänskliga rättigheter, utveckling och biståndets roll presentera sin politik för hur Sverige genom utvecklingssamarbetet kan stärka stödet till demokratisering och respekt för de mänskliga rättigheterna.

Demokrati och mänskliga rättigheter integreras mer och mer i olika delar av utvecklingssamarbetet. Idag finns t.ex. samarbete med flera av de svenska programländernas statsförvaltningar på området som finansieras inom landramarna. Ytterligare ett led i integreringen är att verksamhet i Afrika, Asien och Europa som tidigare finansierades på demokratianslaget i år flyttas över till de regionala anslagen på samma sätt som för Latinamerika. Demokratianslaget inom delposten Särskilda program skall främst finansiera verksamhet som inte direkt rör en specifik region eller ett land. Sammantaget ökar resurserna på verksamhet som stödjer demokratisering och respekt för mänskliga rättigheter.

Den under budgetåret 1995/96 inledda försöksverksamheten med stöd genom svenska partiansknutna organ till demokratins uppbyggnad i u-länder och i länder i Central- och Östeuropa ses för närvarande över. Regeringens preliminära bedömning är att verksamheten har utvecklats positivt och att det därför kan finnas anledning att utöka den.

##### Jämställdhet

Riksdagen antog våren 1996 ett nytt biståndspolitiskt mål om att utvecklingssamarbetet skall främja jämställdhet mellan kvinnor och män. Detta mål har aktivt följts upp, både i Sveriges bilaterala utvecklingssamarbete och i FN, EU och DAC liksom i utvecklingen av svensk policy.

Sida har på regeringens uppdrag utvecklat former och arbetsmetoder för ett förstärkt jämställdhetsperspektiv i utvecklingssamarbetet. En övergripande erfarenhetsredovisning, med bl.a. en rad goda exem-

pel på jämställdhetsområdet, har utarbetats liksom en ny policy och ett nytt handlingsprogram för Sida.

Sammanlagt föreligger nu ett flertal enhets- eller avdelningsvisa handlingsplaner inom Sida, med konkret vägledning för hur ett jämställdhetsperspektiv skall tillämpas i Sidas arbete, t.ex. vad gäller insatser på miljöområdet eller för att främja mänskliga rättigheter och deltagande i en demokratisk samhällsutveckling. Tonvikten i Sidas arbete med jämställdhet inom biståndet kommer att ligga på bilaterala insatser. Sida kommer dock även fortsättningsvis att bistå Utrikesdepartementet i ett aktivt jämställdhetsarbete också inom FN, EU och DAC.

Våren 1997 framlades en utredning om kompetens i jämställdhetsfrågor inom biståndsförvaltningen. Med anledning av utredningen görs nu en betydande statsning inom Utrikesdepartementet i form av utbildning, nätverksbyggande — såväl internt som externt — och utarbetande av exempel som visar hur kvinnors och mäns olika behov och villkor kan uppmärksammas mer i bl.a. landstrategier, stöd till respekt för mänskliga rättigheter och humanitärt arbete.

## Miljö och hållbar utveckling

Regeringen har i riksdagsskrivelsen om Sveriges internationella samarbete för hållbar utveckling (skr. 1996/97:2) förordat att den inriktning för det bilaterala utvecklingssamarbetet som föreslagits av Sida i handlingsprogrammet för bistånd till hållbar utveckling ytterligare bör förstärkas och fördjupas. Arbetet för en hållbar utveckling skall genomsyra hela utvecklingssamarbetet, vilket bl.a. bör avspeglas i dialogen med samarbetsländerna liksom i landstrategierna.

Fortsatt utveckling av riktlinjer och metoder för hållbart nyttjande av sötvatten skall ges hög prioritet i samarbetet med mottagarländerna. Området kommer att särskilt uppmärksammas i samband med nästa års möte med FN:s Kommission för hållbar utveckling. Det särskilda nätverket för vattenfrågor, Global Water Partnership, bör fortsatt stödjas liksom särskilda insatser i södra Afrika.

Bland andra prioriterade områden märks särskilt Sidas s.k. kustzonsinitiativ för att främja en hållbar utveckling i marina och kustnära områden och den satsning som nu görs för att skapa livsmedelssäkerhet i Afrika, insatser relaterade till miljöproblem inom den moderna sektorn främst i form av utsläpp och miljögifter i Asien och Latinamerika, liksom stöd för att förhindra utarmning av mark och vatten i det traditionella jord- och skogsbruket i asiatiska länder.

Medel för särskilda miljöinsatser inom delposten Särskilda utvecklingsprogram skall användas för att söka kunskap om metoder och utveckla dessa, stödja samarbete med multilaterala organ samt att främja och skapa samarbete kring konventionerna om bio-

logisk mångfald, klimatförändringar och ökenutbredning.

## Offentlig förvaltning, kunskaps- och kapacitetsuppbyggnad

Ett av de allvarligaste och snabbast ökande gapen mellan fattiga och rika gäller kunskap och kapacitet, inte minst förmågan att hantera informationsteknologins explosionsartade utveckling. Förvaltningsbistånd liksom de nedan behandlade verksamheterna kontraktsfinansierat tekniskt samarbete, internationella kurser och även forskningssamarbete har en särskilt central betydelse för Sveriges stöd till uppbyggnad av kompetens och kunskap i u-länderna. Att stärka samarbetsländernas kapacitet är också avgörande för att åstadkomma ett mer jämlikt förhållande i biståndrelationen.

God samhällstyrning är en fundamental förutsättning att utvecklingen skall komma alla medborgare i ett land till del. Även om viljan finns i många länder brister ofta förmågan. En fungerande offentlig sektor med tydliga och klart avgränsade uppgifter och nödvändiga resurser och kapacitet att utföra dem är av fundamental betydelse.

De minst utvecklade länderna har ofta en centraliserad, ineffektiv och ibland korrumpierad offentlig sektor byggd på en blandning av arvet från den koloniala administrationen och inflytande från plankonomiskt utvecklingstänkande. Administrationen lider brist på såväl mänskliga och institutionella som ekonomiska resurser. Skattesystemen fungerar dåligt och de omfördelande mekanismerna är ineffektiva. Ekonomisk utveckling uteblir i många fall beroende på en svag offentlig förvaltning som inte klarar av att leverera service till det privata näringslivet. En svag och korrumpierad offentlig sektor drabbar även biståndet och får ofta som konsekvens att ett land har svårt att tillgodogöra sig de resurser som finns tillgängliga från det internationella samfundet.

Korruptionen är ett av utvecklingsländernas största problem. Den innebär alltid ökad ojämlikhet och försvårar kampen för social rättvisa. Den folkliga vreden mot korrumpierade makthavare kan driva på en diktators avgång. Fortsatt korruption hotar idag att undergräva demokratins legitimitet i många länder. Likaså kan övergången till en fungerande marknadsekonomi hotas, när statens förmåga inte räcker till eller då korruptionen snedvrider konkurrensen, vilket underminerar marknadsekonomins livskraft och legitimitet. Att stärka samarbetsländernas förmåga att bekämpa korruption är en viktig del av förvaltningsbiståndet. Det är också viktigt att Sida och de organ som Sida anlitar lägger fortsatt stor vikt att motverka korruption i samband med t.ex. upphandling.

Förvaltningsbiståndet, som är en av de viktigaste sektorerna inom det svenska utvecklingssamarbetet,

syftar till att bygga upp, förstärka, reformera och effektivisera strategiska delar av förvaltningssystemet såsom centralförvaltningens struktur, offentlig finansförvaltning, lokal och kommunal förvaltning samt rättsväsendet och är i huvudsak inriktat på kunskaps- och institutionsutveckling. Insatserna utgörs främst av långsiktigt institutionssamarbete mellan organisationer och myndigheter i Sverige och i samarbetslandet. En viktig del av utvecklingssamarbetet inom hälso- och undervisningssektorerna utgörs numera av förvaltningsstöd.

Den påbörjade förskjutningen mot stärkande av rättsväsendet, förvaltningsreformer samt lokal och kommunal förvaltning bör fortsätta. Prioritet bör också ges till insatser som syftar till att stärka mottagarländernas förmåga att mobilisera resurser för den offentliga verksamhetens nödvändiga utgifter.

#### *Kontraktfinansierat tekniskt samarbete*

Målet för det kontraktfinansierade tekniska samarbetet (KTS) är kapacitets- och kompetensutveckling i och kunskapsöverföring till utvecklingsländer utanför programlandskretsen. KTS är ett av de viktigaste instrumenten för utbyte inom detta av regeringen högt prioriterade område. KTS bygger på svenska resurser och främjar således den internationella exponeringen av svenska företag, myndigheter och institutioner.

Verksamheten består av många, små insatser med tyngdvikt på infrastruktur, miljö och förvaltning och förutsätter kompetenta parter både i Sverige och mottagarlandet. Det är därför viktigt att stödet lämnas inom områden som direkt efterfrågas av samarbetsländerna och avser områden där svensk kompetens och konkurrenskraft är stark. Intresset i samarbetsländerna garanteras av en hög grad av kostnadsdelning. En bred krets av såväl mottagarländer, som organisationer och företag i Sverige bör eftersträvas liksom flexibilitet och snabb handläggning.

#### *Internationella kurser*

Målet för de internationella kurserna är att överföra svenska kunskaper på områden av strategisk betydelse för utvecklingen i utvecklingsländer. Mötet mellan människor från olika länder men med gemensamma intressen är också viktigt för utbytet av kurserna. Deltagarna skall efter genomgången kurs ha stärkt kompetens och vara bättre lämpade att fullgöra kvalificerade värv i sina hemländer. Målet överensstämmer således väl med regeringens prioritering av kapacitets- och kompetensutveckling i samarbetsländerna.

Kurserna vänder sig till en mycket bred krets länder och är ett viktigt instrument för samarbete med länder som inte erhåller omfattande svenskt bistånd i övrigt. Under 1995/96 genomfördes 103 kurser med sammanlagt 2 494 deltagare från 105 länder. 29 % av kursdeltagarna var kvinnor, varav flertalet deltog i särskilda kvinnoinriktade kurser eller i kurser inom

sociala områden. Miljö, administration, industri, sociala sektorer och energi är de ämnen som samlat flest deltagare. Intresset är stort för kurserna i samarbetsländerna. Sida planerar därför regionala eller nationella kurser i några länder som är särskilt intressanta för ett bredare ekonomiskt samarbete.

Regeringen fäster stor vikt vid de internationella kurserna. Sida bör fortsatt sträva efter att behålla en stor bredd på kursutbud, kursarrangörer och länder från vilka deltagare kommer. Sida bör också sträva efter en ökad andel kvinnor bland deltagarna på alla områden.

## Sociala sektorer

Människor är den viktigaste resursen i alla samhällen. Social utveckling handlar om att stärka människors säkerhet, förmåga och möjligheter. Tillgång till hälsovård och utbildning är grundläggande för att åstadkomma detta.

Utbildning för alla är centralt för att göra kunskap tillgänglig också för de marginaliserade, men också för att främja framväxten av en demokratisk kultur och underlätta de fattigas deltagande i den ekonomiska utvecklingen. Utbildning av kvinnor har stort genomslag på både deras egen, familjens och barnens levnadsstandard. Kvinnor med utbildning och arbete föder färre barn och barnen får bättre hälsa och utbildning. Att förbättra barnens möjligheter, framförallt genom fullbordad skolgång, utgör den viktigaste investeringen i en nations framtid. Länder med god primärskola har bevisat högre tillväxt.

Ohälsa är en viktig orsak till fattigdom och hämmar tillväxt och social utveckling. En fungerande hälsovård, som är tillgänglig också för de fattiga, är därför viktigt för att stärka människors förmåga.

Trots att både hälsovården och utbildningen har uppvisat betydande förbättringar under de tre senaste årtiondena är utmaningarna avsevärda. Av befolkningen i utvecklingsländerna har 80 % idag tillgång till någon form av hälsoservice, men nästan 50 % av människorna i Afrika söder om Sahara har det inte. I utvecklingsländerna beräknas 840 miljoner människor fortfarande vara analfabeter, varav 535 miljoner är kvinnor. I Afrika har ekonomisk tillbakagång i flera länder lett till försämrade sociala förhållanden.

Undervisningsbiståndet inriktas på att stödja reformprocesser för att ge grundläggande utbildning för alla, inklusive handikappade, att höja utbildningens kvalitet samt att nå diskriminerade grupper, såsom fattiga flickor. I de fattigare länderna i Afrika når skolväsendet ofta en fallande andel av barnen. I många länder gäller det därför att bidra till att bygga upp skolväsendet. Undervisningsbiståndet bör i än högre grad omvandlas till sektorprogramstöd, dvs. budgetstöd till ett mottagarstyrt nationellt program där Sverige och andra givare för en dialog om sektorns och sektorprogrammets utveckling. Vissa me-



totutvecklande insatser bör dock fortsatt finansieras. Några prioriterade områden för kvalitetsförbättringar är läroplansutveckling, läromedel och lärarfortbildning.

Svenskt hälsobistånd bör likaså fortsatt inriktas på att stödja reformprocesser i syfte att åstadkomma hälso- och sjukvård av god kvalitet för alla samt att förbättra folkhälsan för utsatta grupper. Även hälsobiståndet bör omformas till sektorprogramstöd. Prioriterade områden är reformer som syftar till effektivisering och decentralisering (inkl. läkemedelsfrågor), sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter inklusive HIV/AIDS-bekämpning, samt barn och ungdomars hälsa.

## Ekonomiska reformer

Ekonomiska reformer är en förutsättning för långsiktig ekonomisk och social utveckling och en effektiv fattigdomsbekämpning. Efter mer än tio års reformprogram i de länder som erhållit svenskt stöd är resultaten överlag positiva vad gäller makroekonomisk stabilisering och tillväxt. För att uppnå hållbara förbättringar krävs dock att reformprocessen fördjupas och mer inriktas på strukturella och institutionella reformer. Flertalet länder som erhållit svenskt stöd har emellertid en tung skuldbörda som försvårar reformprocessen och som måste angripas för att nå en stabil ekonomisk utveckling. En stor andel av statsintäkterna går till skuldtjänst, vilket minskar utrymmet för sociala utgifter och för investeringar i långsiktig kapacitetsuppbyggnad.

Regeringen har under lång tid prioriterat och internationellt verkat för en långsiktig lösning på skuldfrågan för de fattigaste, mest skuldsatta länderna. Under 1996 utformade Världsbanken och Internationella valutafonden (IMF) ett initiativ för att uppnå en hållbar skuldsituation för de tyngst skuldsatta fattiga länderna (det s.k. HIPC-initiativet). Under 1997 har detta börjat genomföras. En förutsättning för att ett land ska komma ifråga för initiativet är att det genomför reformprogram i samarbete med IMF och Världsbanken under ett antal år.

Länder som kvalificerar för HIPC behöver fortsatt skuldlättnader och betalningsbalansstöd under perioden fram till den tidpunkt när skuldlättnad inom HIPC utfaller. Stödet under denna period är extra viktigt eftersom länderna annars riskerar att inte kunna uppfylla villkoren. Världsbanken har därför aviserat att man i vissa fall kommer att omvandla en del av sina lån till gåvor under denna period.

Ett antal länder (bl.a. Uganda, Bolivia, Moçambique och Guinea-Bissau) har inrättat multilaterala skuldfonder. Syftet med dessa är att kanalisera egna resurser och bilaterala bidrag för multilateral skuldtjänst inom ramen för en enhetlig och av landet självt utformad skuldstrategi. Skuldfonderna kan vara lämpliga kanaler för svenskt

stöd till ekonomiska reformer i avvaktan på skuldlättnader inom HIPC-initiativet.

Stödet till ekonomiska reformer koncentreras till fattiga länder med svår skuldsituation, som genomför ekonomiska reformprogram med tydlig inriktning på fattigdomsbekämpning. Stödet ges främst till länder med vilka Sverige bedriver långsiktigt utvecklings-samarbete och kan göra egna bedömningar av behov av och kapacitet att hantera olika former av programstöd. Stödet ges i samordning med IMF, Världsbanken och andra givare. Formen för stödet anpassas efter situationen i varje enskilt land. Huvudformerna är skuldlättnader och budgetstöd. Sveriges bidrag till IMF:s särskilda facilitet för stöd till fattiga länder som genomför strukturanpassning, ESAF (Enhanced Structural Adjustment Facility) lämnas också från denna delpost.

Regeringen avser att bidra till HIPC-initiativet successivt under dess genomförande under förutsättning av en rimlig bördefördelning. För svenskt vidkommande kan bidrag lämnas i form av stöd till den s.k. HIPC Trust Fund, som skall finansiera skuldlättnader till Världsbanken och de regionala utvecklingsbankerna eller för kostnader i samband med de skuldskrivningar (upp till 80 %) som aviserats inom Parisklubben, som en del av HIPC-initiativet. Sverige kan också bidra med extra resurser till IMF:s ESAF-program, som skall användas för att finansiera skuldlättnad till IMF.

Utbetalningstakten under 1995/96 av stöd till ekonomiska reformer och skuldlättnad var låg med omfattande reservationer som följd, vilket främst berodde på osäkerhet om situationen i bl.a. Zambia och Tanzania. Om problem uppstår samtidigt i flera länder, blir utbetalningarna betydligt lägre än planerat. Å andra sidan kan utbetalningarna öka snabbt, om situationen är tillfredsställande i ett stort antal länder. Formerna ses därför över för att effektivisera medelsutnyttjandet. Under andra halvåret 1997 bedöms utbetalningarna öka kraftigt och större delen av disponibla medel beräknas bli förbrukade, vilket motiverar en ökad medelstilldelning 1998.

## Infrastruktur

Målet är att bidra till uppbyggnad av miljömässigt och ekonomiskt bärkraftig infrastruktur. Stödet omfattar främst energi, telekommunikationer, vägar, vatten och urban infrastruktur och inriktas såväl på investeringar, drift och underhåll som kapacitets- och kompetensutveckling och strukturfrågor. Stödet finansieras i programländerna främst från landramarna. I andra länder och vissa programländer finansieras investeringar genom krediter för utveckling och kunskapsöverföring främst genom kontraktsfinansierat tekniskt samarbete.

Miljöaspekterna har fått ökad betydelse. Två av de fem områden som prioriteras i Sidas handlings-

program för hållbar utveckling berör särskilt infrastrukturområdet, nämligen energi och urban miljö.

Vatten är en ödesfråga. Från slutet av 1970-talet har andelen människor i utvecklingsländerna med tillgång till rent dricksvatten ökat med mer än hälften. I Östasien har 94 % av befolkningen tillgång till rent vatten, medan motsvarande siffra bara är 42 % för Afrika söder om Sahara. Vattenförsörjning och därtill kopplade hygienfrågor har en avgörande betydelse för folkhälsan. Vatten har också särskild betydelse för kvinnors och barns situation, eftersom de ofta ansvarar för familjens vattenförsörjning. Vatten är en nyttighet som alla dagligen behöver för att överleva, och som därför även de fattigaste är beredda att betala för i tid eller pengar.

Biståndets betydelse som finansiär av investeringar i infrastruktur minskar, utom i de allra fattigaste länderna, i takt med att allt fler länder attraherar privata flöden för sådana ändamål, inklusive genom privatisering av infrastruktur i statlig regi. Samtidigt ökar betydelsen av en fungerande offentlig kontroll och av hållbara system för investering, drift och underhåll, särskilt av lokala, småskaliga investeringar. Vatten och sanitetsfrågor är, liksom bostadsfrågor, lämpliga områden för småskaliga kreditssystem relaterade till teknisk rådgivning. Fortsatta innovativa försök med lokalt anpassade lösningar är också viktiga.

### Näringslivssamarbete

Näringslivet spelar en viktig roll för fattigdomsbekämpning och utveckling, bl.a. genom sysselsättning och produktion liksom genom att indirekt skapa resurser för finansiering av insatser inom andra samhällssektorer. Ökad sysselsättning i utvecklingsländerna måste till stor del komma från expansion av småföretag. Allt fler länder inser vikten av att staten måste skapa gynnsamma förutsättningar för en expansion av näringslivet i form av en sund ekonomisk politik, lagstiftning, utveckling av den finansiella sektorn m.m.

Stöd till näringslivsutveckling omfattar såväl stöd till makroekonomiska och institutionella reformer och utbildning av arbetskraft som direkta insatser i företag, branscher och institutioner för att öka kompetens och kapitaltillgång. Näringslivssamarbetet har hittills fokuserats på direkta stödformer i form av kompetensutveckling, företagssamarbete och kapitalmarknadsutveckling. Målgruppen är främst små och medelstora företag men även organisationer inom den privata sektorn och institutioner inom den offentliga sektorn av betydelse för företagsmiljön.

Sida har under 1996 på regeringens uppdrag genomfört en översyn av verksamheten. Förslagen går ut på att ge näringslivssamarbetet en bredare inriktning, bl.a. genom ökat stöd till det institutionella ramverket liksom infrastruktur och offentlig affärs-

verksamhet. Stöd till mikroföretag bör inkluderas. Vidare bör stödet till den finansiella sektorn, inklusive mobilisering av finansiella resurser, tillmätas större vikt.

Regeringen delar bedömningen att stödet i växande omfattning bör inriktas på uppbyggnad av en fungerande ram för näringslivet och kapacitets- och kompetensuppbyggnad. Samtidigt finns det behov av nytänkande och nya metoder för att mer direkt utnyttja svenska erfarenheter. Det svenska näringslivet utgör därvidlag en stark resursbas. Försök med s.k. alliansskapande eller ekonomiskt samarbete har inlett för att med delfinansiering av biståndsmedel stimulera utbyte i ömsesidigt intresse. Det framgångsrika försöket med stöd till svenska små- och medelstora företag att investera i de baltiska länderna, StartÖst, överförs nu till utvecklingssamarbetet genom StartSyd. Näringslivets Internationella Råd har uttryckt intresse för att göra en samlad satsning på relationerna mellan Sverige, främst då näringslivet, och några u-länder. Förslaget kommer att beredas vidare.

Stödet till näringslivssamarbete har länge kännetecknats av stora reservationer. Arbetssättet är administrativt resurskrävande. I översynen föreslår Sida därför dels en längre driven utkontraktering av t.ex. handelsfrämjande, dels koncentration på färre länder. Med tanke på att behovet av kapacitetsuppbyggnad är särskilt stort i Afrika bör en växande del av verksamheten koncentreras dit. Vidare bör övervägas om inte en del av insatserna kan finansieras från landramarna.

### Utveckling av den finansiella sektorn

Regeringen gav i regleringsbrevet för 1995/96 uppdrag till Sida att analysera biståndets roll i u-ländernas kapitalförsörjning med speciell tonvikt på länder i östra och södra Afrika. Utredningen överlämnades till regeringen i juni 1997.

Utredningen slår fast att ett väl fungerande finansiellt system är en viktig faktor för att ett land ska kunna uppnå en hållbar tillväxt. Grundläggande förutsättningar för detta är makroekonomisk stabilitet, väl fungerande marknader, god samhällstyrning och en effektiv statsförvaltning. Under de senaste åren har framsteg uppnåtts på dessa områden och i många länder finns nu förutsättningar för att genom utveckling av de finansiella marknaderna bidra till tillväxt och fattigdomsbekämpning.

Ansvar för denna utveckling ligger i första hand hos ländernas regeringar, men bistånd kan spela en viktig roll. Enligt utredningen bör prioritet ges åt tekniska insatser som bidrar till en förbättrad finansiell infrastruktur (lagar och regelverk) och utveckling av finansiella marknader och institutioner. Som exempel nämner utredningen stöd till centralbanker, bankinspektioner, börsinspektioner, bankstöds-

nämnder och socialförsäkringsorgan i vilka staten spelar en framträdande roll och vilka underlättar framväxten av bärkraftiga företag och organisationer.

Investeringar i ägarkapital bör enligt utredningen kunna ske indirekt i begränsad omfattning. Utredningen lyfter också fram bistånd till utveckling av institutioner inom mikrofinansområdet som speciellt viktigt ur ett fattigdomsperspektiv. I detta bistånd föreslås ett ökat samarbete ske med svenska enskilda organisationer.

Regeringen instämmer i utredningens slutsatser och vill understryka vikten av att Sida avsätter resurser och utvecklar former för ett innovativt utvecklingsarbete på detta område. Regeringen betonar också vikten av att insatser bereds inom ramen för en samordning med t.ex. Världsbanken och andra givare med erfarenhet på området.

## Krediter och garantier

### *Sidas utredning, "Bistånd på kredit"*

Regeringen gav i regleringsbrevet för budgetåret 1995/96 Sida i uppdrag att analysera krediters roll för utvecklingsländerna och dra konsekvenser härav för det svenska biståndets del. Sida överlämnade i november 1996 utredningen "Bistånd på kredit" till regeringen. Vissa myndigheter, intresseorganisationer m.fl. har beretts möjlighet att lämna synpunkter på utredningen.

Utredningen betonar att *målen* för kreditbistånd är desamma som för biståndet i allmänhet. Allt stöd till investeringsprojekt bör utformas så att dessa mål främjas på bästa sätt. Sidas beslut bör i första hand grundas på en bedömning av investeringens eller verksamhetens samhällsekonomiska lönsamhet. Miljökonsekvensbedömningar skall ingå i analysen. Skillnaden mellan den samhällsekonomiska och den finansiella lönsamheten bör utgöra grunden för beslut om subventionering av projekt.

Vad gäller val av *länder* betonas vikten av att krediter ges till länder med sund makroekonomisk situation. Länder som begärt omförhandling av sin utlandsskuld bör inte få krediter innan en hållbar och trovärdig skuldstrategi fastställts. I övrigt föreslås att gävoelementet anpassas till landets skuldsituation. I betalningssvaga länder som inte tillhör de mest skuldtyngda bör investeringar kunna kreditfinansieras om de bedöms stärka landets valutasituation. Indikativa bedömningar av förutsättningarna för kreditbistånd skall göras i landstrategierna.

De *sektorer* som föreslås komma ifråga för kreditbistånd är i första hand infrastruktur, industri, jordbruk och den finansiella sektorn. De investeringar som lämpar sig bäst för kreditfinansiering är de som har möjligheter att generera egna intäkter. Investeringar inom sociala sektorer kan komma ifråga i kreditvärldiga länder med sunda statsfinanser.

Krediter lämnas idag främst i form av bundna *u-krediter*, som finansieras genom upplåning på kapitalmarknaden i kombination med biståndsmedel, det s.k. gävoelementet, som medger utlåning på förmånliga villkor. Kreditgivningen regleras av den s.k. konsensusöverenskommelsen inom OECD, som Sverige har biträtt, bl.a. vad gäller gävoelementets storlek och vilken typ av projekt som kan komma ifråga. Gävoelementet skall uppgå till lägst 35 % utom för de minst utvecklade länderna (MUL) där lägst 50 % gäller. Sedan u-kreditsystemet inrättades 1981 har krediter för 14,6 miljarder kronor lämnats.

Systemet är utformat för finansiering av färdiga kontrakt, vilket innebär att biståndsbedömningen kommer in sent i processen. Sida föreslår att systemet även mer aktivt skall kunna inriktas på finansiering av projekt. Detta kommer att kräva en mer aktiv projektberedning av Sida. Utredningen föreslår också att möjligheterna att ge obundna u-krediter utökas. Förbehållet bör vara att obundna u-krediter ges inom områden där svenska leverantörer tillhör de världsledande. Vidare föreslås att u-krediter bör kunna mjukas upp med gävobistånd i syfte att höja gävoelementet.

Från budgetåret 1994/95 inrättades ett system med *biståndskrediter*. Detta är till skillnad från u-kreditsystemet helt anslagsfinansierat.

Lånevillkoren för biståndskrediter ansluter till IDA-villkoren som motsvarar ett gävoelement på 80 %. Krediterna är avsedda för projektfinansiering (enligt utredningens definition) och i normalfallet obundna. Biståndskrediter skall företrädesvis lämnas till sektorer där svenskt näringsliv är konkurrenskraftigt. Kreditgivningen skall inriktas på intäktsgenererande och tillväxtfrämjande projekt i mindre kreditvärldiga länder eller på sociala eller miljörelaterade investeringar i kreditvärldiga länder. Utredningen föreslår att biståndskrediter skall kunna bindas till upphandling i Sverige i vissa fall.

Ett huvudförslag i utredningen är en utökad användning av *garantier*. Garantier lämnas idag främst i samband med u-krediter och i begränsad omfattning inom stödet till näringslivsutveckling och handelsfrämjande. Utredningen föreslår ett mer flexibelt användande av garantiinstrumentet. Motivet är främst att fristående garantier ger en betydligt större utväxlingseffekt, genom mobilisering av kommersiellt kapital, än biståndssubventionerade krediter. Garantier inom biståndet föreslås kunna utfärdas utan koppling till u-krediter t.ex. för krediter som finansieras på marknadsvillkor för s.k. BOT-projekt (Build-Operate-Transfer) med svenskt intresse.

Ett fristående garantisystem förutsätter avsättning till en särskild *säkerhetsreserv*. Det föreslås ske genom att medel om ca 480 miljoner kronor, som uppstått genom avsättningar för subventioner inom u-kreditsystemet som kommit att överstiga kostnaden för gävoelementen och som ackumulerats på ett konto i Riksgäldskontoret, används för att upprätta en

säkerhetsreserv. Det föreslås även att statsmakterna fastställer en *garantiram* på totalt 12 miljarder kronor för garantigivning inom biståndet.

Avgifter för garantier kopplade till u-krediter skall i princip vara riskavspeglade. Utredningen föreslår dock att endast premier upp till förslagsvis 6 % av kreditbeloppet uttas av låntagaren och att resterande belopp belastar biståndsanslaget.

Utredningen föreslår inga förändringar i *Exportkreditnämndens* roll i samband med krediter inom biståndet. EKN bör även i fortsättningen lämna råd till Sida vad gäller landriskbedömningen, hantera garantisystemet för u-krediter, inklusive premieuppbörd, samt stå för skaderegleringar och återvinningar. Det föreslås emellertid att Sida formellt endast inhämtar EKN:s yttrande om landrisk vad avser länder utanför kretsen av samarbetsländer.

### Regeringens överväganden

Inom det internationella biståndet spelar krediter, främst via de multilaterala utvecklingsbankerna, en viktig roll. Det svenska biståndet är huvudsakligen gåvofinansierat, men krediter utgör ett betydelsefullt komplement.

I förhållande till kommersiell finansiering kan krediter inom biståndet innebära två fördelar för låntagarlandet: landet får tillgång till billigare utländskt kapital och kan genomföra samhällsekonomiskt lönsamma investeringar som annars inte hade kommit till stånd. Av detta följer att krediter främst bör användas i *länder* som har begränsade möjligheter att få tillgång till privata internationella kapitalflöden och för *projekt* som är samhällsekonomiskt men inte finansiellt lönsamma och som därför har svårigheter att få normal marknadsfinansiering.

Beslut om krediter måste alltid bedömas mot bakgrund av låntagarlandets ekonomiska situation. De hårdast skuldsatta länderna skall inte komma ifråga för krediter innan de inlett en långsiktigt hållbar skuldsanering, t.ex. inom ramen för HIPC-initiativet. För andra länder bör skuldsituationen påverka kreditens gåvoelement.

Bistånd till investeringar i konkurrensutsatt verksamhet bör i princip inte innehålla någon subvention till slutanvändaren, oavsett om det handlar om gåvo- eller kreditfinansiering. Genom vidareutlåning på marknadsvillkor kan snedvridningar undvikas. Gåvoandelen tillförs staten i mottagarlandet.

En skillnad i jämförelse med gåvobistånd är att kreditfinansiering ofta innebär en noggrannare granskning i mottagarlandet i och med att beslut normalt krävs på hög nivå, som ratificering i parlamentet eller formell regeringsbehandling. Gåvobiståndet behöver mera sällan gå igenom samma process. Detta kan medföra att en hårdare prioritering görs vid kreditfinansiering.

Kreditgivning kan också skapa en mer jämbördig förhandlingsposition än rent gåvobistånd, i och med att både långivare och låntagare tar på sig tydliga ekonomiska förpliktelser. Detta gäller speciellt om biståndet är efterfrågestyrt och syftar till att finansiera kontrakt mellan självständiga parter.

Ett starkt argument för krediter i biståndet är det s.k. uppväxlingsmotivet, vilket innebär att biståndet utöver själva gåvoelementet mobiliserar ett inflöde av kommersiellt kapital, som annars inte skulle ha tillförts landet. Detta gäller främst i ett subventionerat kreditssystem som bygger på upplåning på kapitalmarknaderna.

Det finns alltså goda skäl att se krediter som en naturlig finansieringsform i biståndet. Framför allt är det viktigt att i framtiden riva ner de skarpa gränser som ofta finns mellan olika former av biståndsfinansiering. Gåvobistånd kan utformas så att det får liknande effekter i mottagarlandet som en kredit. Kreditbiståndet kan å andra sidan utformas på olika sätt med varierande gåvoelement. Syftet bör vara att så långt som möjligt anpassa finansieringsformen efter situationen i landet och projektets karaktär. Regeringen tillstyrker därför Sidas förslag om ökad flexibilitet i utnyttjandet av olika kreditinstrument och -former.

U-kreditsystemet har visat sig vara ett väl fungerande system och bör i sina huvuddrag behållas. Samtidigt bör utökade möjligheter att använda obundna u-krediter införas inom ramen för internationellt överenskomna regler om lägsta tillåtna subventionsgrad. Detta kan öka möjligheterna för Sverige att utfästa krediter i samfinansiering med Världsbanken och de regionala utvecklingsbankerna, vilket vore värdefullt. Biståndskrediter bör även fortsättningsvis i normalfallet vara obundna.

Kontraktfinansiering bör även fortsättningsvis vara huvudprincipen för u-krediter. Regeringen delar dock Sidas åsikt att ett ökat utrymme bör finnas för projektfinsiering (enligt utredningens definition) via krediter. Projekt skall beredas enligt Sidas normala principer och kreditens utformning och förmånlighetsgrad anpassas till det speciella fallet. Kreditfinansierade insatser skall utsättas för samma bedömning som gåvofinansierade med hänsynstagande till samtliga biståndspolitiska mål.

Regeringen ser positivt på förslaget till en fristående biståndsmotiverad garantigivning, som inte är kopplad till u-kreditsystemet. Regeringen avser att ge ett uppdrag till Sida att i samråd med EKN utarbeta förslag till riktlinjer, principer för garantipremier, förvaltning m.m. som grund för att inleda en försöksverksamhet med fristående garantigivning.

Regeringen tillstyrker också förslaget om att medel som ackumulerats genom avsättningar för subventioner, inklusive löftesprovisioner och räntor, inom u-kreditsystemet och där den faktiska kostnaden understiger ursprungligen beräknade, avsätts om en separat säkerhetsreserv för fristående garantigivning.

Framtida löftesprovisioner skall föras till säkerhetsreserven för u-krediter som förvaltas av EKN för Sidas räkning.

Med hänsyn till Sidas roll i u-kreditsystemet och den utvidgning av garantigivning inom biståndet som förordas föreslår regeringen i finansplanen att även Sida skall vara en garantiansvarig myndighet. Regeringen föreslår även, i enlighet med Sidas förslag, att en ram för Sidas garantigivning införs, som skall omfatta samtliga garantiformer inom utvecklingssamarbetet, varav huvuddelen utgörs av garantiarrangemang för u-krediter, som vid det senaste årsskiftet uppgick till ca 8,8 miljarder kronor inklusive utfästelser. Regeringen gör bedömningen att totalramen för Sidas garantiverksamhet bör fastställas till 12 miljarder kronor. Regeringen kommer inom denna ram att fastställa tak för biståndsgarantier för u-krediter, garantier inom näringslivsstödet och den planerade försöksverksamheten med fristående garantigivning.

De av regering och riksdag fastställda principerna om riskavspeglande premier och säkerhetsreserv skall tillämpas även vad gäller Sidas garantigivning. Det är dock inte lämpligt att fullt ut använda EKN:s premiesättning vid biståndsgarantier för u-krediter. Sida föreslår därför att riskavspeglande premier uttas till en viss nivå, förslagsvis 6 %, och att biståndsanslaget belastas vid högre premienivåer.

Regeringen delar denna bedömning och avser, under förutsättning av riksdagens godkännande, att uppdra åt Sida att under en treårig försöksperiod införa ett system med subventionerade premier över en viss nivå, som efter samråd med Sida och EKN kommer att fastställas av regeringen.

Regeringen hemställer också att riksdagen, med beaktande av budgetlagen (§ 10) godkänner att Sida liksom hittills får avsätta och anslagsavräkna erforderliga medel för gåvoelementet i u-krediter i anslutning till att krediterna lämnas. Medlen förs till räntebärande konto i Riksgäldskontoret och skall, inklusive ränta som genereras på kontot, täcka kostnaden för räntesubventioner under krediternas löptid.

Kreditriskbedömningar görs nu av EKN för alla aktuella länder, med rekommendation till Sida. Denna ordning bör bibehållas. Förutsättningar och lämpliga sektorer för kreditbistånd bör behandlas i de landstrategier som fastställs för program- och andra samarbetsländer.

### Forskningssamarbete

Målet för forskningssamarbetet är att stärka utvecklingsländernas forskningskapacitet och främja utvecklingsinriktad forskning genom stöd till forskningssamarbete med och mellan utvecklingsländer, till internationell forskning med inriktning på ut-

vecklingsländer och u-landsrelaterade problem samt till u-landsforskning i Sverige.

Det svenska forskningssamarbetet är i flera avseenden unikt. Vid sammanslagningen av de tidigare biståndsmyndigheterna lades därför stor vikt vid att bevara Sarecs självständighet, samtidigt som ökad integration med övrigt utvecklingssamarbetet eftersträvades. Integrationen innebär bl.a. en koncentration på Sidas fyra handlingsprogram, kanske främst handlingsprogrammet för hållbar utveckling, särskilt livsmedelssäkerhet, vatten och kustnära zoner, men också forskning om hälsa, demokrati och mänskliga rättigheter, jämställdhet och utvecklingsekonomi.

Bilateralt forskningsstöd liksom regionala program inriktas främst mot kapacitetsuppbyggnad i utvecklingsländer. Det kräver av effektivitetsskäl fortsatt koncentration till ett fåtal länder och regioner, främst i Afrika. Det bilaterala samarbetet väntas öka genom ett utvidgat universitetsstöd. Insatser som är mer inriktade på att uppnå forskningsresultat inkluderar regionala, subregionala och särskilda forskningsprogram liksom bidrag till internationella forskningsprogram.

Anpassningen till den nya organisationen har lett till en lägre aktivitetsnivå, vilket avspeglas i en ökad reservation. Under 1996–97 har nivån successivt återställts. Budgetåret 1995/96 gick hälften av medlen till icke-länderfördelade insatser, medan Afrika direkt mottog 32 %, Latinamerika 10 % och Asien 9 %.

Regeringen delar Sidas syn på vikten av ökad satsning på kapacitet och kunskap. Forskningssamarbetet har här en särskilt viktig strategisk uppgift. Som Sida framhåller bör även samarbete mellan Sverige och mer forskningsstarka utvecklingsländer stimuleras på områden av ömsesidigt intresse. Sådant samarbete bör i ökad grad kunna involvera svensk forskning i internationella nätverk för forskning om globala problem i enlighet med regeringens forskningspolitiska proposition.

### Humanitärt bistånd

Huvuddelen av det svenska humanitära biståndet under 1997 avser insatser i samband med ett tiotal inbördeskrig: från Afghanistan, Irak, Nordkorea och Bosnien till Angola, Somalia, Sudan, Stora sjöregionen, Liberia och Sierra Leone. Offer för väpnade konflikter utgör således den största målgruppen för det humanitära biståndet. Afrika är den kontinent som drabbats hårdast av humanitära katastrofer även om många framsteg gjorts under senare år när det gäller fred och utveckling.

Väpnade konflikter som en huvudsaklig orsak till humanitära hjälpbehov ser ut att bestå. Humanitära krisers lösning kräver politiska initiativ och stor kunskap om de aktuella konflikternas specifika karaktär. Även om det humanitära biståndet skall verka fritt

från andra bevekelsegrunder än de rent humanitära växer insikten om sambanden mellan politisk konfliktlösning och humanitär krislösning. Sida lägger idag ökad vikt vid konfliktförståelse och detta återspeglas i Sidans anvisningar till enskilda organisationer och andra insatsansvariga parter.

Konfliktlösning och humanitär krishantering är ömsesidigt beroende. I kampen om jordens otillräckliga överlevnadsresurser råder ett nära samband mellan utvecklingsvillkor och samhällsupplösande konflikter. Sida eftersträvar en tydligare utvecklingsdimension i det humanitära biståndet samtidigt som konfliktlösning, försoning och konfliktförebyggande ges en tydligare profil i det långsiktiga utvecklingsbiståndet. Sida satsar på att utveckla strategier som tar hänsyn till komplexiteten att bygga upp lokal kapacitet under pågående konflikt och samtidigt sträva efter att biståndet förblir opartiskt.

Det humanitära biståndet kanaliseras i huvudsak genom FN-organisationer, i första hand Flyktingkommisariatet (UNHCR), Världslivsmedelsprogrammet (WFP), FN:s barnfond (UNICEF) samt Internationella rödakorskommittén (ICRC). Internationella rödakorsfederationen och andra internationella och svenska enskilda organisationer är också viktiga kanaler.

Stöd har utgått till FN:s humanitära fältsamordning och FN-sekretariatets avdelning för humanitära frågor (DHA). Sverige har alltid hävdats att de humanitära frågorna har en given plats under generalsekretärens ledning och i nära anslutning till FN:s politiska och fredsbevarande arbete. Säkerhetsrådet har på ett påtagligt sätt engagerat sig i de humanitära krisernas politiska dimensioner och understrukit vikten av garanterad säkerhet för de humanitära hjälparbetarna och full respekt för den humanitära rätten samt den humanitära principen om obehindrat tillträde till nödställd befolkning.

Utrikesdepartementet har under året utarbetat en humanitärpolitisk strategi, som avser att ge en helhetssyn på de många dimensionerna i dagens humanitära krishantering. Till de frågor som behandlas hör tillämpning av de humanitära grundprinciperna, humanitärt rättsskydd och säkerhet, humanitära insatser i icke-fungerande statsbildningar, samspelet med mänskliga rättigheter, konfliktlösning, konfliktförebyggande och utveckling. Ett ytterligare syfte med strategin är att stärka det svenska agerandet på det humanitära området genom att olika ansvarsområden samverkar i det humanitära arbetet, t.ex. avseende global och regional säkerhet, migrationspolitik, folkrättskunskap, mänskliga rättigheter och demokratiförstärkning samt landkännedom. Det löpande samrådet mellan Utrikesdepartementet och Sida när det gäller humanitära policyfrågor äger rum i den s.k. katastrofsamordningsgruppen. Denna samrådsform ger utrymme för ett fruktbart utbyte om såväl den humanitära politikens utformning som det humanitära biståndets effektivitet.

Sida har vinnlagt sig om ökad vikt vid uppföljning och utvärdering av det humanitära biståndet. Regeringen avser att ställa större krav på att även berörda FN-organisationer och EU-kommissionens humanitära gren (ECHO) höjer ambitionsnivån när det gäller erfarenhetsredovisning.

Ett effektivt humanitärt bistånd förutsätter en hög grad av flexibilitet. För svenskt vidkommande föreligger redan ett jämfört med många andra länder brett nyttjandeområde inom det humanitära biståndet, t.ex. avseende tidig återuppbyggnad. Sverige kommer att fortsätta att internationellt verka för att det humanitära biståndet ges ett bredare perspektiv, såväl i förhållande till fredsfrämjande återuppbyggnad som till politisk konfliktlösning. FN-systemet behöver vidareutveckla sin strategiska samordning på detta område. Ett fördjupat nordiskt samarbete förutses också bidra till vidare policyutveckling.

Sverige hör till världens största biståndsgivare när det gäller avveckling av det hot som landminor utgör. Sida och Utrikesdepartementet har tillägnat sig ökad erfarenhet när det gäller bistånd för minröjning både inom det humanitära biståndet och det mer långsiktiga utvecklingssamarbetet. Erfarenheterna har också ökat när det gäller demobilisering och stöd till f.d. soldaters återanpassning och utkomstmöjligheter i det civila.

Ett särskilt motbjudande inslag i den nya konfliktbildningen är det stora antal barn som värvas eller tvångsrekryteras för att delta i väpnade stridigheter. Den ökade uppmärksamhet som ägnats barnens situation i konflikter, både inom FN och i Sverige, bör fördjupas och vidareutvecklas. Detsamma gäller kvinnornas särskilda utsatthet och ökade ansvarsbörda när det gäller att värna om den sociala sammanhållningen som hotas eller slås sönder av vapenmakt.

Svenska enskilda organisationer spelar en viktig roll i det humanitära arbetet. Det gäller främst det av Sida finansierade biståndet, men också inom FN:s ram och, i en än så länge mer blygsam skala när det gäller ECHO. Utrikesdepartementet, Sida och svenska humanitära enskilda organisationer samverkar i ett nätverk kring rekryterings- och utbildningsfrågor.

I takt med att regioner och samhällen marginaliseras och människor tvingas leva på existensminimum slår naturkatastrofer allt hårdare. Utvecklingsinsatser krävs för att förebygga och lindra effekten av dessa ständigt återkommande katastrofer. Likaså krävs ökad insikt om de bakomliggande orsakerna till s.k. naturkatastrofer, där missriktad utvecklingspolitik ofta är en utslagsgivande faktor.

Det humanitära biståndet kommer även i fortsättningen att ligga på en hög nivå, även efter det att en stor del av stödet till det forna Jugoslavien överförs till en särskild Europapost. Härtill kommer reguljära bidrag till de humanitära organisationerna inom FN-systemet och till ICRC från anslagsposten för det multilaterala utvecklingssamarbetet samt utrymme

för humanitära insatser inom vissa landramar. Landramsstöd för humanitära ändamål har tidigare bl.a. utgått i Angola, Kambodja och Sri Lanka.

### Bistånd genom folkrörelser och enskilda organisationer

Ett livskraftigt civilt samhälle är fundamentalt i utvecklingsländernas utveckling. De svenska enskilda organisationernas engagemang och arbete spelar här en stor roll. Folkrörelseförankringen och den svenska folkbildningstraditionen används för att stödja utvecklingen av enskilda organisationer i samarbetsländerna och för att stärka det civila samhällets institutioner. Det förutsätter att regeringarna i samarbetsländerna i sin tur också är öppna för en dialog med det civila samhället.

Precis som deras roll och arbete i det svenska samhället varierar, bedriver folkrörelser och enskilda organisationer många olika verksamheter i det internationella samarbetet. Arbetet kan indelas i tre områden: påverkan i normativa frågor, organisations- och kompetensutveckling och direkt stöd till speciella målgrupper, ofta fattiga och utsatta kvinnor, män och barn.

Organisationernas verksamhet har under senare år fokuserats mer på stöd till nationella och lokala organisationer. Denna utveckling ligger helt i linje med det statliga biståndets utveckling och är en konsekvens av insikten att det bara är landet självt och dess invånare som kan lösa sina egna problem. De enskilda organisationernas arbete tenderar att få större genomslag där det finns en stödjande infrastruktur, dvs. där staten är närvarande.

Organisationerna har i samarbetet med sina partners utvecklat kontakter och nätverk som ger speciell kunskap, vilket kan ge dem en unik roll i bekämpandet av fattigdomen. Att stärka fattigdomsinriktningen är fortsatt en viktig utmaning för de svenska organisationerna och skall ges prioritet i Sidas dialog med dem. Den utvärdering av effekterna av enskilda organisationers bistånd som Sida lät genomföra 1994/95 visade att organisationerna lyckats väl med att uppnå de uttalade och omedelbara målen men att detta inte nödvändigtvis innebär att insatserna har en långsiktigt hållbar utvecklingseffekt. Denna utvärdering har under budgetåret 1995/96 följts upp genom att Sida arrangerat seminarier i Sverige och i tre samarbetsländer.

Merparten av bidragen för utvecklingsinsatser genom folkrörelser och enskilda organisationer lämnas till 13 större organisationer med vilka Sida har ett långsiktigt samarbete baserat på fleråriga ramavtal. Bidrag ges också för informationsinsatser i Sverige. Av ramorganisationerna är fem paraplyorganisationer för mindre organisationer, vilket innebär att totalt ca 300 svenska enskilda organisationer under budgetåret 1995/96 beviljats bidrag för sammanlagt

ca 2000 utvecklingsinsatser. Undervisning, demokrati och mänskliga rättigheter samt hälsa är de största sektorerna. Ansträngningar bör göras för att öka stödet till organisationsuppbyggnad och kompetensutveckling. Svenska riksdagspartier och den närliggande organ kan söka bidrag på för utvecklingsinsatser på samma premisser som övriga organisationer. Stödet till partier behandlas ovan under avsnittet om demokratisering och respekt för de mänskliga rättigheterna.

Volontärer utgör den största personalresursen inom svenskt utvecklingssamarbete och ger många svenskar möjlighet till praktiska insatser i u-länder. Volontärinsatser har alltmer inriktats på insatser för demokrati, erfarenhetsutbyte och kunskapsutveckling. Det är en positiv utveckling.

En utredning om volontärverksamhetens utvecklingseffekter i samarbetsländerna har slutförts under år 1997. En av de viktigaste slutsatserna är att utvecklingseffekterna av volontärinsatser är oklara och måste förbättras. Som en konsekvens av detta måste kraven öka på samtliga aktörer, dvs. volontären, samarbetsorganisationen och den svenska organisationen. Detta kräver förändringar i regelverket för volontärer och sändande organisationer. Med högre krav kommer framför allt organisationer som har lång erfarenhet av bistånds- och utvecklingsprojekt att kunna sända ut volontärer.

Med Sveriges inträde i EU öppnades möjligheter för svenska folkrörelser och andra enskilda organisationer att erhålla stöd från EU:s biståndsbudget. Under budgetåret 1995/96 har Sida finansierat ett samverkansprojekt för att stimulera svenska enskilda organisationer att söka bidrag genom EU.

### Programutveckling

Programutveckling skall bidra till ökad effektivitet i utvecklingssamarbetet. Under posten finansieras dels försöksverksamhet och metodutveckling, särskilt på viktiga, underförsörjda områden, dels initiativ av Sida tillsammans med andra givare eller organisationer för att angripa problem vilkas lösning kräver breda ansatser, t.ex. uppföljning av FN:s världskonferenser. Medlen finansierar även vissa insatsförberedelser och utvärderingar. Ett exempel på ett nytt område är urban utveckling, där Sida avser utveckla metoder i första hand i programländerna.

Budgetåret 1998 överförs från anslagsposten för multilateralt utvecklingssamarbete till programutveckling finansieringen av Sveriges bidrag till Internationella familjeplaneringsfederationen (IPPF) och World Maritime University (WMU) i Malmö. Medlen har även tidigare disponerats av Sida. Under senare år har ett antal nya organisationer uppstått inom området sexuell och reproduktiv hälsa. Det svenska stödet kan därför på sikt fördelas genom fler kanaler. Området är högt prioriterat. Det svenska

stödet till WMU baseras på en fördelningsnyckel, där Sverige som värdland tar på sig en bestämd andel av kostnaderna.

För år 1998 minskas medelstilledningen på grund av de höga ingående reservationerna.

### Internationell rekrytering och resursbas utveckling

I och med sammanslagningen 1 juli 1995, tillfördes Sida bl.a. utbildningsverksamheten vid Sandö (Sandö U-centrum). Under 1996 genomfördes en organisationsförändring i avsikt att på ett tydligt sätt mobilisera Sidas resurser för att aktivt medverka till en hög standard vid rekrytering till internationella tjänster samt flexibilitet för att snabbt kunna svara mot nya krav.

Verksamheten omfattar främst multilateral rekrytering med särskild inriktning på att öka antalet svenskar i strategiska befattningar inom prioriterade internationella organisationer. En annan väsentlig del är inriktad på rekrytering och utbildning av personal som ställs till förfogande för internationella uppdrag inom främst demokrati och mänskliga rättigheter och för insatser som valexperter och observatörer. Vidare tillkommer rekrytering och utbildning av bilateral fältpersonal och konsulter.

Konkurrensen om befattningar i internationella organisationer är stark och för att komma ifråga för sådana krävs alltid tidigare internationell erfarenhet. Ett strategiskt instrument för vidare internationell tjänstgöring är det multilaterala biträdande expertprogrammet (JPO-programmet). Under den senaste tioårsperioden har omkring 500 unga svenska akademiker genom detta program givits betydande kunskap och erfarenhet av internationell tjänstgöring. Regeringen är angelägen om att de internationella rekryteringsansträngningarna bedrivs mer strategiskt och effektivt. En särskild rekryteringsfunktion har därför inrättats inom Utrikesdepartementet, som i samarbete med Sida och andra organisationer samordnar arbetet. Som en integrerad del av de intensifierade rekryteringsansträngningarna, kommer det multilaterala biträdande expertprogrammet att vidgas och ges ökad uppmärksamhet.

För att ytterligare bredda den svenska resursbasen och intresset för internationell tjänstgöring kommer Sida att fortsätta satsningen på att unga svenska akademiker förbereds för och ges möjlighet till internationell praktik och erfarenhet. Detta sker dels genom möjligheter till resestipendier för oavlönade praktiktjänster vid internationella organisationer, dels genom programmet för "Minor Field Studies".

### Information

Målet för Sidas informationsverksamhet är att öka det svenska folkets intresse för och kunskaper om utvecklingsfrågor och utvecklingssamarbete. En aktiv debatt om dessa frågor är av stor betydelse för Sverige som blir allt mer integrerat i en snabbt föränderlig värld. Information om andra länder och kulturer är också viktigt för att motverka främlingsfientlighet.

Sida har ansvar för att informera om utvecklingsfrågor, om det egna biståndet, inkl. samarbetet med länder i Central- och Östeuropa, om EU:s gemensamma utvecklingssamarbete samt om multilateralt utvecklingssamarbete. Informationsverksamheten riktar sig till hela samhället, även om ungdomar, både i och utanför skolan, kanske är den viktigaste målgruppen.

Utöver de medel som anvisas genom delposten för information, ges bidrag från delposten för bistånd via enskilda organisationer till deras informationsverksamhet i Sverige samt till folkbildningsorganisationerna för kursverksamhet om bistånds- och utvecklingsfrågor. Totalt uppgår informationsinsatserna till över 100 miljoner kronor.

Sidas årliga mätningar av opinionsläget avseende utvecklingssamarbetet och mer oregelbundet återkommande djupundersökningar visar på en oroande minskning av stödet och på en brist på kunskap och insikt i utvecklingsfrågor. Jämförbara undersökningar inom andra EU-länder och inom EU som helhet visar inte på samma utveckling. Det finns därför anledning att överväga nya kanaler och metoder för att nå ut med information om det internationella utvecklingssamarbetet.

Utvecklingssamarbetet bygger i grunden på det svenska folkets solidaritet med fattiga människor i andra länder, men också på en djupare förståelse av Sveriges långsiktiga intressen avseende t.ex. fred, miljö och ekonomi. Detta tillsammans med de förändringar avseende såväl utvecklingssamarbetets utformning och inriktning, som betydelsen av olika informationskanaler inom Sverige, understryker vikten av Sidas ambition att förnya informationsverksamheten.

Sida har i sitt budgetunderlag föreslagit en kraftig ökning av delposten. Regeringen delar denna prioritering och föreslår en ökning för att möjliggöra ökad information om alla delar av Sveriges samlade utvecklingssamarbete. Ett nära samarbete mellan Utrikesdepartementet och Sida i dessa frågor skall eftersträvas.



## 4.4 Övrigt

Från anslagsposten A.1.3 Övrigt finansieras gäststipendie- och utbytesverksamhet genom Stiftelsen Svenska institutet, stöd till vissa organisationer, utredningsverksamhet samt kapitaltillskott till Swedfund International AB.

Medelsfördelning:

Gäststipendie- och utbytesverksamhet genom Stiftelsen Svenska institutet	11 000 000
Övriga insatser	19 000 000
Utredningar m.m.	13 267 000
Summa	43 267 000

### Gäststipendie- och utbytesverksamhet genom Stiftelsen Svenska institutet

Denna verksamhet omfattar gäststipendieprogram för långtidstipendier och person- och erfarenhetsutbyte för sökande från vissa utvecklingsländer samt personal- och administrationskostnader i samband med mottagande av FN-stipendiater i Sverige. Institutet önskar budgetåret 1998 finansiera bl.a. studieprogram för parlamentariker, opinionsbildare, beslutsfattare och experter inom områden av relevans för utvecklingen av demokrati och mänskliga rättigheter samt fortsatt kontakt- och erfarenhetsutbyte med den islamska världen med fokus på Västbanken/Gaza och de länder som aktivt deltar i fredsprocessen i Mellanöstern. Dessutom föreslår institutet en resursförstärkning för utbyte med Kina, eftersom ökad kunskap i kinesiska och om det moderna kinesiska samhället är av stor betydelse. Regeringen tillstyrker institutets förslag.

### Övriga insatser

För den nordiska samfinansierade verksamheten vid Nordiska Afrikainstitutet beräknas det svenska bidraget till 4 550 000 kronor. Regeringen förordar en ökad satsning på den policyrelaterade verksamheten och information liksom en höjning av resestipendieverksamheten.

Under delposten finansieras vidare bl.a. bidrag till Stiftelsen Dag Hammarskjölds Minnesfond, som sedan sextioalet bedriver en verksamhet med mycket gott internationellt anseende. Under senare år har verksamheten bl.a. inriktats på behovet att reformera FN-systemet, vilket är av stort värde med hänsyn till Sveriges starka engagemang i dessa frågor.

Från delposten finansieras också Sveriges bidrag till Nordiska United World College (UWC). UWC startade 1995 i Norge och bedriver en internationell gymnasieutbildning med miljöprofil i syfte att främja fred och samarbete. Bidraget finansierar kostnader för elever från u-länder.

### Utredningar m.m.

Från delposten finansieras utredningar, seminarier, konferenser, information m.m. I verksamheten märks förberedelser inför kommande förhandlingar mellan EU och AVS-länderna samt den expertgrupp för studier i utvecklingsfrågor (EGDI), som regeringen tillsatte i september 1995 med uppgift att genomföra studier som kan bidra till ökad förståelse av olika utvecklingsproblem och till utformning av ett mer effektivt bistånd.

Arbetet inom EGDI har nu kommit igång och de första delstudierna har färdigställts. Gruppen förväntas genomföra studier med fördjupade analyser av frågor av vikt för biståndets långsiktiga effektivitet. Gruppens arbete koncentreras kring:

- hur biståndsberoende kan minska,
- hur biståndsorganisationer bättre kan lära av erfarenheter,
- hur nya handels- och kapitalströmmar påverkar Afrika,
- hur ekonomiska reformer påverkar inkomsterna på landsbygden i Afrika,
- hur barns villkor kan förbättras genom en utökad förståelse av deras ekonomiska och sociala roll, och
- hur kapacitet och institutioner kan byggas upp och vidmakthållas i utvecklingsländer.

Under 1997–98 anvisas vidare medel för den av regeringen tillsatta studien med uppgift att utforma förslag till en ny svensk Asienpolitik. Dessutom kommer uppföljningar av redan gjorda utredningar att bekosta delposten.

Under delposten skall även fortsättningsvis angelägna och oförutsedda behov som kan uppstå under budgetåret finansieras.

### Swedfund

Swedfund International AB bidrar till utvecklingen av bärkraftiga företag i samarbetsländerna genom riskkapitalsatsningar i form av aktier eller lån, främst i samverkan med svenskt näringsliv.

Under budgetåret 1995/96 bildades det helägda dotterbolaget Swedfund Financial Markets AB, som skall medverka till utveckling av de finansiella sektorerna i de baltiska staterna genom att tillhandahålla kapital och kunskap. Dotterbolaget är idag aktieägare i tio banker och har lämnat förlagslån till ytterligare två.

Swedfunds investeringsportfölj bestod vid utgången av budgetåret av 52 projekt varav ca två tredjedelar i u-länder. Under budgetåret genomfördes fem nyinvesteringar i utvecklingsländer och fem i Central-

och Östeuropa. Samtidigt sålde Swedfund sitt aktieinnehav i tolv bolag, varav tio i u-länder och två i Central- och Östeuropa. Verksamheten uppvisade ett positivt rörelseresultat. Projektintäkternas andel av projektkostnaderna uppgick till 51 % för koncernen och 66 % för moderbolaget, vilket översteg målsättningen om 40 %.

Inget kapital har tillförts bolaget under de senaste åren. Swedfund har i skrivelse till regeringen i mars 1997 hemställt om ytterligare kapitaltillskott. Regeringen kommer som grundval för bedömningen av omfattningen av ett sådant tillskott att genomföra en översyn med tonvikt på en analys av olika alternativ vad gäller framtida inriktning och omfattning av bolagets verksamhet inklusive finansieringsmöjligheter.

Hänsyn bör därvid tas till det arbete bolaget gjort i syfte att utarbeta en mer långsiktig affärsplan liksom till avvägningar om balansen medan satsningar i u- respektive östländer.

Regeringen fäster stor vikt vid den roll bolaget spelar för att bidra till utveckling av ett konkurrenskraftigt näringsliv i samarbetsländerna. Det är samtidigt angeläget att renodla bolagets respektive andra organs roller, främst Sidas, för att undvika överlappningar.

Översynen kommer att genomföras under hösten 1997 och beslut om kapitaltillskott behöver sannolikt fattas under våren 1998. Regeringen har beredskap i form av disponibla medel inom såväl utvecklingsarbetet med u-länder (reservationer som inte tagits i anspråk) som inom östsamarbetet för finansiering av ytterligare kapitalinsats under 1998.

## 5 A 2. Biståndsförvaltning

### A 2. BISTÅNDSFÖRVALTNING

1995/96	Utgift	588 657	Anslags- sparande	135 198
1997	Anslag	412 307	Utgifts- prognos	458 000
<b>1998</b>	<b>Förslag</b>	<b>409 333</b>		
1999	Beräknat	421 441		
2000	Beräknat	433 922		

Beloppen anges i tusental kronor

1. Består av anslagsposterna:

A 2.1 Styrelsen för internationellt utvecklingssamarbete (Sida)

401 444 tkr

A 2.2 Nordiska Afrika Institutet (NAI) 7 889 tkr

### Styrelsen för internationellt utvecklingssamarbete (Sida)

Sida är enligt förordningen med instruktion för Styrelsen för internationellt utvecklingssamarbete (Sida) (1995:869) central förvaltningsmyndighet för Sveriges bilaterala utvecklingssamarbete och för stödet till länder i Central- och Östeuropa.

Sida framhåller i budgetunderlaget att myndigheten under 1995/96 och 1997 genomfört omfattande nedskärningar och rationaliseringar av förvaltningen, i huvudsak genom samordningsvinster efter sammanslagningen av de tidigare fem biståndsmyndigheterna men också genom nedläggning av vissa aktiviteter. Personalens engagemang har varit avgörande i detta arbete. För att bibehålla detta engagemang behövs kontinuerlig kompetensutveckling. Sida understryker att minskade förvaltningsresurser i längden inte är förenliga med höga och ökande krav på kvalitet.

Sida föreslår dels att 12,4 sakanslagsfinansierade tjänster vid Sida i Stockholm inlöses genom att anslagsposten A.2.1 ökas med 6,2 miljoner kronor, dels att anslagsposten höjs med ytterligare 22 miljoner kronor motsvarande Sidas kostnader för räntor och

amorteringar. Sida har ett anslagssparande som ökat till 132 miljoner kronor. Det anges av Sida bero på bl.a. att ombyggnationer m.m. av nya lokaler efter sammanslagningen av de tidigare myndigheterna finansierats med lån, en tillfällig hyresreduktion, rationaliseringar och lägre utlandskostnader än beräknat tack vare en starkare växelkurs för kronan under 1996.

### Regeringens överväganden

#### Övergripande mål

Inom ramen för det övergripande målet för Sveriges utvecklingssamarbete – att höja de fattiga folkens levnadsnivå – skall Sida bedriva utvecklingssamarbete i enlighet med de av riksdagen fastställda biståndspolitiska målen samt de landstrategier och andra policydokument som regeringen fastställer.

#### Resurser för budgetåret 1998

Sida är underkastat tidigare beslutad minskning av förvaltningskostnaderna med 11 % under perioden 1995/96–1998. För budgetåret 1998 innebär det följande:

Ramanslag 401 444 tkr  
beräknade avgiftsinkomster 4 500 tkr  
Totalt 406 944 tkr

Sidas förslag om kompensation för avveckling av sakanslagsfinansiering av tjänster vid kontoret i Stockholm samt för ökade räntor och amorteringar avvisas.

#### Resultatinformation

Sida intar en ledande ställning i det internationella givarsamfundet såväl avseende ett kvalitativt högt-

stående bistånd som när det gäller utveckling av analys och policy. Sida har framgångsrikt genomfört den omfattande omorganisationen som sammanläggningen av fem myndigheter till den nya Styrelsen för internationellt utvecklingssamarbete innebar.

Det finns dock problem i vissa avseenden, t.ex. de alltför höga reservationerna, som föranledde beslut om indragning av 500 miljoner kronor i samband med den ekonomiska vårpropositionen. Sida måste också (som framhållits under avsnitt 4.3 ovan) satsa på att höja kompetens och kapacitet, inklusive i form av en flexibel organisation och nya arbetsformer, för att stärka och effektivisera stödet till viktiga områden, t.ex. demokrati och mänskliga rättigheter.

Under år 1998 fortsätter den under 1997 inledda försöksverksamheten avseende sakanslagsfinansiering av vissa tjänster i fält. Verksamheten syftar till att underlätta för Sida att på ett flexibelt och kostnadseffektivt sätt anpassa fältverksamheten till skiftande förutsättningar för beredning och genomförande av insatser i samarbetsländerna. Under 1998 är det väsentligt att de möjligheter som härmed erbjuds utnyttjas till fullo.

#### **Regeringens bedömningar med anledning av revisionens iakttagelser**

RRV har lämnat en revisionsberättelse med invändning på grund av att resultatredovisningen inte uppfyller väsentliga krav enligt förordningen (1993:134) om myndigheters årsredovisning och anslagsframställning. Kritiken avsåg främst bristande koppling mellan mål och resultat, bristande redovisning av prestationer och kostnader samt bristande rutiner för kvalitetsstärkning av underlaget för årsredovisningen. Vid en särskild granskning av vissa integrerade utlandsmyndigheter konstaterades att medan Sidas regelverk är en bra grund för god intern kontroll, brister efterlevnaden av regelverket.

Regeringen anser att RRV:s kritik på flera punkter är konstruktiv. Myndighetens verksamhet är dock mycket komplex med insatser i ett stort antal länder och inom flertalet samhällssektorer. Utvecklingssamarbete är därtill en långsiktig verksamhet. För analys av effekterna, dvs. det slutgiltiga resultatet av Sidas verksamhet finns dels Sidas stärkta utvärderingsverksamhet, dels landstrategiprocessen, dels mer eller mindre regelbundet återkommande, djupgående granskningar av olika delar av Sidas verksamhet. Årsredovisningen bör därför inriktas på myndighetsnära information särskilt avseende kostnadseffektivitet.

Sidas årsredovisning utformades redan för budgetåret 1995/96 i enlighet med en modell som utarbetats inom ett projekt genomfört i samarbete mellan Regeringskansliet, Sida och RRV, vilket medförde vissa övergångssvårigheter. Bland annat var befintliga ekonomiadministrativa system inte utformade för att svara mot de nya krav som ställdes. RRV:s kritik vi-

sar dock att Sida måste prioritera såväl ekonomistyrning i vid mening som resultatredovisning.

#### **Slutsatser**

Utvecklingssamarbetets förändrade villkor, inriktning och utformning ställer stora och delvis nya krav på Sida som organisation

Den omfattande policyutveckling och erfarenhetsåtervinning som sker inom svenskt och internationellt utvecklingssamarbete måste genomsyra tänkandet, leda till nya former och metoder samt genomföras i praktiken

Regeringen instämmer därför i Sidas bedömning att behovet ökat av kontinuerlig kapacitetsutveckling och att minskande förvaltningsresurser i längden inte är förenliga med höga och ökande krav på kvalitet. Regeringen avser därför stödja Sidas avsikt att genomföra ett kapacitetslyft inom organisationen.

### **Nordiska Afrikainstitutet**

Nordiska Afrikainstitutet, (NAI) huvudsakliga uppgift är att främja och driva forskning om Afrika och att informera om Afrika och aktuella afrikanska frågor inom Norden. Detta sker genom forskning, konferenser och seminarier, biblioteket och dokumentation, publikationer samt policyrelaterad verksamhet.

De policyinriktade aktiviteterna har fått ökat utrymme. Institutet anser att kompensationen för bl.a. ökade hyreskostnader i förra årets budgetproposition skapat utrymme för viss konsolidering av verksamheten. Institutet föreslår en höjning av verksamhetsanslaget för den policyrelaterade verksamheten, för ett nytt bibliotekssystem samt för att upprätthålla nivån på resestipendieprogrammet.

#### **Regeringens överväganden**

##### **Övergripande mål**

Målen för Nordiska Afrikainstitutet är enligt förordningen (1995:1352) med instruktion för myndigheten, att inom Norden

- främja och driva vetenskaplig forskning om Afrika,
- främja samarbete och kontakter mellan nordiska och afrikanska forskare,
- utgöra ett dokumentationscentrum för forskning och studier om Afrika,
- informera om Afrikaforskning och aktuella afrikanska förhållanden.

De riktlinjer för Nordiska Afrikainstitutets verksamhet som regeringen redovisade i 1993 års budgetproposition (prop. 1992/93:100 bil. 4, bet. 1992/93:UU15, rskr. 1992/93:297) gäller allttjämt. Institutet skall befästa sin ställning som samordnare och katalysator för den nordiska Afrikaforskningen. En viss del av verksamheten skall även framgent vara efterfrågestyrd och finansierad genom uppdrag från bl.a. de nordiska biståndsmyndigheterna.

Resurser för 1998

Ramanslag 7 889 tkr

Beräknade avgiftsinkomster 500 tkr

Institutets forsknings- och forskningsstödande verksamhet finansieras gemensamt av de nordiska länderna. Den svenska andelen beräknas till 4 550 000 kronor och finansieras från anslagspost A 1.3. I bidraget ingår en särskild satsning på den policyrelaterade verksamheten och information liksom en ökning av resestipendieverksamheten.

Den nordiska samsynen på och den gemensamma finansieringen av institutets forskningsprogram är av grundläggande betydelse. Nordiska Afrikainstitutet har nu uppnått långsiktighet vad gäller de nordiska ländernas gemensamma finansiering. Institutet skall sträva efter att denna bibehålls. Institutet har tecknat treåriga samarbetsavtal med Damark, Finland och Norge.

### Resultatinformation

Av årsredovisningen framgår att institutet under det senaste decenniet kunnat genomföra en kraftig expansion av sin forskningsverksamhet tack vare ett ökat engagemang från de reguljära anslags- och bidragsgivarna, vilket har resulterat i ökande intresse för institutets forskning från omvärlden.

Institutet visar flera exempel på att det är högkvalitativ forskning som bedrivs.

- Kontakterna och samarbetet med andra forskningsinstitutioner har intensifierats.
- Biståndsmyndigheterna i Norden begär allt större medverkan av institutet på olika områden och uppdragen från nordiska biståndsmyndigheter och andra organisationer inom biståndet tenderar att öka.
- Efterfrågan på föreläsare från institutets forskarkollektiv har ökat.
- Forskarna får sina rapporter publicerade i internationella tidskrifter.

Biblioteksverksamheten kan för de flesta mätbara aktiviteter uppvisa ca 5 % ökning. Ett åtgärdsprogram för biblioteket har genomförts mycket väl trots en tidvis besvärlig personalsituation.

De policyinriktade aktiviteterna har fått ökat utrymme och institutet har under senare år uppvisat en kraftig ökning av antalet publikationer. Även försäljningssiffrorna visar en glädjande uppgång. Flera institutioner, främst i Norden, önskar publicera sig genom institutet och en stor del av produktionen blir föremål för positiva bedömningar i internationella tidskrifter. Forskare, både nordiska och afrikanska, men även amerikanska och europeiska sänder sina manuskript till institutet med ambitionen att få dem utgivna.

### Regeringens bedömningar med anledning av revisionens iakttagelser

Nordiska Afrikainstitutets årsredovisning ger enligt RRV en rättvisande bild av verksamhetens kostnader och intäkter och av myndighetens ekonomiska ställning. Myndigheten redovisar överskådligt kostnaderna per verksamhetsgren.

### Slutsatser

Verksamheten vid Nordiska Afrikainstitutet har de senaste åren intensifierats. De utåtriktade aktiviteterna har breddats och utökats. Institutets internationella status har höjts. Det är mycket viktigt att institutet kan fortsätta att ha en hög profil för att bidra till att stärka och skapa intresse för Nordens Afrikapolitik.

Balans bör råda mellan den akademiska forskningen och den mer policyinriktade verksamheten. Den akademiska forskningen skall utgöra basen i NAI:s verksamhet. NAI:s medverkan i arbetet med att ta fram underlag för en ny svensk Afrikapolitik är ett bra exempel på hur kompetensen vid NAI skall användas. Den resurs som institutet utgör när det gäller Afrikakunnande i Norden bör utnyttjas i ännu högre grad. Det är viktigt att den kunskapsbas som byggts upp på NAI också utnyttjas för att sprida information om Afrika och för att påverka det internationella samarbetet med Afrika.



## 6 B Samarbete med Central- och Östeuropa

### UTGIFTSUTVECKLINGEN FÖR ANSLAGNA MEDEL AVSEENDE SAMARBETET MED CENTRAL- OCH ÖSTEUROPA

1995/96	Utgift	1 241 060	Anslags- sparande	1 441 536
Därav 1996	Utgift	736 710		
1997	Anslag	810 800	Utgifts- prognos	942 000
<b>1998</b>	<b>Förslag</b>	<b>810 800</b>		
1999	Beräknat	810 000		
2000	Beräknat	810 000		

Beloppen anges i tusental kronor.

Under budgetåret 1998 kommer regeringen bl.a. att

- intensifiera insatserna för att bistå de länder som skall förhandla om medlemskap i EU, särskilt Estland, Lettland, Litauen och Polen,
- främja regional utveckling i norra Europa inom ramen för Östersjösamarbetet och Barentssamarbetet, bl.a. genom att aktivt verka för undanröjande av handelshinder och andra problem som står i vägen för ekonomisk samverkan och ökat utbyte av varor och tjänster,
- utnyttja den ökade reformviljan i Ryssland till att genomföra planerade insatser inom den sociala sektorn och hälso- och sjukvården, främst då det gäller äldreomsorg och vård av handikappade barn, samt identifiera nya områden för samarbete inom dessa sektorer,
- stödja en på svenskt initiativ upprättad juristhögskola i Riga, som skall ge studenter i de tre baltiska staterna möjlighet att bedriva högre juridikstudier i enlighet med de krav som rättsstaten och marknadsekonomin ställer,
- med stöd av utvärderingen av det hittillsvarande samarbetet med Central- och Östeuropa lägga

fram en särskild proposition i mars 1998 om det fortsatta samarbetet under perioden 1999–2001.

Budgetåret 1998 är det sista inom ramen för det flerårsprogram för samarbete med Central- och Östeuropa som antogs våren 1995. Programmet baseras på regeringens särproposition 1994/95:160, enligt vilken 4 010 miljoner kronor under tre och ett halvt år skulle anslås till fortsatt bilateralt och multilateralt samarbete med de central- och östeuropeiska länderna, med tonvikt på Sveriges geografiska närområde. Fyra övergripande mål ställdes upp, nämligen att främja en säkerhetsgemenskap, att fördjupa demokratins kultur, att stödja en socialt hållbar ekonomisk omvandling och att stödja en miljömässigt hållbar utveckling. Riksdagen har senare beslutat att ett jämställdhetsperspektiv skall genomsyra hela samarbetet.

Den dynamiska utvecklingen i Central- och Östeuropa har redan avsatt påtagliga positiva resultat med avseende på politisk stabilitet och ekonomiska framsteg. Det återstår likväl mycket att göra inom de områden som täcks av de uppställda målen. Samhällsomvandlingen har fått en ny dimension genom de associerade centraleuropeiska och baltiska ländernas önskan att bli fullvärdiga medlemmar av Europeiska unionen. EU har å sin sida åtagit sig att underlätta och påskynda denna utvidgning. På grundval av de inlämnade ansökningarna och bedömningar av hur långt länderna hunnit i den nödvändiga anpassningen till EU:s regelverk och normer förutses förhandlingar kunna inledas efter årsskiftet. Strävan att knyta Ryssland, Ukraina och andra länder i det forna Sovjetunionen närmare det europeiska samarbetet på olika områden, blir betydelsefullt det närmaste året.

Det ligger i Sveriges intresse att medverka till utvidgningen och utvecklingen av relationerna med de central- och östeuropeiska länderna. Detta betonades

också i 1995 års särproposition. Sveriges eget samarbete med Central- och Östeuropa under år 1998 skall i första hand ses som ett fullföljande av den verksamhet som hittills bedrivits inom ramen för det gällande programmet. De mål som där uppställdes är fortfarande giltiga. De erfarenheter Sverige vunnit av sin egen EU-anpassning och sina egna medlemskapsförhandlingar blir en väsentlig del av det stöd som erbjuds de central- och östeuropeiska länderna som ansökt om medlemskap i EU. Den kunskapsöverföring av detta slag som redan äger rum kommer att vidareutvecklas. De landstrategier som har utarbetats för de prioriterade samarbetsländerna har identifierat olika angelägna insatsområden, av vilka många är av stor betydelse för integrationsprocessen.

En annan faktor som vidgar och fördjupar perspektivet på utvecklingen i Central- och Östeuropa är strävan att genom såväl egna som multilaterala insatser stärka det regionala samarbetet. Målet är att främja ett dynamiskt och demokratiskt norra Europa som en del av samarbetet i hela Europa. De nya initiativ till samverkan i Östersjöregionen som togs år 1996 i samband med regeringschefsmötet i Visby och mötet med Östersjöstaternas råd i Kalmar har vidareutvecklats, och har sedan lett till konkreta resultat, bl.a. då det gäller miljösamarbete och bekämpande av organiserad brottslighet. Det är särskilt viktigt att de baltiska staterna, Polen och Ryssland själva uppmuntras att spela en än mer aktiv roll i Östersjö-samarbetet. Sverige önskar också medverka till att de möjligheter som finns till samordning av bilaterala insatser och olika EU-program i Östersjöregionen utnyttjas optimalt. Näringslivets medverkan är av avgörande betydelse. Folkrörelser och enskilda organisationer samt regionala och lokala organ, som bidrar till att ge Östersjö-samarbetet bred förankring, skall få fortsatt stöd.

Utvecklingen av det euro-arktiska samarbetet har stor betydelse för förbindelserna med nordvästra Ryssland. För att utveckla samverkan mellan de nordliga regionerna beslöts vid ett utrikesministermöte år 1993 att bilda Barents Euro-Arktiska råd. Sverige innehar efter Ryssland ordförandeskapet för Barentsrådet under år 1997. Under ordförandeåret söker Sverige särskilt bidra till att stärka banden mellan Barentsregionen och EU, förbättra villkoren för handel och investeringar, öka insatserna på kärnsäkerhetens område, uppmärksamma miljö- och energifrågor. Sverige innehar även ordförandeskapet för Barentsrådets ekonomiska arbetsgrupp. Nästa ministermöte planeras äga rum i Luleå i januari 1998. Regeringen kommer även fortsättningsvis att ge Barentssamarbetet hög prioritet då det gäller den regionala utvecklingen i Sveriges närområde.

I budgetpropositionen för år 1998 föreslår regeringen att medel om 810 800 000 kronor anvisas för samarbetet med Central- och Östeuropa. Vidare föreslås att regeringen bemyndigas att ikläda staten betalningsansvar i form av statliga garantier för finansi-

ellt stöd till länder i Central- och Östeuropa om högst 150 000 000 kronor.

Budgetåret 1998 är det sista året i det treåriga programmet för Central- och Östeuropa. I 1997 års ekonomiska vårproposition angavs att regeringen har beräknat ett fortsatt samarbetsprogram med Central- och Östeuropa på 810 000 000 kronor per år för 1999 och 2000, under förutsättning att en oberoende utvärdering av samarbetet genomförs. Vidare angavs att regeringen under år 1998 kommer att lämna förslag till omfattningen och inriktningen av samarbetet efter år 1998. Skrivningarna i vårpropositionen syftade till att ge utrymme och flexibilitet för den kommande perioden. För att verksamheten med samarbetet med Central- och Östeuropa inte avsevärt skall påverkas negativt under år 1998 föreslås att regeringen får bemyndigande att under budgetåret 1998 åta sig ekonomiska förpliktelser för insatser i Central- och Östeuropa innebärande åtaganden om högst 810 miljoner kronor som medför utgifter efter år 1998 under förutsättning att den oberoende utvärderingen har presenterats.

## **Samarbetets huvudområden**

### **Att främja en säkerhetsgemenskap**

Sedan det kalla krigets slut har säkerhetsbegreppet breddats till att omfatta andra hot än de rent militära. Civilt betonade faror och hot såsom kampen mot organiserad och gränsöverskridande ekonomisk brottslighet, terrorism, miljöhot, kärnvapenspridning m.m. har fått ökad betydelse. Den militära dimensionen i hotbilden har inte försvunnit men är en del av en större helhet. Det svenska säkerhetsfrämjande stödet grundar sig på en strävan att bidra till förstärkt säkerhet i hela Europa som ett led i utvecklandet av en alleuropeisk freds- och säkerhetsordning. Genom ett säkerhetsfrämjande samarbete med grannländerna och med beaktande av FN och OSSE fastlagda principer, gagnar vi vår egen säkerhet och bidrar till ökad stabilitet och säkerhet i Östersjöregionen.

Det säkerhetsfrämjande stödet kan användas för insatser i hela Central- och Östeuropa, men särskild prioritet ges insatser i närområdet, främst i de baltiska staterna men också i Polen och i nordvästra delarna av Ryssland inklusive Kaliningrad. Stödet samordnas av en interdepartemental arbetsgrupp under ledning av biträdande statssekreteraren i Utrikesdepartementet. Beslut om varje insats fattas av regeringen.

Sedan 1990 har totalt 300 miljoner kronor utgått i säkerhetsfrämjande stöd. Huvuddelen av samarbetet har gällt de tre baltiska länderna och omfattar bl.a. stöd till säkerhetspolitisk kompetensutveckling, kust-



och gränsbevakning, sjö- och luftfart, polis, tull, civilförsvar och räddningstjänst. Sverige har också bistått de baltiska staterna att bygga upp försvarsmakter under demokratisk kontroll. Insatserna avseende de västra land- och sjögränserna liksom på räddningstjänstens område har gått in i en avslutande fas. Fortsatta insatser på dessa områden kommer främst att ha karaktären av underhåll och uppföljning av genomförda projekt.

De erfarenheter som under 90-talet vunnits genom insatser på det säkerhetsfrämjande området har understrukit vikten av subregionalt och regionalt samarbete i Östersjöregionen. Det säkerhetsfrämjande stödet bör därför fortsättningsvis inriktas på regionalt samarbete och gränsöverskridande samarbetsprojekt. Stärkandet av demokratins och rättsstatens institutioner har viktiga säkerhetsfrämjande aspekter, inte minst beträffande de s.k. lågnivåhoten dvs. icke militära hot mot säkerheten. I stor utsträckning bör stödet vara anpassat till rådande europeiska normer och i synnerhet EU:s regelsystem. Det svenska stödet till polis- och tullväsende utgör exempel på säkerhetsfrämjande insatser som också är av betydelse för ländernas ekonomiska utveckling och integration i Europa och för EU. Stödet bör därför fortsatt inriktas på uppbyggnaden av grundläggande statsfunktioner: polis, kust- och gränsbevakning, tullväsende, demokratisk försvarsmakt, säkerhetspolitisk kompetens m.m.

Åtgärder för att öka de baltiska ländernas förmåga att delta i PFF-samarbetet (Partnerskap för fred) kommer också att stödjas, t.ex. officersutbildning och minröjningsoperationer. Sverige avser också stödja en fortsättning av Baltisk bataljon (BALTBAT) projektet, liksom upprättande av en sambaltisk marinstyrka, Baltic Naval Squadron (BALTRON) som avses användas exempelvis för förstärkt kustbevakning, räddningstjänst samt minröjning.

### Att fördjupa demokratins kultur

Demokratiseringen har utgjort ett av de viktigaste inslagen i de central- och östeuropeiska staternas samhällsomvandling. Sverige kommer att fortsätta att stödja den löftesrika processen och bidra till att fördjupa demokratins kultur. Det kommer att vara lika viktigt för de central- och östeuropeiska länderna att kunna uppvisa stabila demokratiska institutioner och respekt för mänskliga rättigheter och minoriteter som att visa på framsteg i övergången till marknadsekonomi vid bedömningen av deras ansökningar om medlemskap i EU. Demokratisamarbetet utgör därför ett viktigt bidrag till ansökarländernas närmande till EU. Stödet på demokratiområdet har ökat markant de senaste åren, både vad gäller antalet insatser och volym, men stödinsatser inom detta område är vanligen mindre finansiellt krävande än på andra områden.

Regeringen har beslutat på förslag från Sida om en strategi för stöd till en demokratisk samhällsutveckling och respekt för mänskliga rättigheter i Central- och Östeuropa, som är vägledande för demokratisamarbetet.

Med utgångspunkt i strategin skall insatserna fokuseras på stöd till rättsväsendet, lokal demokrati (bl.a. det fördjupade vänortssamarbete), journalistutbildning, beredning av de politiska besluten och samspel mellan de politiska instanserna och förvaltningen, kontroll och revision i förvaltningen samt medborgarutbildning och medborgaraktiviteter i samhällsfrågor. Jämställdhetstänkande skall prägla demokratisamarbetet liksom alla andra delar i öst-samarbetet, men direkta insatser för att främja jämställdhet mellan kvinnor och män lyfts särskilt fram i demokratiinstrategin.

Utvecklingssamarbetet på rättsområdet bör få ökad uppmärksamhet i strävandena att stödja de baltiska ländernas och Polens närmande till EU. Sida har det senaste året tagit initiativ till utökade insatser på området i de baltiska staterna. Arbetet inom den under året upprättade Kommittén för utvecklingssamarbete på rättsområdet förväntas bidra bl.a. till en stärkt resursbas inom sektorn.

Dessutom fattades beslut vid ett nordiskt-baltiskt utrikesministermöte i september 1997 om tillsättandet av en nordisk-baltisk aktionsgrupp för att samordna nordiskt stöd till de baltiska ländernas närmande till EU på tredjepelarsområdet, t.ex. rättsväsende, polisväsende, tull- och gränskontroll och migrationsfrågor.

Regeringen anser vidare att det samarbete som sker genom Svenska institutet och mellan enskilda organisationer och folkrörelser i Sverige och samländerna är av avgörande betydelse för fördjupandet av demokratins kultur. Språk- och integrationsstödet för de rysktalande befolkningsgrupperna i Estland och Lettland är också mycket betydelsefullt, såväl i demokratihänseende som i ett säkerhetsfrämjande perspektiv. Detta stöd skall öka nästkommande år.

Att på djupet förändra den politiska kulturen är en lång process. Resultaten i ett kort perspektiv är svåra att mäta. Några svenska insatser som genomförts de senaste åren är att:

- ca 100 journalister har fått utbildning i Sverige om medias roll i en demokrati,
- ett 80-tal svenska kommuner deltar eller har deltagit i det fördjupade vänortssamarbetet med kommuner på andra sidan Östersjön,
- utbildning av kriminal- och fängvårdspersonal för en humanare fängvård i de baltiska länderna har genomförts,
- så gott som alla svenska riksdagspartier har i dag etablerade kontakter med systerpartier på andra sidan Östersjön.

### Att stödja en socialt hållbar ekonomisk omvandling

Huvuddelen av samarbetet inom det ekonomiska området syftar till att bygga upp och stödja de institutioner som behövs för en fungerande marknadsekonomi och därmed bidra till en dynamisk ekonomisk utveckling i Östersjöregionen. Parallellt med den ekonomisk omställningen utsätts det sociala skyddsnetet för svåra påfrestningar och insatser inom den sociala sektorn är därför av särskild betydelse. Uppgiften är att fullfölja omvandlingen från de sovjetiska samhällsstrukturerna, över etablerandet av marknadsekonomins fundament och de övergångsproblemen till en fullfjädrad social marknadsekonomi och välfärdssambälle av västeuropeisk karaktär. Att lyckas med detta är av avgörande betydelse för Europaintegrationen och för att ett framtida utvidgat EU skall fungera väl.

Sveriges stöd till den ekonomiska utvecklingen är framför allt inriktat på institutionsuppbyggnad. Stödet omfattar bland annat samarbete inom offentlig förvaltning, som budget, statistik, revision, skattesystem, arbetsmarknadens institutioner och infrastruktur. Ett omfattande samarbete bedrivs också avseende lantmäteri och fastighetsregistrering, vilket underlättar för de nya ägandeförhållandena i länderna. Samarbetet på dessa områden, som pågått under flera år, är särskilt betydelsefullt i ljuset av kandidatländernas närmande till EU.

Regeringen anser att det näringslivsinriktade samarbetet är av fortsatt betydelse. Samverkan med svenskt näringsliv är av ömsesidigt intresse för Sverige och länderna i Central- och Östeuropa. Det näringslivsfrämjande stödet till regionen sker bland annat via Sida genom StartÖst, som syftar till att underlätta för svenska små och medelstora företag som vill etablera sig i Baltikum, nordvästra Ryssland och Ukraina. De svenska företagen får härigenom stöd främst till utbildning. Programmet Advantage Balticum riktar sig till baltiska företag och syftar till att öka deras export till Sverige. Från och med hösten 1997 inkluderas även ukrainska företag i programmet.

Två program stödjer också utvecklingen av banker och företag i Baltikum. Det baltiska investeringsprogrammet (BIP) är ett samnordiskt program som etablerades 1992 och som efter en förlängning fortsätter fram till slutet av år 1999. BIP syftar till att förbättra företagsklimatet i de baltiska länderna, bland annat genom stöd till tre nationella investeringsbanker. Genom Swedfund Financial Markets AB (SFM) stödjer Sverige den privata banksektorn i samtliga tre baltiska länder. SFM bidrar med aktiekapital och lån till banker och hypoteksinstitut, men förmedlar även tekniskt stöd genom seminarier och kurser. Bolaget är nu delägare i ca tio banker. SFM:s engagemang har bidragit till att stabilisera banksektorn och att åter bygga upp förtroendet för privata banker i de baltiska länderna.

Under budgetåret 1998 planerar regeringen att fortsätta bidra till ett stärkande av den ekonomiska omvandlingen i länderna, med tonvikt på de områden som för ansökarländerna har en direkt relevans för närmandet till EU. Härtill skall de senaste årens utveckling med ökat svenskt stöd till en förstärkning och modernisering av den sociala sektorn i samländerna fortsätta.

### Att stödja en miljömässigt hållbar utveckling

Sveriges miljöinsatser i Central- och Östeuropa inriktas på att bevara och förbättra miljön, särskilt i och kring Östersjön. Utgångspunkten för insatserna är Åtgärdsprogrammet för Östersjön med förslag på insatser som gynnar gränsöverskridande samarbete. Insatserna består dels av institutionellt stöd till centrala och regionala miljöförvaltningar och dels av investeringar som är nära kopplade till kunskapsöverföring. Ett nära samarbete mellan Utrikesdepartementet och Miljödepartementet sker beträffande miljöstödet.

De största föroreningskällorna i Östersjön är avloppsvatten från hushåll och industrier samt jordbrukets läckage av näringsämnen.

Sverige har hittills tecknat avtal om delfinansiering av sju större vatten- och avloppsprojekt i Baltikum och deltar för närvarande i förberedelser om ytterligare vatten- och avloppsprojekt i Baltikum, Polen, Ukraina och Ryssland där de största insatserna planeras i S:t Petersburg respektive Kaliningrad. Sverige har även finansierat studier avseende avfallsprojekt i Lettland och Polen samt mottagningsanordningar för olja i hamnar i Polen och Ryssland.

Den närmare inriktningen vad gäller avloppsrening bör ses över i enlighet med det nya åtgärdsprogrammet för Östersjön. Även miljöinsatser inom jordbruksområdet har hög prioritet. En fortsättning på det tidigare stöd som förmedlats via Statens lantbruksuniversitet (SLU) vad gäller demonstrationsprojekt i de baltiska republikerna, Polen och Ryssland avseende ett miljöanpassat jordbruk förbereds nu av Sida.

Vid statsministrarnas i Östersjöregionen möte i Visby år 1996 fastlades att uthållig utveckling skulle vara grunden för det fortsatta samarbetet i regionen. Bakom detta ligger en insikt om att många miljöproblem inte går att lösa annat än genom internationell samverkan. En annan viktig utgångspunkt är att förebygga oönskade miljökonsekvenser som kan bli följderna av en snabb ekonomisk utveckling i Östersjöregionen och att därför lägga grunden för en sund utveckling som tar de första stegen mot en uthållig utveckling av regionen. Det svenska initiativet att utveckla en Agenda 21 för Östersjöområdet är en avspiegling av detta. I detta arbete kommer EU:s utvidgning att spela en viktig roll som drivkraft för fortsatt miljöanpassning i regionen. Centrala frågor rörande de sju tunga samhällssektorer som ska behandlas inom ramen för en Agenda 21 för Öster-

sjöområdet kommer att tas upp. Det gäller bl.a. energisektorns anpassning till uthållig utveckling.

Inom kärnsäkerhets- och strålskyddsområdet har verksamheten fortsatt koncentrerats till området kring Östersjön. Ett av målen för svenska insatser är att användningen av kärnenergin sker med högsta möjliga säkerhetskrav och att kärnkraftverken i regionen uppfyller internationellt rekommenderade säkerhetskrav. De kärnkraftverk som inte kan uppnå en acceptabel säkerhet bör stängas så snart som möjligt. Detta är en förutsättning för det ekonomiska biståndet.

Efter Sovjetunionens upplösning har ett intensivt internationellt samarbete bedrivits för att förbättra kärnsäkerhet och strålskydd i Central- och Östeuropa och de nya oberoende staterna. Det svenska stödet kanaliseras genom Statens kärnkraftsinspektion (SKI) och Statens strålskyddsinstitut (SSI). Det är angeläget att ställa de svenska insatserna i relation till dem som görs av andra instanser, t.ex. EU och EBRD, (European Bank for Reconstruction and Development).

Samarbetet bedrivs inom områden som reaktorsäkerhet, strålskyddsåtgärder, hantering och omhändertagande av radioaktivt avfall samt förbättrad beredskap. Det svenska stödet koncentrerades till en början på säkerhetsförbättringar i de äldre sovjetiskbyggda kärnkraftverken. Särskilt har insatser vid kärnkraftverket Ignalina i Litauen prioriterats. Vid Ignalinaverket har under det gångna året insatserna möjliggjort flera organisatoriska och tekniska förbättringar, bl.a. utveckling av lednings- och kvalitets-säkringsfunktionen, ökad tryckavlastning, förstärkning av brandskydd, reparation av svetsar i rörsystem samt förbättrat tillträdeskydd. Stödet har också omfattat stärkande av säkerhetsmyndigheterna och förbättring av säkerhetskulturen vid kärnkraftverket. Dessa insatser blir särskilt betydelsefulla de närmaste åren när reaktornerna skall licensieras utifrån de säkerhetskrav som tillämpas i väst. Samarbete med Ryssland avseende en säkerhetsanalys av kärnkraftverket i Leningrads län och brandskyddet vid kärnkraftverket i Kola har inletts. Det svenska stödet bör

fortsätta, men i större utsträckning inriktas på att stärka mottagarländernas säkerhetsmyndigheter och på åtgärder för att höja säkerhetskulturen.

I och med att de mest akuta frågorna rörande reaktornernas säkerhet har identifierats och vissa av dem åtgärdats, finns det anledning att intensifiera samarbetet på andra långsiktigt viktiga områden. Avfallssituationen på Kolahalvön och miljöpåverkan från dumpningen av radioaktivt material i Barents- och Karahaven är områden där Sveriges engagemang bör öka samtidigt som samarbetet i Östesjöområdet fortsätter.

## Samarbetsländerna

Under 1996 fastställde regeringen landstrategier för utvecklingssamarbetet med Estland, Lettland, Litauen, Ryssland och Polen. Riktlinjer för utvecklingssamarbetet med Ukraina antogs också. Landstrategierna gäller för perioden fram till och med år 1998 och styr inriktningen av de svenska insatserna.

Gemensamt för Sveriges samarbete med Estland, Lettland, Litauen och Polen är att stödja dessa länders medlemskap i EU. Huvuddelen av det svenska stödet är inriktat på kunskapsöverföring och institutionsuppbyggnad som underlättar anpassningen till EU. Särskilda insatser görs härutöver i form av seminarier för politiker och tjänstemän i statsförvaltningarna i samtliga ansökarländer beträffande exempelvis inre marknadsfrågor, lagharmonisering och förhandlingsstrategi.

Det är också viktigt att från svensk sida stödja de baltiska ländernas strävan att bli medlemmar i olika internationella organisationer.

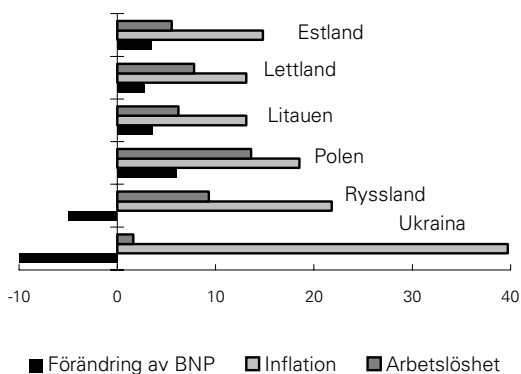
Samarbetet med framför allt Ryssland, men även med Ukraina och övriga länder i forna Sovjetunionen syftar till att knyta dessa länder närmare de europeiska samarbetsstrukturerna. Inte minst Barents-samarbetet är ett led i denna strävan.

### Estland

Det ekonomiska systemskiftet från planekonomi till en marknadsekonomi med privat ägande har genomförts målmedvetet och i högt tempo. Omstruktureringen av ekonomin har hunnit långt. Produktionsfallet har vänt och tillväxttakten var under 1996 positiv. Estland ingår i den grupp om fem östeuropeiska länder som av EU-kommisionen föreslagits inleda förhandlingar om ett framtida medlemskap i EU.

I enlighet med landstrategin skall samarbetet stödja en fortsatt konsolidering och fördjupning av den ekonomiska och politiska reformprocessen. Tekniskt stöd och utbildningsinsatser inriktas härvid särskilt på att underlätta och stödja förhandlingarna

**Ekonomisk utveckling 1996 (%)**



om ett framtida estniskt EU-medlemskap. För närvarande finansieras tre svenska EU-rådgivare vid estniska ministerier. En betydande del av samarbetet utgörs av säkerhetsfrämjande insatser bl.a. till landets polis-, tull- och gränsbevakningsmyndigheter. Inom ramen för det fördjupade vänortssamarbetet genomförs omfattande insatser avseende lokal demokrati. Ett särskilt samarbete bedrivs, delvis genom språkutbildning, för att underlätta integreringen av de rysktalande befolkningsgrupperna i Estland och detta samarbete kommer att öka under år 1998. Samarbetet på rättsområdet förväntas också öka inte minst som ett led i att stödja Estlands medlemskap i EU. Samarbetet på det ekonomiska området har bl.a. omfattat bidrag till utveckling av kapital- och finansmarknadens institutioner, försäkringsväsendet och den offentliga administrationen. Tack vare svenskt stöd finns nu fungerande institutioner avseende luftfart, sjöfart och vägväsende. På miljöområdet sker samarbete främst avseende vatten- och avloppsrening samt energieffektivisering. Utvecklingssamarbetet med Estland har minskat i volym, vilket är en naturlig följd av den relativt framgångsrika reformprocessen.

#### **Lettland**

Lettlands ekonomiska omvandling och demokratiseringsprocess har varit framgångsrik. Tillväxten har tagit fart och inflationen sjunker men fortfarande finns institutionella brister.

Enligt landstrategin skall tekniskt stöd och utbildningsinsatser särskilt inriktas på att underlätta och stödja Lettlands förberedelsearbete inför ett framtida EU-medlemskap. Större delen av det svenska utvecklingssamarbetet har bäring på EU-förberedelserna, t.ex. inom det säkerhetsfrämjande området avseende tull och gränsbevakning, som är av särskild betydelse eftersom de baltiska staternas östgränser blir unionens yttre gränser vid ett medlemskap. Omfattande institutionsuppbyggnad har genomförts inom den offentliga förvaltningen. Därtill kommer det näringslivsfrämjande stödet, som förutom programmen Advantage Balticum och StartÖst också gäller privatiseringsprocessen med utbildnings- och tekniskt stöd till landreformen, utveckling av ett lantmäteri- och fastighetsregister. Inom utbildningssektorn har Sverige bidragit med stöd till Riga Commerce School samt till upprättandet av en handelshögskola för de tre baltiska länderna med säte i Riga. Detta har bidragit positivt till det marknadsekonomiska klimatet i Lettland och också påverkat utformningen av den nationella utbildningen i ekonomi. Med syfte att skapa liknande förändringspotential inom rättsväsendet har Sverige tagit initiativ till och delfinansierat inrättandet av en rätts-högskola i Riga. Sveriges utfästelser uppgår till 40 miljoner kronor. Ytterligare stöd till reformering av rättsväsendet planeras. På det sociala området genomförs för närvarande reformer av pensions- och socialförsäkringssystemet samt social-

tjänsten med stöd av Världsbanken och Sverige. Stöd kommer fortsatt att ges till demokratifrämjande insatser, bl.a. kommer stödet för integrering av de rysktalande befolkningsgrupperna att intensifieras under 1998. Likaledes kommer ansträngningarna inom miljö- och energiområdet att fortsätta dock med större inriktning på insatser i mindre städer och kommuner. Svenskt stöd till förberedelser för fjärrvärmerehabilitering i Riga och Daugavpils pågår.

#### **Litauen**

Även den litauiska ekonomin har gjort stora framsteg sedan frigörelsen, även om vissa utmaningar kvarstår, som att avsluta privatiseringen. Inflationen sjönk under 1996 och den ekonomiska tillväxten var under samma år positiv.

Liksom för de båda andra baltiska staterna inriktas det tekniska stödet och utbildningsinsatserna på att stödja förberedelserna inför ett framtida EU-medlemskap. Sverige genomför betydande säkerhetsfrämjande insatser i Litauen bl.a. på sjögräns- och kustbevakningens område. Ett stort utvecklingsprogram med inriktning på institutionsuppbyggnad har genomförts inom skogs- och jordbruksnäringarna, inom luftfarts- och sjöfartsverk, sjöräddning, oljebekämpning, fartygsinspektion m.m. Sverige och Litauen har ett väl utvecklat vänortssamarbete, vilket framför allt syftar till att främja lokal demokratiutveckling och öka kompetensen inom den lokala förvaltningen. Nya kunskapsöverförande projekt för utveckling av rättsväsendet planeras. Inom den sociala sektorn pågår, med stöd från Världsbanken och Sverige, en omställning av det sociala arbetet från institutionsvård till öppna former för vård och omsorg. På miljö- och energiområdet kommer samarbetet avseende vatten- och avloppsrening samt energieffektivisering att utvidgas till att omfatta mindre städer och kommuner. Stödet till kärnkraftverket Ignalina utgör den största svenska enskilda samarbetsinsatsen i Baltikum och bidrar till att göra Litauen till det land som får mest svenskt stöd. Kravet på förbättrad säkerhet vid Ignalina nämns allt oftare i EU-kommissionens kommentarer till utvecklingen i Litauen.

#### **Polen**

Polen är idag en fungerande parlamentarisk demokrati med en dynamisk marknadsekonomi. Den ekonomiska tillväxten fortsätter för sjätte året i rad och förväntas i år bli den högsta i Europa. Stora uppgifter återstår samtidigt inom miljöområdet och den sociala sektorn och här spelar fortsatt svenskt stöd en viktig roll, även om samarbetsvolymerna minskat något till följd av Polens framgångsrika ekonomiska utveckling.

Europeiska kommissionen har föreslagit att Polen skall ingå i den grupp om fem östeuropeiska länder

som skall inleda förhandlingar om ett framtida medlemskap i EU.

Polen är som grannland till Sverige en viktig partner för samarbete inom de flesta samhällsområden. Inte minst näringslivskontakterna väntas fortsätta öka. De svenska stödsatserna har i ökad utsträckning kommit att inriktas på att stödja landets närmande till EU. Också samarbetet på miljö, energi och det sociala området, liksom stöd till lokal demokrati, har en fortsatt framträdande plats i landstrategin för Polen.

Samarbetet på miljöområdet har bland annat lett till projekteringar och investeringar i tre större avloppsvärk, en mönsterigill reduktion av kolförbränningen i staden Torun, att stränderna i badorten Sopot åter kunnat öppnas för allmänheten och att en Agenda 21 genomförs lokalt i samarbete mellan sju polska och svenska kommuner. På arbetsmarknadsområdet har två pilotprojekt avseende arbetsförmedlingsverksamhet öppnats och vidareutbildningsinsatser har genomförts i sex städer. Inom den sociala sektorn har Sverige hjälpt den polska regeringen utarbeta modeller för den genomgripande reformering av pensionssystemet som man avser genomföra i en nära framtid. Bland utbildningsinsatserna kan nämnas en kurs för polska miljöjournalister i Sverige och att en magisterutbildning inom bank- och finansområdet etablerats i Kraków i samarbete med Stockholms Universitet.

Översvämningarna i Polen sommaren 1997 föranledde en särskild biståndsinsats från den svenska regeringen. Vid sidan av en katastrofinsats av Räddningsverket anslogs 75 miljoner kronor för kort- och långsiktiga åtgärder: återuppbyggnad av vattenförsörjnings- och avloppsanläggningar samt uppförande av bostäder. Beslut fattades även om att 50 miljoner kronor skulle avsättas ur den så kallade Östersjömiljarden för återuppbyggnadsinsatser i samarbete med näringslivet. Sveriges insats var en av de största som ett enskilt land gjorde i Polen som en följd av översvämningarna.

### Ryssland

Ryssland genomgår alltjämt en omfattande samhällsomvandling. BNP fortsatte att falla under 1996 men viss tillväxt förväntas under 1997. President Jeltsins återkomst till den politiska scenen och den nya mer reformsinnade regeringen är central för den fortsatta reformprocessen. Den kultur som ger demokratin dess innehåll är dock alltjämt svag och den inrikespolitiska situationen i Ryssland präglas av fortsatt osäkerhet och svårutsägbarhet. Institutionsuppbyggnaden och förnyelsen går relativt långsamt. En decentralisering till regionerna och utveckling av lokalt självstyre fortsätter och bör vara en viktig grund för fortsatta demokratiska landvinningar. Relationerna till Tjetjenien är alltjämt känsliga, men normaliseringsprocessen fortskrider.

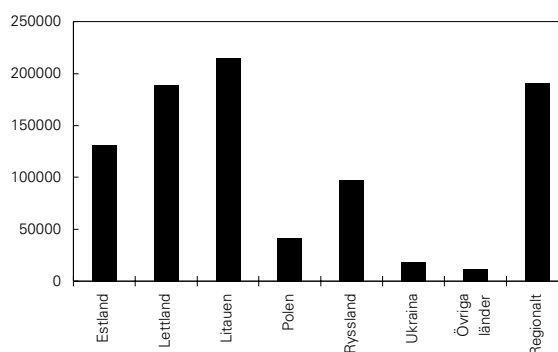
Ryssland har på kort tid tagit viktiga steg från planekonomi till marknadsekonomi. Ekonomin har visat tecken på att kunna gå mot en stabilisering, men det råder alltjämt stor osäkerhet och det finns risk för bakslag. Inflationen har kunnat nedbringas och tillväxten väntas öka under 1997, efter sju år av produktionsfall. Till följd av omfattande privatiseringar härrör nära två tredjedelar av BNP från den privata sektorn. Anpassningen av den offentliga förvaltningen liksom av de institutioner som är nödvändiga för att marknadsekonomi skall fungera effektivt går trögt. Ofullständig lagstiftning skapar gråzoner och utgör grund för korruption och brottslighet. Skatte- och uppbördssystemen är otillräckligt utvecklade. Förändringarna i samhället innebär stora påfrestningar för stora delar av befolkningen. Reformpolitiken har hittills misslyckats när det gäller att skapa nya sociala trygghetsstrukturer.

Sverige bedriver idag samarbete med samtliga regioner och större städer i nordvästra Ryssland inklusive Kaliningrad. På några områden, t.ex. lantmäteri och fastighetsregistrering samt statistik, har verksamheten utvecklats snabbt till ett mer omfattande stöd för system- och informationsutveckling. Genom lantmäteristödet deltar Sverige i genomförandet av världens största landreform. På det sociala området och inom miljö- och energiområdet har samarbetet hittills varit begränsat men har nu förutsättningar för att kunna öka och detta skall vi verka aktivt för.

Den högre prioritet som givits Ryssland under senare år bör även gälla under nästkommande budgetår förutsatt att reformprocessen medger fortsatt effektiva insatser. Samarbetet skall enligt landstrategin även fortsättningsvis inriktas på kunskapsöverföring och institutionsutveckling till stöd för reformprocessen. Den geografiska inriktningen på regionerna i nordvästra Ryssland och Kaliningrad skall kvarstå, men möjligheter skall finnas att genomföra insatser även i andra områden i Ryssland.

Fortsatt stöd för förstärkning och utveckling av lokalt självstyre och lokal förvaltning, stöd till enskilda organisationer och stöd inom det kulturella och akademiska området förutses under budgetåret. I syfte att främja en socialt hållbar ekonomisk om-

Utfästelser gjorda under kalenderåret 1996 (tkr)



vandling kommer Sverige att stödja framväxten av ett socialt trygghetssystem och effektivisering av hälso- och sjukvårdens organisation. Fortsatt stöd kommer också att lämnas för samarbete inom företagsledarutbildning och offentlig förvaltning, varvid äganderettsfrågor, utveckling av arbetsmarknadens institutioner, statistik och skatteförvaltning kommer att ha en framträdande plats.

### Ukraina

Mot bakgrund av landets storlek och dess geopolitiska läge i Europa intar Ukraina en särställning bland de övriga samarbetsländerna. Utvecklingen i Ukraina är av säkerhetspolitiskt intresse för Sverige och kontakterna mellan Ukraina och Sverige har intensifierats. Regeringen antog hösten 1996 riktlinjer för samarbetet med Ukraina för de kommande två åren. Antalet samarbetsprojekt i landet fördubblades under förra året. Det bilaterala utvecklingssamarbetet med Ukraina uppgår hittills till ca 40 miljoner kronor. De största projekten återfinns inom områdena lantmäteri och lokalt självstyre. Sverige avser fortsätta öka omfattningen av utvecklingssamarbetet med Ukraina under 1998. Från och med hösten 1997 finns ett lektorat i svenska språket inrättat vid Sjevtjenkouniversitetet i Kiev.

### Övriga länder

Utvecklingen i Vitryssland inger för närvarande stora bekymmer. Från svensk sida föreligger emellertid en ambition att också i Vitryssland utveckla samarbetet så snart den inhemska reformprocessen öppnar möjligheter för effektiva svenska insatser och ett ökat svenskt-vitryskt samarbete.

I övriga länder utanför det prioriterade närområdet kan enstaka bilaterala insatser komma ifråga. Svenskt stöd till dessa länder sker dock främst genom EU:s samarbetsprogram och det multilaterala samarbetet.

Genom den nya anslagsposten Europa under verksamhetsområde A I Internationellt utvecklingssamarbete finansieras samarbete med det

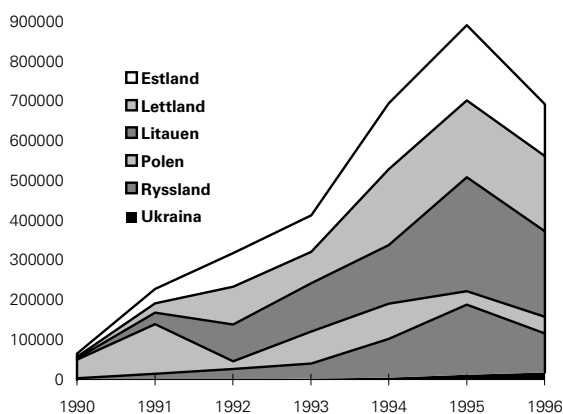
fora Jugoslavien samt med de länder i Kaukasus och Centralasien som enligt DAC (Development Assistance Committee of the OECD) är klassificerade som utvecklingsländer.

## Det EU-relaterade samarbetet

En mycket stor del av utvecklingssamarbetet med Estland, Lettland, Litauen och Polen utgörs av kunskapsöverföring och institutionsuppbyggnad som har relevans för ansökarländernas anpassningsprocess till EU. De omfattande insatserna på landreformområdet, stödet till den finansiella sektorn, det nu växande samarbetet på rättsområdet, tredjepelarsamarbetet inom ramen för det säkerhetsfrämjande stödet samt miljösamarbetet är exempel på stöd som är centrala för fördjupningen av marknadsekonomi och demokrati, samtidigt som de utgör viktiga bidrag till ländernas anpassningsprocess till EU:s krav och regelverk. Under budgetåret 1998 förväntas samarbetet i ännu högre utsträckning komma att inriktas på stöd till de områden som för dessa länder i EU-kommissionens utlåtanden identifierats som särskilt angelägna.

Härtill finns ett särskilt stödprogram uppgående till 4 miljoner kronor för innevarande budgetår som består av utbildnings- och informationsinsatser i form av seminarier, studiebesök och personutbyten riktade till såväl politiker som centralt placerade tjänstemän i ansökarländernas förvaltningar. Detta program hanteras av Utrikesdepartementet och vänder sig till de tio ansökarländerna i Central- och Östeuropa. Under innevarande år har olika insatser genomförts med samtliga dessa länder. För budgetåret 1998 förväntas efterfrågan vara fortsatt hög på stöd inför medlemskapsförhandlingarna. Ytterligare medel kommer därför att avsättas för detta ändamål.

Sveriges insatser i samarbetsländerna (tkr)



## Europeiska unionens samarbete med Central- och Östeuropa

Utöver de anslagsposter som redovisas under utgiftsområde 7 avsätts, liksom under år 1997, särskilda medel för att täcka den svenska andelen av Europeiska unionens anslag för samarbete med Central- och Östeuropa. Detta belopp, som tagits upp under annat utgiftsområde, uppgår till 335 miljoner kronor.

EU:s stöd kanaliseras främst genom PHARE-programmet för de centraleuropeiska och baltiska länderna (1997: 1 206 miljoner ecu) respektive TACIS-programmet för länderna inom Oberoende Staters Samvalde och Mongoliet (1997: 540 miljoner

ecu). Dessa program har i stigande grad utvecklats till redskap för att förverkliga de politiska och ekonomiska integrationssträvandena. För bistånd till länderna inom f.d. Jugoslavien (utom Slovenien) finns härutöver särskilda medel avsatta (1997: 254 miljoner ecu).

Nya riktlinjer för PHARE-programmet med ökad tonvikt på de associerade staternas medlemskapsförberedelser har utarbetats. Bortsett från de länder som saknar Europa-avtal, för vilka hittillsvarande rutiner kommer att tillämpas, kommer de nationella programmen under år 1998 att ersättas av partnerskapsavtal för anslutning (s.k. accession partnerships), där större utrymme förutses för institution-supplyggnad och investeringsstöd med anknytning till det framtida EU-inträdet. Den nya modellen kommer också att främja närmare samverkan mellan EU:s medlemsstater och kandidatländerna, bl.a. i form av etablerandet av ett mera långsiktigt samarbete mellan myndigheter och institutioner. Dels för att öka effektiviteten, dels för att komma till rätta med de besvärande eftersläpningarna i genomförandet av insatserna, kommer projekt av större omfattning att prioriteras. De underprogram (bl.a. för demokratisfrämjande, regional näringslivsutveckling och samarbete inom den sociala sektorn) som riktar sig till enskilda organisationer samt regionala och lokala organ och som till sin natur är småskaliga skall dock finnas kvar.

Vad gäller TACIS-länderna anknyter samarbetsinsatserna till de partnerskaps- och samarbetsavtal som ingåtts eller håller på att ingås med dessa länder, liksom till de handlingsprogram som Europeiska unionen upprättat för vissa av dem (Ryssland och Ukraina). Huvuddelen av projekten inom TACIS-programmet koncentreras nu till ett begränsat antal sektorer, främst ekonomisk utveckling, förvaltningsbistånd och förbättrad kärnsäkerhet. Samtidigt har, genom den fr.o.m. 1996 gällande nya förordningen för programmet, utrymme skapats för regionala och lokala samarbetsprojekt tillsammans med såväl EU:s medlemsstater som PHARE-länderna. Det första s.k. cross border-programmet inom TACIS ram har redan beslutats. Det inkluderar bl.a. förbättringar då det gäller gränsövergångarna mellan Ryssland, Vitryssland, Ukraina och deras västliga grannstater.

EU har markerat ett ökat intresse för såväl Östersjöregionen som Barentsområdet. Genomförandet av den första omgången av den till regionala och lokala aktörer riktade s.k. småprojektfaciliteten inom 1996 års PHARE-program för gränsöverskridande samarbete i Östersjöregionen betecknades som en framgång. Detta har lett till en betydande förstärkning av anslaget under budgetåret 1997. I Barentsområdet finns redan kopplingar mellan EU:s gränsregionala program (Interreg) och Ryssland. Olika möjligheter diskuteras att knyta samman Interreg och PHARE:s cross border-program för Östersjöregionen, liksom att samordna insatser inom PHARE- och TACIS-

programmen i området. Sverige stödjer dessa samordningssträvanden och är berett att, vid behov, ta initiativ för att underlätta dem.

Genom aktivt deltagande i styrkommittéerna för PHARE och TACIS kommer Sverige, såsom hittills, också att bidra till att programmen effektiviseras och innefattar insatser inom sektorer som enligt svensk uppfattning förtjänar särskild uppmärksamhet. Exempel är småföretagsamheten, miljön och den sociala sektorn. Flera svenskar har nu erhållit tjänster i kommissionen, vilket ger ökade möjligheter att medverka i utarbetandet av programmen. Vidare har en del av sekretariatet för ett av de interna regionala programmen, Interreg II C, med särskilda medel för samarbete rörande fysisk planering i Östersjöområdet, förlagts till Sverige (Karlskrona). Det svenska deltagandet i genomförandet av EU-projekt i Central- och Östeuropa är däremot alltför begränsat. Att bidra till informationen om programmen och öka intresset hos svenska företag, institutioner och organisationer förblir en angelägen uppgift.

Europeiska investeringsbanken (EIB) bedriver huvudsakligen verksamhet inom Europeiska unionen, men utlåning sker även till PHARE-länderna, framför allt för infrastrukturprojekt. Under innevarande treårsperiod uppgår EIB:s utlåning till dessa stater till 3,5 miljarder ecu, ca 32 miljarder kronor. Genom samverkan med PHARE kan gåvomedel ställas till förfogande för förstudier och tekniskt samarbete. Banken har nyligen beslutat inrätta en särskild facilitet för de associerade länderna i anslutning till medlemskapsförberedelserna. Belopp och villkor är ännu inte fastställda.

## Regionalt samarbete

### Östersjöstaternas råd

Östersjöstaternas råd (Council of the Baltic Sea States) är en mellanstatlig organisation på utrikesminister nivå, som bildades år 1992 för att främja och fördjupa samarbetet i Östersjöregionen. Förutom Östersjöns alla strandstater ingår Norge, Island och Europeiska kommissionen i rådet.

Rådet sammanträder en gång årligen. Däremellan möts dess ämbetsmannakommitté och tre arbetsgrupper för frågor avseende demokratisering, ekonomiskt samarbete respektive kärn- och strålsäkerhet regelbundet. "EuroFaculty" är rådets institution för administration av högre ekonomisk, statsvetenskaplig och juridisk utbildning vid universiteten i de tre baltiska länderna samt, på försök från år 1997, i Kaliningrad. Sveriges bidrag till "EuroFaculty" utgörs av ett tioårigt avtal med Handelshögskolan i Riga.

Östersjöstaternas råd har sin egen MR-kommissarie med säte i Köpenhamn, som bevakar att respekten för mänskliga rättigheter och demokratiska institutioner efterföljs i samtliga elva medlemsländer.

Under 1996/97 har Lettland innehaft ordförandeskapet i Östersjöstaternas råd. Huvuduppgiften för innevarande år har varit att söka följa upp och genomföra de tre handlingsprogram som rådet antog vid sin femte ministerssession (Kalmar 1996) och som syftar till att öka samarbetet i frågor avseende demokrati inklusive medborgerlig säkerhet och utbildning m.m., ekonomiskt samarbete över ett brett fält samt miljön i Östersjöregionen. Arbetet, som också är en viktig del i förmedlingsstrategierna för Estland, Lettland, Litauen och Polen, bedrivs till stor del i de tre arbetsgrupperna och miljöorganet HELCOM under överinseende av rådets ämbetsmannakommitté.

Då nya krav därmed ställs på rådets samordnande och vägledande roll beslöts vid ministersessionen i Riga i juli 1997 att förslag skall utarbetas om att inrätta ett permanent sekretariat för Östersjörådet. Sverige har erbjudit sig att vara värd för sekretariatet. En sekretariatsliknande och informationsutvecklande verksamhet har 1996/97 bedrivits i "Statsrådsberedningens Östersjögrupp", med hänvisning till den svenske statsministerns mandat från regeringschefsmötet i Visby i maj 1996, att "tills vidare tillförsäkra koordineringen av samarbetet i Östersjöregionen".

Visby-mötet beslutade även att upprätta en aktionsgrupp mot den organiserade brottsligheten i Östersjöregionen. Gruppens arbete har drivits aktivt under svenskt ordförandeskap. Aktionsgruppen skall rapportera till nästa regeringschefsmöte i Östersjöregionen.

På svenskt förslag beslutade rådets sjätte ministersession i Riga den 3 juli 1997, att problemen i regionen beträffande dels kommersiellt utnyttjande av barn, dels förekomsten av miljögiftet PCB skulle närmare studeras.

Vid ministersessionen övergick ordförandeskapet i Östersjöstaternas Råd till Danmark.

### **Barentssamarbetet**

Vid ett utrikesministermöte i november 1996 övertog Sverige ordförandeskapet i Barents Euro-Arktiska råd. Rådet bildades som ett resultat av den s.k. Kirkenes-deklarationen av den 11 januari 1993 där de deltagande länderna förbinder sig att samarbeta i vad som idag kan definieras som den nordliga gränsregionen mellan Norge, EU och Ryssland inom områdena miljö, ekonomi, teknik och vetenskap, regional infrastruktur, ursprungsbefolkningar, kultur, turism samt folkliga kontakter. Bakom deklarationen står de fem nordiska länderna, Ryska Federationen, Europeiska kommissionen samt 9 s.k. observatörländer (Canada, Frankrike, Italien, Japan, Nederländerna, Polen, Storbritannien, Tyskland samt USA).

Parallellt med Kirkenes-deklarationen undertecknade företrädarna för ett antal län i regionen ett särskilt samarbetsprotokoll, varigenom Barents Regionråd upprättades. I det regionala samarbetet ingår idag styresmännen från Finnmarks, Nordlands och Troms fylkeskommuner i Norge, landshövdingarna i svenska Norrbotten och finska Lappland samt guvernörerna från Murmansk och Archangelsks oblast, republiken Karelen och okruget Nenets. Sedan 1996 ingår landshövdingarna från svenska Västerbotten och finska Uleåborgs län som observatörer i det regionala samarbetet. Sverige har välkomnat denna utvidgning och verkar aktivt för att observatörlänen upptas fullt ut i det regionala samarbetet.

Vid övertagandet av Barentsrådets ordförandeskap angavs från svensk sida en programförklaring i vilken framgår att Sverige under året vill bidra till att stärka banden mellan Barentsregionen och EU, förbättra villkoren för handel och investeringar, öka insatserna på kärnsäkerhetens område, bevaka utvecklingen inom miljöområdet, utveckla samarbete kring kultur samt de mellanfolkliga kontakterna. Inför nästa ministermöte, som planeras äga rum i Luleå i januari 1998, samordnas det mellanstatliga samarbetet av en särskild ämbetsmannakommitté, Committee of Senior Officials. Kommittén har bl.a. hållit ett gemensamt möte med de regionala företrädarna samt i Bryssel med företrädare för Europeiska kommissionens olika generaldirektorat. Kommittén har även diskuterat erfarenheterna och arbetsformerna av Barentssamarbetet under den gångna femårsperioden i syfte att förelägga ministerrådet förslag till arbetets framtida inriktning. För det mellanstatliga Barentssamarbetet finns även arbetsgrupper upprättade för ekonomi, miljö samt för Nordostpassagen. Sverige har under år 1997 även innehaft ordförandeskapet för arbetsgruppen för ekonomisk utveckling. Arbetsgruppens arbete är under året inriktat på att redovisa handelshinder inom regionen samt föreslå ett åtgärdsprogram för att därigenom främja handeln inom regionen. Finansiering av vissa infrastrukturprojekt i Ryssland är ett annat aktuellt projekt för arbetsgruppen. Under år 1997 arbetar dessutom en särskild expertgrupp med att ta fram ett förslag till handlingsplan på energiområdet för Barentsregionen.

I detta sammanhang bör även framhållas regionrådets arbete som på ett avgörande sätt bidrar till att bredda och fördjupa de kontakter inom kultur, miljö och annat mellanfolkligt samarbete som utvecklats, inte minst med de ryska delarna av regionen. Under åren 1995–96 svarade länsstyrelsen i Norrbotten för samordningen och utvecklingen av detta regionala arbete genom länets ordförandeskap för Regionrådet. Under åren 1997–98 är finska Lapplands län ordförande. Regionrådet har bl.a. formulerat ett s.k. Barentsprogram, som tjänar som planeringsram för önskvärda insatser i regionen. Eftersom samarbetsprojekt i regionen i huvudsak finansieras i respektive land, har Barentsprogrammet ännu inte fått det ge-



nomslag av samfinansiering som eftersträvas av de regionala företrädarna. Genom Sveriges och Finlands medlemskap i EU kan finansiering av projekt ske via EU:s stödordningar såsom TACIS och olika Interreg-program.

I Sverige har projekt i den ryska delen av Barents-regionen huvudsakligen finansierats med medel anvisade genom Sida och Svenska Institutet under utgiftsområde 7. Under år 1997 har särskilt insatser i nordvästra delen i Ryssland prioriterats. Regeringen har bland annat beslutat om särskilda insatser på kärnsäkerhetens område genom SSI om 10 miljoner kronor.

Sverige kommer även i fortsättningen, genom medlemskapet i EU och i andra nordiska och internationella organisationer, att tillvarata möjligheterna att påverka inriktningen och omfattningen av insatser till förmån för nordvästra Ryssland samt även i övrigt bidra till en fortsatt utveckling av det regionala samarbetet i Barentsregionen.

Under budgetåret 1995/96 har regeringen anvisat 1 500 000 kronor för Barentssekretariatets administrativa kostnader. I beloppet ingår kostnader för arbetsgruppsmöten, länsstyrelsesamarbete och kostnader för projektidentifikation. Härutöver har Sida beviljat projektmedel.

## Multilateralt samarbete

Multilaterala organ spelar en viktig roll i omvandlingsprocessen i Central- och Östeuropa. I huvudsak finansieras denna verksamhet av organisationernas ordinarie resurser. Regeringen finner det angeläget att därutöver kanalisera bilaterala medel via multilaterala organ eller i samfinansiering med till exempel Världsbanken eller EBRD. Detta sker bland annat genom att bilaterala medel ställs till förfogande i tekniska konsultfonder. Sverige kan därigenom få större utväxling för de bilaterala resurser som regeringen avsatt för Central- och Östeuropa. Sverige medverkar aktivt i utformningen av de finansiella institutionernas program i syfte att påverka deras verksamhet utifrån egna prioriteringar och erfarenheter.

Internationella valutafonden (IMF) har i Central- och Östeuropa spelat en samordnande roll avseende stödet till ekonomiska reformer i syfte att nå makroekonomisk stabilitet och uthållig ekonomisk tillväxt i regionen. IMF:s lån till flertalet länder i regionen kompletterades i det inledande skedet med bilaterala lån från OECD-länderna, den s.k. G 24-gruppen. De svenska åtagandena inom ramen för G 24 uppgår till ca 160 miljoner dollar. Sverige deltar numera i EU:s gemensamma utlåning, vilken garanteras mot EU:s budget. Eventuella bilaterala insatser kan dock komma att övervägas i länder som från svensk sida anses prioriterade om gemensamt EU-stöd inte

kommer till stånd. Ett visst utrymme för sådana insatser har medtagits under det för budgetåret 1998 upptagna anslaget 7 B 2 Avsättning för förlustrisker vad avser garantier för finansiellt stöd och exportkreditgarantier samt under 7 B 1.3 Till regeringens disposition i de fall betalningsbalansstödet skall utgå i gåvoform.

Världsbankens verksamhet är inriktad på stöd till ländernas strukturella reformer, som privatisering, modernisering av infrastruktur, förbättring av det sociala skydds nätet och insatser för att förbättra miljön. Beslut om en påfyllnad med 16 miljoner kronor av den svenska konsultfonden för Central- och Östeuropa till Världsbanken har fattats under året och det svenska bidraget uppgår därmed totalt till 70 miljoner kronor. Därutöver har Sverige tidigare bidragit med 3 miljoner kronor till Världsbankens fond för stöd till sociala sektorer i Baltikum samt 5 miljoner kronor till IFC:s fond för utveckling av den privata sektorn. Svensk samfinansiering med Världsbanken förekommer bl.a. i olika energi- och miljöprojekt, i sociala sektorn samt stöd till den finansiella sektorn i Baltikum.

Europeiska återuppbyggnads- och utvecklingsbanken, EBRD, stödjer övergången till marknadsekonomi och demokrati i samtliga länder i Central- och Östeuropa samt OSS. Bankens verksamhet är inriktad på stöd till omstrukturering och privatisering av företag, utveckling av den finansiella sektorn samt investeringar på energi- och transportområdena. Förutom ägarinsatsen i banken, har Sverige bidragit med totalt 55 miljoner kronor till en konsultfond för tekniskt samarbete för utnyttjande av svenska experttjänster i projekt som genomförs av EBRD. Ett viktigt samarbete mellan Sverige och EBRD utgörs av samfinansieringen av en riskkapitalfond för nordvästra Ryssland. Sverige, Norge och Finland bidrar med totalt 20 miljoner US-dollar (ca 50 miljoner kronor per land) i tekniskt stöd medan EBRD skjuter till 30 miljoner US-dollar för riskkapitalinvesteringar i ryska medelstora företag. Fonden har under det senaste året gjort tre investeringar: ett sågverk och ett växthus i Archangelsk, samt ett hotell i Murmansk. Sverige har också bidragit med 9 miljoner ecu till en av EBRD upprättad kärnsäkerhetsfond.

OECD har sedan 1990 ett särskilt sekretariat för stöd till den ekonomiska och politiska reformprocessen i Central- och Östeuropa, Centre for Cooperation with European Economies in Transition, (CCET) som är inriktat på stöd i form av politisk-ekonomisk rådgivning. Ett särskilt program för reformering av statsförvaltningarna, SIGMA, finansieras till största delen av medel från EU/PHARE, men även genom bilaterala bidrag. Sverige gav under budgetåret 1996 ett bidrag till SIGMA på en miljon kronor och överväger ytterligare bidrag till CCET:s planerade program till Baltikum. Totalt uppgår Sveriges frivilliga bidrag till SIGMA och CCET till drygt 7 miljoner kronor.

UNDP:s (United Nations Development Program) verksamhet i regionen syftar bland annat till att stärka demokratiska traditioner och demokratiska värderingar. Förutom Sveriges generella bidrag till UNDP har extra medel avsatts för särskilda projekt och program i Central- och Östeuropa. Under budgetåret 1995/96 gav Sverige ett frivilligt bidrag om en miljon US dollar till UNDP:s (DPG-program, (Democracy, Participation and Governance) i Centralasien och Kaukasus.

Även Europarådet är aktivt i Central- och Östeuropa, inom områden som bland annat berör mänskliga rättigheter, lagstiftning, författning och institutionsuppbyggnad av domstols-, åklagar- och polisväsende. Under år 1997 har Europarådet erhållit en miljon kronor i frivilligt bidrag från Sverige. Regeringen ser positivt på det arbete Europarådet bedriver med småskaliga medel för att stärka demokratins kultur i Central- och Östeuropa och förutser fortsatt stöd nästkommande budgetår.

## 7 B 1. Samarbete med Central- och Östeuropa

### UTGIFTSUTVECKLINGEN PÅ ANSLAG B 1. SAMARBETE MED CENTRAL- OCH ÖSTEUROPA

1995/96	Utgift	1 219 060	Anslags-sparande	920 535
Därav 1996	Utgift	722 910		
1997	Anslag	795 800	Utgifts-prognos	920 000
<b>1998</b>	<b>Förslag</b>	<b>789 800</b>		
1999	Beräknat	785 000		
2000	Beräknat	785 000		

Beloppen anges i tusental kronor.

### ANSLAGSÖVERSIKT

TUSENTAL KRONOR

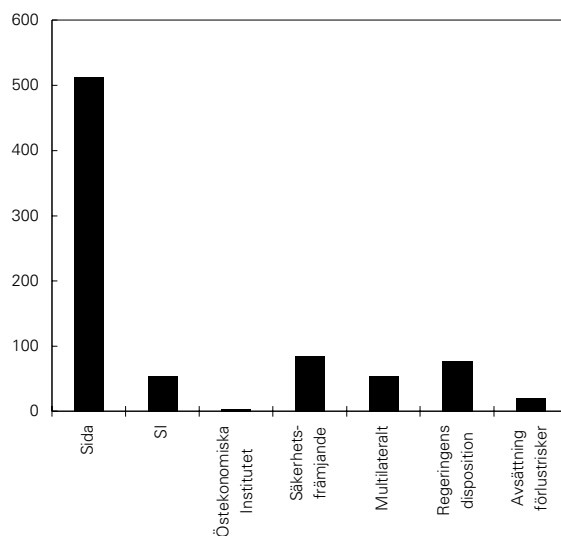
	1997	FÖRSLAG 1998
B 1 Samarbete med Central- och Östeuropa		
B 1.1 Samarbete med Central- och Östeuropa genom Sida	500 000	513 000
B 1.2 Samarbete med Central- och Östeuropa genom Svenska Institutet	54 000	54 000
B 1.3 Bidrag till Östekonomiska institutet (tidigare uo 5)	0	4 600
B 1.4 Övriga bidrag till samarbetet med Central- och Östeuropa		
1. Säkerhetsfrämjande insatser	73 000	85 000
2. Multilateralt stöd	90 000	55 000
3. Till regeringens disposition	78 800	78 200
<b>Summa anslag B 1</b>	<b>795 800</b>	<b>789 800</b>
B 2. Avsättning för förlustrisker vad avser garantier för finansiellt stöd och exportkreditgarantier	15 000	21 000
<b>Summa anslag B</b>	<b>810 800</b>	<b>810 800</b>
Bidrag till EU:s budget	335 000	335 000
<b>Totalt</b>	<b>1 145 800</b>	<b>1 145 800</b>

Av anslaget beräknas 513 miljoner kronor anvisas till Sida, 54 miljoner kronor till Svenska Institutet, 4,6 miljoner kronor till Östekonomiska Institutet, 85 miljoner kronor till Säkerhetsfrämjande insatser, 55 miljoner kronor till Multilateralt stöd och 78,2 miljoner kronor till Till regeringens disposition. Härtill kommer 335 miljoner kronor som täcker Sveriges andel av EU:s östsamarbete.

Budgetåret 1998 är det sista året i det treåriga programmet för Central- och Östeuropa. I 1997 års ekonomiska vårproposition anges att regeringen kommer under år 1998 lämna förslag på omfattningen och inriktningen av samarbetet efter år 1998. Regeringen bedömer att samarbetet med Central- och Östeuropa kommer att fortsätta och har beräknat medel motsvarande en nominellt oförändrad nivå även efter 1998. Regeringen har därför preliminärt beräknat 810 miljoner kronor vardera för åren 1999 och 2000. Innan medel anvisas för samarbetet med

### Anslag för samarbetet med Central och Östeuropa bå 1998

Mkr



Central- och Östeuropa skall dock en oberoende utvärdering av verksamheten genomföras. Denna kommer att presenteras i november 1997.

Genom utvärderingen kommer mål och resultat att undersökas. En enklare kostnadsredovisning är önskvärd för att lättare avläsa mål och medel. Det kan redan nu konstateras att Sida-Öst genomför fortlöpande utvärderingar av sina insatser.

På anslagen uppstår reservationer med hänsyn till att många insatser är fleråriga och hittills har finansierats inom det treåriga programmet.

## **Samarbete med Central- och Östeuropa genom Sida**

Styrelsen för internationellt utvecklingssamarbete (Sida) är central förvaltningsmyndighet för Sveriges bilaterala utvecklingssamarbete med utvecklingsländer och för stödet till länder i Central- och Östeuropa. Inom Sida handläggs samarbetsinsatserna i Central- och Östeuropa på en särskild östavdelning (Sida-Öst).

Sida har under budgetåret 1995/96 utarbetat förslag till landstrategier för Estland, Lettland, Litauen, Polen och Ryssland samt miljö- och demokratistrategier enligt i regleringsbrev angiven tidplan.

På uppdrag av regeringen har Sida inlämnat ett förslag om utnyttjande av krediter i östsamarbetet, samt ett förslag om inriktning och former för energisamarbetet. Regeringen kommer att svara Sida under våren 1998.

Stöd i form av tekniskt samarbete och kapacitetsutveckling har inriktats på systemförändringar inom olika samhällsområden av strategisk betydelse för omvandlingsprocessen. Stöd har givits till framväxten av ett väl fungerande näringsliv utifrån de lokala företagens behov genom utbildning och kunskapsöverföring för att främja handel och företagsinvesteringar. Inom miljöområdet har stöd lämnats till projektförberedelser och investeringar inom ramen för åtgärdsprogrammet för Östersjön.

Regeringen anser att Sida-Öst är en effektiv och ändamålsenlig myndighet att handha en stor del av samarbetet med Central- och Östeuropa.

De övergripande målen för samarbetet med Central- och Östeuropa framgår av de inledande texterna. Insatser som främjar Baltikums och Polens EU-medlemskap skall generellt ges företräde. Regeringen vill också särskilt framhålla betydelsen av en fördjupning av demokratisamarbetet och samarbetet inom de sociala sektorerna. Inom näringslivsområdet är det fortsatt angeläget att utveckla ekonomiska regelverk och fungerande institutioner. Miljöinsatser skall fortsatt vara ett prioriterat område.

Sida skall i sin verksamhet fortsatt ge prioritet åt Sveriges närområde dvs. Estland, Lettland, Litauen,

Polen och nordvästra Ryssland. Det är angeläget att samarbetet med Ukraina fortsätter att öka i omfattning. För samtliga dessa länder skall samarbetets inriktning baseras på de landstrategier som regeringen beslutat om. Detta utesluter inte att Sida kan göra särskilt motiverade, enstaka insatser också i länder utanför ovan nämnda krets. Konsultfonderna via EBRD, IBRD och IFC liksom de internationella kurserna, vilka riktar sig till en bredare krets länder, är särskilt lämpliga instrument för insatser i länder utanför den prioriterade kretsen.

Med anledning av Östersjöstaternas regeringschefskonferens i Visby under 1996 har en miljard kronor avsatts utöver det reguljära samarbetet för att stärka samarbetet och utvecklingen i Östersjöregionen. Dessa medel skall komplettera och förstärka det normala östsamarbetet. Sida har även givits ett särskilt uppdrag att bereda ett antal större energi- och avloppspprojekt som delfinansieras av den extra miljarden.

### **Kunskapsöverföring och ekonomiskt samarbete**

Det är regeringens åsikt att samarbete som syftar till att fördjupa demokratin bör ägnas stor uppmärksamhet i Sidas program. Institutionella insatser för att utveckla ett effektivt näringsliv har fortfarande stor betydelse. Insatsernas karaktär förutses dock komma att ändras i takt med utvecklingen och i överensstämmelse med de åtaganden som flera av samarbetsländerna gjort i förmedlemskapsavtalen med EU. Sida skall genom olika insatser underlätta integrationsprocessen med EU i första hand för länderna inom närområdet. Stöd till insatser med huvudsaklig finansiering ur PHARE- och TACIS-programmen kan också finansieras från denna post. Regeringen beräknar anslå 285 miljoner kronor till denna delpost, en ökning med 10 miljoner kronor. I anslagsposten ingår även medel för administrativa kostnader hos Sida.

### **Miljö**

Regeringen anser att miljöinsatser skall givas fortsatt hög prioritet inom samarbetet. Det gäller det institutionella samarbetet, förvaltningsstödet och insatser på lagstiftningens område, som fått ökad betydelse, bl.a. genom att nationella miljöstrategier antagits i flera av samarbetsländerna men främst genom den EU-anpassning som startat inom associationsländerna. Det är därför också viktigt att det investeringsstöd som utvecklats de senaste åren med huvudinriktning mot Åtgärdsprogrammet för Östersjön fortsätter. Åtgärdsprogrammet genomgår för närvarande en översyn med syfte att aktualisera och stärka programmet. Den reviderade versionen kommer att antas vid en miljöministerkonferens inom HELCOM våren 1998. Regeringen avser att anslå 168 miljoner kronor till denna delpost. De anslagna medlen får användas till investeringar. I anslagsposten ingår även Statens Naturvårdsverks förvaltningsstöd till regionen.

Insatser inom kärnsäkerhetsområdet skall samordnas med Sidas program för energisamarbete. Förutsättningen för att kunna stänga osäkra reaktorer bygger bl.a. på att ekonomiskt bärkraftiga alternativ kan tas fram och att nödvändiga energieffektiviserings- och sparprogram tas fram.

Det är viktigt att Sida samordnar sitt arbete med internationella organ som EBRD, IBRD, PHARE/TACIS, de nordiska miljöfinansieringsinstitutionerna NEFCO och NIB samt andra bilaterala program. Det svenska stödet för kärnsäkerhet och strålskydd skall fortsatt kanaliseras genom Sida till Statens kärnkraftsinspektion (SKI) respektive Statens strålskyddsinstitut (SSI). Regeringen avser anslå 55 miljoner kronor till denna delpost.

#### **Samarbete genom enskilda organisationer**

Inom denna delpost finansieras samarbetet med enskilda organisationer dels genom ramavtal dels genom projektavtal. Regeringen beräknar anslå 60 miljoner kronor till denna delpost en ökning med 3 miljoner kronor.

### **Samarbete med Central- och Östeuropa genom Svenska institutet**

Svenska institutet (SI) har till uppgift att främja Sveriges internationella kontakter genom utbyte inom utbildning och forskning samt genom kultur- och erfarenhetsutbyte. Beträffande samarbetet med Central- och Östeuropa bör projekten utformas så att de påverkar den pågående omvandlings- och demokratiprocesen i samarbetslandet. Önskemålen om stöd till undervisning i svenska har ökat betydligt i Ryssland, Ukraina och Vitryssland. Regeringen finner det angeläget att möta det omfattande intresse som finns för det svenska språket i närområdet och denna verksamhets betydelse som demokrati- och kulturbärande. Dessutom är det angeläget att fortsätta stödet till integreringsfrämjande åtgärder i regionen bl.a. genom språkundervisning i estniska och lettiska för respektive lands rysktalande befolkning.

Genom reformprocessen finns nu en grund för att bygga en långsiktig fredlig gemenskap. Kultur och öppna debatter är betydelsefulla redskap i strävan att undanröja fördomar, öka utbytet av kunskaper och mänskliga erfarenheter. Utrikesdepartementet och Kulturdepartementet avser att i samarbete med Svenska institutet under hösten 1997 initiera ett internationellt samarbete som skall ge upphov till ett förstärkt kultursamarbete med länderna i Central- och Östeuropa. Svenska institutet har dessutom nyligen fått regeringens uppdrag att administrera två stora stipendieprogram som löper över tre år på totalt 220 miljoner kronor varav 120 miljoner kronor avser det

s.k. Visbyprogrammet och finansieras ur den s.k. Östersjömiljarden.

Projektet Partnerskap för Kultur har inletts på initiativ av Utrikesdepartementet och Kulturdepartementet i samarbete med Svenska institutet. Detta internationella samarbete avses bidra till förstärkt kultursamarbete med länderna i Central- och Östeuropa. Under år 1998 – som är Stockholms kulturhuvudstadsår – inleds insatsen med en kulturkonferens i Stockholm för i första hand unga intellektuella i Östersjöregionen. Konferensen arrangeras i samarbete med kulturinstitutioner och kulturarbetare i Sverige och i de berörda länderna och avses bidra till långsiktiga effekter i form av stöd till nätverksbyggande och utökade kontakter. Projektet som kommer att pågå under minst två år finansieras inom befintliga ramar.

Medel till Svenska institutet beräknas uppgå till 54 miljoner kronor för budgetåret 1998.

### **Bidrag till Stiftelsen Östekonomiska Institutet**

Östekonomiska institutet (ÖEI) bildades 1989 och har som uppgift att främja kunskapen i Sverige om den ekonomiska utvecklingen i Central- och Östeuropa samt OSS-området. Institutet riktar sig till både stat och näringsliv och förmedlar forskningsrön bland annat genom seminarier och rapporter. Institutet är också aktivt i en rad internationella forskningsprojekt och samarbetar med andra institut i Central- och Östeuropa. Under året har institutet anställt ytterligare forskare för att stärka kunskapsbasen.

Genom ett avtal, senast reviderat 1994, åtar sig staten att lämna årliga bidrag till institutet. Under budgetåret 1997 erhöll institutet en medelsökning motsvarande 2 miljoner kronor för att kunna möta ökade kvalitetskrav, vilket innebar ett totalt bidrag från staten om 4,6 miljoner kronor. Motsvarande bidragsökning erhöles också från andra finansörer.

För budgetåret 1998 föreslås statens bidrag uppgå till 4,6 miljoner kronor.

### **Övriga bidrag till samarbetet med Central- och Östeuropa**

#### **Säkerhetsfrämjande insatser**

Målet för det säkerhetsfrämjande stödet till Central- och Östeuropa är att främja en gemensam säkerhet i regionen. Prioriterade länder är Estland, Lettland, Litauen, Polen och de nordvästra delarna av Ryssland inklusive Kaliningrad. Insatser kan också göras i

andra delar av Central- och Östeuropa. Regionala projekt över gränserna eftersträvas.

Insatserna avser stöd till stärkande av demokratins och rättsstatens institutioner, bekämpande av icke-militära säkerhetsshot som t.ex. organiserad brottslighet och flyktingsmuggling, olaga hantering med vapen och kärnämnen. Inom försvarsområdet prioriteras utbildnings- och rådgivningsinsatser liksom fortsatt stöd till den baltiska bataljonen (BALTBAT). Stöd kommer också att utgå till BALTBAT:s motsvarighet på den marina sidan BALTRON.

För säkerhetsfrämjande insatser beräknas 85 miljoner kronor anslås för budgetåret 1998, en ökning med 12 miljoner kronor.

#### **Multilateralt stöd**

Regeringen finner det angeläget att stödja det samarbete som bedrivs inom ramen för internationella organisationer i Central- och Östeuropa och har för avsikt att aktivt delta i utformningen av det internationella samarbetet. Det är angeläget att samfinansiering mellan bilaterala och multilaterala program och projekt tas till vara. Organisationerna skall huvudsakligen finansiera sin verksamhet genom ordinarie resurser, men regeringen avser fortsätta stödja insatser som är av särskild betydelse för reformprocessen och som kan tänkas vara underrepresenterade i det internationella samarbetet, t.ex. avseende demokratistöd, samarbete inom den sociala sektorn och insatser som främjar samarbetet mellan reformländerna, genom frivilliga extrabudgetära bidrag. Härutöver, kan inom ramen för internationellt samordnade aktioner, begränsade insatser i form av betalningsbalansstöd på gåvobasis till de fattigaste länderna i regionen komma i fråga.

Regeringen beräknar anslå 55 miljoner kronor för multilateralt stöd (inklusive bidrag till NEFCO) för budgetåret 1998, en minskning med 35 miljoner kronor.

#### **Till regeringens disposition**

Med hänsyn till den snabba utvecklingen i länderna i Central- och Östeuropa är det nödvändigt med en anslagspost för medel till regeringens disposition. Hittills under året har medel bland annat anslagits till insatser för hantering av radioaktivt avfall i Barentsregionen och medel till det översvämningsdrabbade Polen. Ur denna anslagspost finansieras även den särskilda EU-relaterade stödinsatsen för associationsländerna i Central- och Östeuropa som administreras av Utrikesdepartementet.

Medel till regeringens disposition är avhängigt av medel till annat anslag och övriga anslags- och delposter. Ett starkt samband finns särskilt mellan delposten multilateralt stöd och medel till regeringens disposition.

Regeringen avser att täcka utgifter för administrativa kostnader i utrikesförvaltningen för insatser i Central- och Östeuropa från denna anslagspost. I denna delpost ingår också medel till handelshögskolan i Riga.

Regeringen beräknar att 78,2 miljoner kronor bör avsättas till regeringens disposition.

## 8 B 2. Avsättning för förlustrisker vad avser garantier för finansiellt stöd och exportkreditgarantier

### UTGIFTSUTVECKLINGEN PÅ ANSLAG B 2. AVSÄTTNING FÖR FÖRLUSTRISKER VAD AVSER GARANTIER FÖR FINANSIELLT STÖD OCH EXPORTKREDITGARANTIER

1995/96	Utgift	22 000	Anslags-sparande	521 000
Därav 1996	Utgift	13 800		
1997	Anslag	15 000	Utgifts-prognos	15 000
<b>1998</b>	<b>Förslag</b>	<b>21 000</b>		
1999	Beräknat			
2000	Beräknat			

Beloppen anges i tusental kronor.

Länderna i Central- och Östeuropa har behov av finansiellt stöd för att påskynda reformprocessen. Detta kan bland annat avse betalningsbalansstöd kopplat till utlåning från internationella finansiella institutioner. Finansiellt stöd lämnas även i form av exportkreditgarantier till vissa länder i Central- och Östeuropa.

Medlen avsätts för att täcka eventuella skadeförluster vid exportkreditgarantivning med 15 miljoner kronor och för finansiellt stöd med 6 miljoner kronor. Regeringen föreslår att regeringen bemyndigas att under budgetåret 1998 ikläda staten betalningsansvar i form av statsgarantier för finansiellt stöd till länder i Central- och Östeuropa till ett belopp om högst 150 miljoner kronor.

#### Finansiellt stöd

Sverige har under perioden 1991/92 till och med 1994/95 gjort utfästelser om betalningsbalansstöd uppgående till totalt cirka 1 580 miljoner kronor. Garantiavsättningar har gjorts med 10 % av detta belopp, dvs. 158 miljoner kronor.

I och med Sveriges medlemskap i EU har det bilaterala betalningsbalansstödet ersatts med deltagande i EU:s gemensamma utlåning, varför omfattningen av garantiavsättningarna minskat de senaste tre åren. I budgetpropositionen för år 1997 föreslogs att 15 miljoner kronor skulle avsättas för ett beräknat garantiåtagande om 150 miljoner kronor för finansiellt stöd.

I tilläggsbudget för år 1997 (prop. 1996/97:150) föreslog regeringen riksdagen att staten ikläder sig ett betalningsansvar på ytterligare 322 miljoner kronor för att uppfylla det statliga garantiåtagandet mot Nordiska investeringsbanken med anledning av upprättandet av en nordisk miljöinvesteringsslåneordning (MIL) på 100 miljoner ecu. Sveriges andel uppgår till 322 miljoner kronor med en garantiavsättning på ca 50 miljoner kronor varav 6 miljoner kronor föreslås att avsättas budgetåret 1998.

Såsom redovisats tidigare bör även framgent finnas en beredskap för eventuellt bilateralt betalningsbalansstöd för vissa länder i de fall gemensamt EU-stöd inte kommer till stånd. Regeringen föreslår att riksdagen godkänner ett statligt garantiåtagande för betalningsbalansstöd om 150 miljoner kronor för år 1998. Avsättning för förlustrisker avseende denna garanti bedöms ej nödvändig då något ytterligare garantiåtagande för år 1997, förutom tidigare nämnda garantiåtagande för MIL, ej kommer att tas i anspråk.

#### Exportkreditgarantiramen

Riksdagen beslutade år 1993 att vid Exportkreditnämnden (EKN) inrätta en särskild exportkreditgarantiram om en miljard kronor för de baltiska länderna och Ryssland. I samband med att ramen våren 1995 utvidgades till två miljarder kronor, vidgades landkretsen med Kazakstan, Ukraina och Vitryssland för affärer som samfinansieras med internationell finansinstitution. Syftet med denna garantivning är

att genom engagemang från svenska företag bidra till att utveckla näringslivet i de berörda länderna.

De särskilda riktlinjer som fastställts för denna garantigivning ändrades hösten 1996 mot bakgrund av det förbättrade riskläget och de erfarenheter som inhämtats sedan ramen tillkom.

EKN har i skrivelse den 14 april och 28 juli 1997 inkommit med underlag för en bedömning av verksamheten inom den särskilda ramen.

EKN framhåller däri att omfattande förändringar ägt rum i flertalet av de länder som omfattas av ramen sedan den inrättades. Riskbilden i främst de baltiska länderna men också Ryssland har förbättrats, vilket lett till att EKN numera kan lämna garanti på dessa länder inom sin ordinarie verksamhet för såväl korta som längre affärer, dock med vissa restriktioner. En rad institutionella brister kvarstår dock, vilket försvårar normal kredit- och garantigivning. EKN anser därför att det finns ett fortsatt behov av den särskilda ramen.

Efterfrågan på garantier ökade under år 1996 relativt långsamt. Engagemanget under ramen uppgick den 30 juni 1997 till ca 1 700 miljoner kronor, varav ca 40 % (679 miljoner kronor) i förbindelser. Ca 60 % av engagemanget avser Ryssland och 40 % de baltiska länderna. Litauen står för den största volymen förbindelser och Ryssland för det största totalengagemanget (förbindelser och utfästelser). Takten i utnyttjandet har i år ökat och Rysslands andel gått upp. Projekt relaterade till transporter samt skogs-

och träförädling dominerar på Baltikum och är framträdande också på Ryssland. De affärer som avser Ryssland är normalt större än de som gäller de baltiska länderna.

En relativt stor andel av de garanterade affärerna, ca 20 %, har drabbats av problem. Detta har lett till att 73 miljoner kronor utbetalats i skadeersättning (varav 39 miljoner kronor anses som slutlig förlust). EKN söker genom skadeförbyggande verksamhet minimera skadorna.

EKN konstaterar att de 385 miljoner kronor som hittills avsatts (varav 37 miljoner kronor utnyttjats), liksom planerad avsättning för år 1998 med 15 miljoner kronor bedöms räcka för förutsedda skadefall åren 1997-1999.

Regeringen anser att den särskilda exportkreditgarantiramen är ett viktigt instrument för att främja handel och investeringar mellan främst Sverige och de tre baltiska länderna och Ryssland. Regeringen delar EKN:s bedömning att det trots den förbättrade riskläget finns ett behov av ramen.

När garantiramen utökades till 2 miljarder kronor bedömdes att avsättningen för förlustrisker totalt borde uppgå till 400 miljoner kronor. Som tidigare framgått har 385 miljoner kronor av detta belopp hittills avsatts. Den planerade avsättningen för budgetåret 1998 är 15 miljoner kronor. Regeringen föreslår att 15 miljoner kronor avsätts under anslaget för att täcka eventuella skadeersättningar.



**Förkortningslista**

	Svenska	Engelska
ACP	AVS Länder i Afrika-, Västindien- och Stilla Havsområdet inom Lomésamarbetet	African, Caribbean and Pacific Countries
AfDB	Afrikanska utvecklingsbanken	African Development Bank
AfDF	Afrikanska utvecklingsfonden	African Development Fund
AsDB	Asiatiska utvecklingsbanken	Asian Development Bank
AsDF	Asiatiska utvecklingsfonden	Asian Development Fund
BALTBAT	FN-bataljonen i Baltikum	
BIP	Baltiska investeringsprogrammet	Baltic Investment Programme
CBC		Centre for Cooperation with European Economies in Transition
CDB	Karibiska utvecklingsbanken	Caribbean Development Bank
DAC	OECD:s biståndskommitté	Development Assistance Committee
ECA	FN:s regionala kommission för Afrika	Economic Commission for Africa
EBRD	Europeiska utvecklingsbanken	European Bank for Reconstruction and Development
ECHO	Europeiska byrån för humanitärt bistånd	European Community Humanitarian Office
ECOSOC	FN:s råd för ekonomiska och sociala frågor	Economic and Social Council of the United Nations
EDF	Europeiska utvecklingsfonden	European Development Fund
EG	Europeiska gemenskaperna	The European Communities
EIB	Europeiska investeringsbanken	European Investment Bank
ESAF	IMF:s utvidgade strukturanpassningsfacilitet	Enhanced Structural Adjustment Facility
EU	Europeiska unionen	European Union
EUF	Europeiska utvecklingsfonden	European Development Fund
FAO	FN:s livsmedels- och jordbruksorganisation	Food and Agriculture Organization
HELCOM	Helsingforskommissionen	The Baltic Marine Environment Protection Commission
HDR	UNDP:s årsrapport	Human Development Report
IBRD	Internationella banken för återuppbyggnad och utveckling (Världsbanken)	International Bank for Reconstruction and Development
ICRC	Internationella Rödakorskommittén	International Committee of the Red Cross
IDA	Internationella utvecklingsfonden	International Development Association
IDB	Interamerikanska utvecklingsbanken	Interamerican Development Bank
IFAD	Internationella jordbruksutvecklingsfonden	International Fund for Agricultural Development
IFC	Internationella finansieringsbolaget	International Finance Corporation
IGADD		Inter-Governmental Group on Drought and Development
IJO	Internationella juteorganisationen	International Organization of Jute
IMF	Internationella valutafonden	International Monetary Fund
ITTO	Internationella timmerorganisationen	International Timber Trade Organization
LO	Landsorganisationen	Swedish Trade Union Confederation
LRF	Lantbrukarnas riksförbund	Federation of Swedish Farmers
OECD	Organisationen för ekonomiskt samarbete och utveckling	Organisation for Economic Co-operation and Development
MR	Mänskliga rättigheter	Human Rights
NAI	Nordiska Afrikainstitutet	The Nordic Africa Institute
NATO	Atlantpaktorganisationen	North Atlantic Treaty Organization
NDF	Nordiska utvecklingsfonden	Nordic Development Fund
NEFCO	Nordiska miljöfinansieringsbolaget	Nordic Environment Finance Corporation
NGO	Icke-statlig enskild organisation	Non-Governmental Organization
NSA	EBRD:s kärnsäkerhetsfond	Nuclear Safety Account
OSS	Oberoende staters samväld	Commonwealth of Independent States
PHARE	EU:s program för samarbete med Central-	Poland and Hungary: Economic

PMU	europa och de baltiska staterna	Reconstruction Aid
RRV	Pingsmissionens u-landshjälp	PMU InterLife
SADC	Riksrevisionsverket	National Audit Bureau
SCC/UG	Gemenskapen för utveckling i södra Afrika	Southern African Development
SFS	Utan Gränser	Swedish Cooperative Centre
SHIA	Svensk författningssamling	
Sida	Svenska handikapporganisationernas internationella biståndsstiftelse	Swedish organization of the Handicapped International Aid Foundation
SIU	Styrelsen för internationellt utvecklings-samarbete	Swedish International Development Cooperation Agency
SKI	Stiftelsen för internationellt ungdomsutbyte	
SPA	Statens kärnkraftsinspektion	Swedish Nuclear-Power Inspectorate
SI	Världsbankens särskilda program för Afrika	Program of Assistance for Africa
SSI	Svenska institutet	Swedish Institute
SVS	Statens strålskyddsinstitut	National Radiation Protection Institute
TACIS	Svensk volontärsamverkan	
TCO	EU:s program för samarbete med OSS	Technical Assistance to the Commonwealth of Independent States
UBV	Tjänstemännens centralorganisation	Confederation of Professional Employees
UNAIDS	Utbildning för biståndsverksamhet	
UNCDF	FN:s aidsprogram	UN Aids Programme
UNCED	FN:s kapitalutvecklingsfond	UN Capital Development Fund
UNCTAD	FN:s konferens om miljö och utveckling	UN Conference on Environment and Development
UNDCP	FN:s konferens för handel och utveckling	UN Conference on Trade and Development
UNDP	FN:s narkotikaprogram	UN Drug Control Programme
UNEP	FN:s utvecklingsprogram	UN Development Programme
UNESCO	FN:s miljöprogram	UN Environment Programme
UNFPA	FN:s organisation för utbildning, forskning och kultur	UN Educational, Scientific and Cultural Organization
UNHCR	FN:s befolkningsfond	UN Fund for Population Activities
UNICEF	FN:s flyktingkommissarie	UN High Commissioner for Refugees
UNIDO	FN:s barnfond	UN Children's Emergency Fund
UNIFEM	FN:s organisation för industriell utveckling	UN Industrial Development Organization
UNOCHA	FN:s utvecklingsfond för kvinnor	UN Development fund for Women
UNRWA	FN:s fond för koordinering av humanitärt bistånd till Afghanistan	UN's Office for the Coordination of Humanitarian Assistance in Afghanistan
WDR	FN:s hjälporganisation för Palestinaflyktingar i Mellanöstern	UN Relief and Works Agency for Palestine Refugees in the Near East
WEP	Världsbankens årsrapporter	World Development Report
WEU	ILO:s världssysselsättningsprogram	World Employment Programme
WFP	Västeuropeiska unionen	Western European Union
WHO	Världslivsmedelsprogrammet	World Food Programme
	Världshälsoorganisationen	World Health Organization